

Γ'. ΕΞΩ ΑΠΟ ΜΙΑ ΠΙΣΤΗ ΑΔΕΡΦΙΑ

Κάμποσες βδομάδες ύστερα από εκείνη τὴν ἡμέρα τοῦ γλυτωμοῦ του, ὁ Μωαμέτης ὁ Ζουλάτης πῆρε καμμιὰ δεξαριὰ ξαδέρφια του τουρκοζουλαταίους καὶ πῆγε ἓνα σαββατόβραδο στὸ χωριὸ τῶν ρωμιοζουλαταίων γιὰ νὰ ἐπισκεφτῇ τὸ σωτήρᾶ του τὸ Χρῆστο Ζουλάτη καὶ νὰ γνωρίσῃ καὶ τὸ λοιπὸ συγγενολόγι. Στὴ στιγμή σφάχτηκαν γιὰ τοὺς τουρκοζουλαταίους τραγιά καὶ κριάρια, ὅλο τὸ σπίτι ἀναγάλλιασε ἀπὸ χαρά, οἱ χοροὶ καὶ τὰ τραγούδια εἴταν ἀδιάκοπα, τὰ χαρούμενα τουφέκια ἀχο-λογοῦσαν, σὰ σὲ εὐτυχισμένο γάμο καὶ ἔγινε μεγάλο καὶ θυαμχτὸ πανηγύρι.

Τρία ἀκέρια ἡμερόνυχτα βίσταξε αὐτὸ τὸ συγγενικὸ ξεφάντωμα, καὶ τὴν Τετάρτη πρωτὶ οἱ τουρκοζουλαταῖοι ζήτησαν ψωμί γιὰ τὸ δρόμιό καὶ ἔδωσαν τὰ τσαρούχια τους νὰ κινήσουν γιὰ τὸ χωριὸ τους.

Τότε ἔγινε τὸ τελευταῖο ἀπ' ὅλα: ρωμιοὶ καὶ τοῦρκοι ἀνοιξαν ὁ καθένας φλέβα τοῦ ἀριστεροῦ χεριοῦ του, καὶ οἱ μὲν τοῦρκοι μετάλαβαν ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν ρωμιῶν, οἱ δὲ ρωμιοὶ ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν τούρκων,¹ καὶ ἔτσι ἀδερφώθηκαν καὶ εἶπαν ὅλοι μ' ἓνα στόμα:

— "Εξω ἀπὸ τὴν πίστη εἴμεστε ἀδέρφια καὶ ἀδέρφια θὰ εἴμεστε πάντα!

"Υστερὰ οἱ τοῦρκοι παρακάλεσαν τοὺς ρωμιοὺς νὰ τοὺς ἐπισκεφτοῦν καὶ αὐτοί.

— Πότε; Πότε;

— Οὔτε σαρακοστή, οὔτε ραμαζάνι...²

— Οὔτε πασκαλιά, οὔτε μπαϊράμι...³

— Μι' ἄλλη γιορτὴ...

— Τ' "Αη-Γεωργιοῦ...

— Ναί, ναί, τ' "Αη-Γεωργιοῦ!...

— Τ' "Αη-Γεωργιοῦ, χωρὶς ἄλλο!...

— Τότε, τότε!

— Ναί, τότε ἂν εἴμεστε καλὰ!...

— Καλὴ ἀντάμωσι τότε!...

— Ναί, ναί, τότε καλὴ ἀντάμωση!

"Υστερὰ ἀπ' αὐτὴ τὴ συμφωνίαν ἄρχισαν τὰ φιλήματα, τὰ ὠρακαλήματα καὶ τὰ καλανταμώματα.

¹ Διατηριέται ἀκόμα αὐτὸ τὸ ἔθιμο, ὅταν θέλουν ν' ἀδερποποιηθοῦν τοῦρκοι μὲ χριστιανό.— ² Μωαμεθανικὴ νηστεία.— ³ Μωαμεθανικὸ πάσκα.

Οἱ ρωμιοζουλαταῖοι ξεπροβόδισαν τὰ τουρκαζαδέσφια τους, ὡς ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, στὴ ράχη, κι' ἐκεῖ πάλι φιλήματα, ὠρακαλήματα καὶ καλανταμώματα καὶ χαρμόσυνες τουφεκίες ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη κήρυξαν τὸν ξεχωρισμό.

Οἱ τοῦρκοι τράβησαν μπροστὰ τουφεκοβολῶντας, κι' οἱ ρωμιοὶ γύρισαν πρὸς τὸ χωριό, τουφεκοβολῶντας κι' αὐτοί, κι' ἐκεῖνοι καὶ τοῦτοι τέλος ἄρχισαν νὰ τραγουδοῦν τὸ τραγούδι τῆς ἀδερφοσύνης:

• *Ἀνάθμα τὸν ποῦ θὰ εἶπῃ τ' ἀδέσφια δὲν ποιοῦνται ...*

• *Τ' ἀδέσφια σμίζουν τὰ βουνὰ καὶ ξεριζώνουν δέντρα,*

• *Ν' ἀνταμωθοῦν χαρούμενα μ' ἀδέσφια κι' ἀξιδέσφια.*

• *Τὸ αἷμα νερὸ δὲν γίνεται, ἀλλ' ἂν ποτὲ τοῦ γένῃ*

• *Καὶ πῶς ἀπάνω σὲ σκοιτιά, μὲ μιᾶς τὰ κοκκινίζει .¹*

Δ'. ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΜΩΑΜΕΤΗΣ ΔΕΝ ΤΡΩΝ ΠΟΤΕ ΨΩΜΙ ΑΝΤΑΜΑ

Πέρασε ὁ χειμώνας, ἦρθε ἡ ἀνοιξή, μπῆκε κι' ὁ ἀπρίλης.

Στὲς 22 τοῦ ἀπριλιοῦ οἱ ρωμιοζουλαταῖοι διαλέχτηκαν ἕνας κι' ἕνας ἀπ' ὅλο τὸ ρωμαϊκό τὸ συγγενολόγι τους, ἄντρες καὶ γυναῖκες κι' ἀνύπαντρα παλληκάρια, σπαράντα ὀνοματᾶτο, οἱ ἄντρες καὶ τὰ παιδιὰ μὲ τ' ἄρματα τους τὰ φλωροκαπνισμένα, καὶ τὲς χιονᾶτες τους τὲς φουστανέλλες, οἱ γυναῖκες μὲ τὲς πασκαλιάτικες τὲς ἄρματωσιές τους καὶ ξεκίνησαν ἀπὸ τὸ χωριό τους γιὰ τὸ χωριὸ τῶν τουρκοζαδερφῶν τους μὲ μεγάλη χαρὰ καὶ μεγάλη ἐπιθυμία. Ἡ ἰδέα τῆς ἰδιαίτερης πίστεως καὶ τὰ πολλὰ τὰ χρόνια ποῦ εἶχαν περάσει ἀφόντας εἶχαν ξεχωριστῇ οἱ παποῦδες τους στὸ Σκλιάβι, δὲν τοὺς ἐμπόδιζαν καθόλου νὰ θεωροῦν πλεῖο τοὺς τουρκοζουλαταῖους σὰν πρωτοζαδερφα, σὰ νὰ εἶταν δυὼν ἀδερφῶν παιδιὰ.

Βράδυ - βράδυ μπῆχαν στὸ σύνορο τοῦ Σκλιαβιοῦ. Ἄμα ξεκάμπισαν κι' εἶδαν τὸ χωριό, ἄρχισαν νὰ τουφεκοβολοῦν. Μὲ μιᾶς ἀπὸ τὰ παράθυρα ὅλων τῶν σπιτιῶν τοῦ Σκλιαβιοῦ κάπνισαν καὶ βρόντισαν τουφέκια καὶ σὲ λίγο τοῦρκοι καὶ ρωμιοὶ ἀγκαλιάζονταν καὶ φιλιῶνταν ἀγκαρδιακά. Οἱ τουρκοζουλαταῖοι μοίρασαν τοὺς ρωμιοζουλαταῖους γιὰ τὸν ὕπνο στὰ καλύτερα καὶ εὐρυχωρότερα σπιτία τους, πέρασε ἡ νύχτα ἐκείνη χωρὶς

¹ Δημοτικὴ παροιμία: *Τὸ αἷμα νερὸ δὲν γίνεται*

Κι' ἂν γέν' σκοιτιά δὲν πλέν'

Ἡ ἀλληγορικὴ σημασία αὐτοῦ τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι ὅτι ὅταν μὴ ἀμάχη στὴ συγγένεια, χύνεται αἷμα.

μεγάλη επισημότητα, και τὸ πρωί, τοῦ "Αη - Γεωργίου, ἄρχισαν οἱ ἐτοιμασίαι γιὰ τὸ μεγάλο κοινοτικὸ τραπέζι, ποῦ θὰ κάθονταν ὅλο τὸ χωριὸ μαζὶ με τοὺς ρωμιοζουλαταίους, γιὰ νὰ θυμηθοῦν τὰ χρόνια τῶν κοινῶν παπούδων τους, ὅταν παρόμοιες γιορτές, πασχαλιές, κι' ἀποκριές, "Αη - Γεωργίου κι' "Αη - Δημητρίου, ἔτρωγαν σ' ἓνα κοινὸ τραπέζι, σὰν ἓνα σπίτι ποῦ εἶταν.

Τὸ πρωί, ἅμα ξύπνησαν οἱ ρωμιοζουλαταῖοι καὶ συγυρίστηκαν, βγήκαν, ἔξω κι' ἀνταμώθηκαν καὶ πῆγαν ὅλοι μαζὶ στὴν κρεμισμένη τὴν ἐκκλησιά, ὅπου φαίνονταν ἀκόμα στὸν περίβολό της τὰ μνημεῖα τῶν τελευταίων χριστιανῶν Ζουλαταίων. Ἐκεῖ ἀναψαν τ' ἀποκαΐδια τῶν κηριῶν τῆς μεγάλης Πασχαλιάς, ποῦ εἶχαν φέρεи μαζὶ τους, κι' ὁ πλειὸ γραμμχτισμένος ἀπ' ὅλους τους ἔψαλε τὸ « Χριστὸς Ἀνέστη » καὶ τὸ τροπάρι τοῦ "Αη - Γεωργίου :

« Ὡς τῶν αἰχμηλῶτῶν ὁ ἐλευθερωτὴς καὶ τῶν πτωχῶν ὑπε-
» ρασπιστὴς, ἀσθενούντων ἱατρός, βασιλέων ὑπέρμαχος, τοο-
» παιοφόρε, μεγαλομάρτυς Γεώργιε, πρέσβευε σωθῆναι τὰς ψυ-
» χὰς ἡμῶν ... »

Ἔστερα γύρισαν στὸ μεσοχώρι ὅπου τοὺς περίμεναν λιμπρο-
φορεμένοι κι' ἀρμχτωμένοι ὅλοι οἱ ἄντρες τοῦ χωριοῦ, καὶ ἀρ-
κετές γυναῖκες. Ἀπ' ἐκεῖ ἔφεραν ὅλα τὰ σπίτια γύρα, νὰ χαι-
ρετήσουν τὸν κάθε νοικοκύρη, καὶ ξαναβγήκαν στὸ μεσοχώρι,
ὅπου οἱ γοροντότεροι, τοῦρκοι καὶ ρωμιοί, στρώθηκαν στὸν ἴσκιό τῆς πυκνόκλαδης καὶ πολὺφυλλης βελανιδιάς κι' ἄρχισαν νὰ κουβεντιάζουν γιὰ τὰ γεννήματα, γιὰ τὰ ζωντανὰ καὶ γιὰ τοὺς παπούδες τους, νὰ πίνουν ρακὶ με τὰ παγούρια, καὶ νὰ λέγουν εὐχές ἀγάπης κι' ἀδερφροσύνης· οἱ δὲ νεώτεροι, ἄλλοι πηδοῖσαν τὲς τρεῖς, ἄλλοι ἔροιχναν τὸ λιθάρι, κι' ἄλλοι τραβοῦσαν σιὸ σημάδι· κι' οἱ γυναῖκες, οἱ μὲν γεροντότερες ρωμιές κουβεντιάζαν με τὲς γεροντότερες τὲς τούρκισσες, οἱ νιώτερες τούρκισσες καὶ ρωμιές ἔστησαν τὸ χορὸ, καὶ μιὰ καλὴ ζυγὴ λαλούμενα βαροῦσαν γλυκὰ στὴ μέση τοῦ χοροῦ.

Πέρασαν δυὸ - τρεῖς ὥρες ἔτσι, ὅταν ἄρχισαν νὰ κουβαλοῦν ἀπὸ τὸ χωριὸ ψάθες γιὰ στρώσιμο, τραπέζια, λίμπες, χουλιάρια, ψωμιά, καζάνια γεμάτα φαγητά, ἀρνιά καὶ κατσίκια ψημένα στὸ σουβλί, τεψιά με πῆττες καὶ πλόσκες γεμάτες κρασί.

Χέρι σὲ χέρι ἔστρωσαν τὲς ψάθες, ἔβαλαν τὰ τραπέζια στὴν ἀράδα τοῦ μάκρου, ἀπόθεσαν ἀπάνω τὰ ψωμιά, τὰ χουλιάρια, τὲς λίμπες, καὶ τὰ τεψιά με τὲς πῆττες, κι' ἄρχισαν ὅλοι νὰ κάθονται κατὰ ἡλικία, χώρια οἱ ἄντρες καὶ χώρια οἱ γυναῖκες. Εἶχαν μαζευτῇ ἐκεῖ ὅλο τὸ χωριὸ καὶ κάπου κανέναν ἄρρω-

στος θὰ ἔλειπε. Διακόσιοι ἄνθρωποι καὶ ἴσως πλείότεροι εἶταν καθισμένοι γύρω στὰ τραπέζια. Στὸ κεφαλοτράπεζο κάθονταν οἱ γεροντότεροι ἄντρες καὶ ἀνάμεσα στοὺς γεροντότερους εἶταν καθισμένοι πλάϊ-πλάϊ ὁ Χρῆστο-Ζουλάτης καὶ ὁ Μωαμέτης Ζουλάτης, οἱ δυὸ πρωταῖτιοι ἐκείνου τοῦ ἀδερφικοῦ πανηγυριοῦ.

Πρῶτα-πρῶτα ἔβγαλαν στὰ τραπέζια τὰς πῆττες. Καθὼς συνηθίζονταν τότε, ὅταν τύχαινε νὰ τρῶν μαζὺ τοῦρκοι καὶ ρωμιοὶ συγγενίδες, κάθε πῆττα εἶταν μισὴ μὲ χοιρινὸ κρέας γιὰ τοὺς ρωμιούς καὶ μισὴ μὲ πρόβειο ἢ τράγιο γιὰ τοὺς τούρκους. Στὴ μέση τῆς πῆττας, ἐκεῖ ποῦ σμίγονταν τὸ μέρος τοῦ χοιρινοῦ μὲ τὸ μέρος τοῦ πρόβειο, εἶταν δυὸ κλωστής· μιὰ κόκκινη καὶ μιὰ γαλάζια· ἡ κόκκινη πρὸς τὸ μέρος τοῦ πρόβειο καὶ ἡ γαλάζια πρὸς τὸ μέρος τοῦ χοιρινό.¹

Εἶταν ὅλα ἑτοιμα γιὰ νὰρχισή τὸ φαγητό, καὶ δὲ λείπονταν ἄλλο, παρὰ τὸ σύνθημα τοῦ προεστοῦ, ποῦ κάθονταν στὸ κεφαλοτράπεζο καὶ τὸ σύνθημα αὐτὸ εἶταν συνηθισμένες εὐχές. Τέλος ὁ γεροντότερος ἀπὸ τοὺς τούρκους ἄπλωσε τὴ δεξιὰ του τὴν ἀπαλάμη στὸ στῆθος του, ὅλοι σῶπασαν μὲ μιὰς καὶ αὐτὸς ἄρχισε νὰ λέγῃ :

— Καλῶς ὠρίσταν καὶ καλῶς σᾶς ἀποδεχτήκαμαν, ξαδέρφια ρωμιοί !

— Καλῶς ἀντιμωθήκαμαν !

Ἐπανάλαβν ὅλοι, καὶ ὁ προεστὸς ἑξακολουθῆσε :

— Ὁ Θεὸς ² στὸ καλὸ καὶ μὲ τὴ βοήθεια του νὰ πάρωμε οἱ τοῦρκοι τὰ Μωριά ...³

Οἱ τοῦρκοι ἄπλωσαν τὰ χέρια στὰς πῆττες, ἀλλ' οἱ ρωμιοὶ ὅλοι, σὲ νὰ τοὺς εἶχε δαγκάσει μὲτρη φεῖδι τὰ φυλλοκάρδια, εἰς νὰ εἶχε πέσει ἀπάνω τους ὁ Οὐρανός, δὲν ἄπλωσε κανένας χέρι. Στὴ στιγμή ὁ προεστὸς τῶν ρωμιῶν Χρῆστο Ζουλάτης φώναξε μὲ τρανταχτικὴ καὶ τρομερὴ φωνὴ καὶ τὰ μάτια του πέταζν ἀστραπές :

— Ἐγὼ καὶ ἐγὼ μιὰ εὐκὴ νὰ σᾶς πῶ, ὦρὲ ξαδέρφια ! Μὴ βάνετε χὰψιὰ στὸ στόμα σας ἀκόμα !

Ὅλοι ἔμειναν σὲ μὲμνημένοι. Μιὰ βουβὴ νεκρίλα ἄπλωσε τὰ φτερά της σ' ὅλο ἐκεῖνο τὸ πανηγύρι καὶ τίποτε ἄλλο δὲν ἀκούονταν παρὰ οἱ κρωγμοὶ τῶν κορακιῶν, ποῦ στεφάνονταν ἐκείνη τὴ στιγμὴ τὰ κορφοκλάδια τῆς βελανιδιάς.

¹ Αὐτὸ τὸ ἔθιμο ἑξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἀκόμα στὴν Ἠπειρο. — ² Ὅλοι οἱ ἐξωμότες Ἠπειρώτες, εἴτε Ἕλληνες, εἴτε Ἀλβανοί, τ' ὄνομα « θεός » τὸ προτέρου, « θεγός » νομίζοντας ὅτι ἔτσι ἐκτουρκίζεται καὶ ὁ θεός. — ³ Εἶναι στερεότυπη εὐχὴ τῶν Ἠπειρωτῶν ἐξωμοτῶν.

Ὁ Χρῆστος ἔκανε τὸ σταυρὸ κι' ὅλοι οἱ ρωμιοὶ σταυροκοπήθηκαν, καὶ τελειόνοντας τὸ σταυροκόπημα, εἶπε ὁ Χρῆστος :

— Καλῶς σᾶς ἤψαμαν καὶ καλῶς μᾶς ἀποδεχτήκαταν, ξαδέρφια τοῦρκοι!... Βοήθειά μας ὁ Θεὸς κι' ὁ Ἁγ-Γιώργης καὶ μετὰ τὴ βοήθεια του οἱ ρωμιοὶ νὰ πάρουμε τὴν Πόλη καὶ νὰ διώξουμε τοὺς τούρκους ὡς τὴν Κόκκινη Μηλιά...¹

Ἀπάνω στὸ « λιὰ » ἓνα « μπάμ! » ἀκούστηκε ἀπὸ τὴν πιστόλα τοῦ Μωαμέτη Ζουλάτη, κι' ὁ Χρῆστο Ζουλάτης ἔγειρε καταγῆς σκοτωμένος!

Βούϊξαν τὰ κοράκια ἀπάνω στὴ βλανιδιὰ ἀπὸ δαιμονισμένη χαρὰ, καὶ στὴ στιγμή ὁ καθένας ἔβγαλε πιστόλα καὶ σημάδεψε ὁ τοῦρκος ρωμιόν, κι' ὁ ρωμιὸς τοῦρκο! Ὑστερα ἀπὸ τὰς πιστολιὰς ἄστραψαν τὰ γιαταγάνια καὶ σὲ μιὰ στιγμή κάτω ἀπὸ τοὺς πένθιμους κι' αἰμόχαρους κρωγμούς τῶν κορακιῶν οἱ σαράντα ρωμιοζουλαταῖοι, ἄντρες καὶ γυναῖκες, καὶ διπλοὶ τουρκοζουλαταῖοι εἶταν ἄψυχα κουφάρια, καὶ τὸ αἷμα τὸ ρωμαϊκο σμίγονταν ἀδελφικὰ μετὰ τὸ αἷμα τὸ τούρκικο!

Χαρὰ μεγάλη τὰ κοράκια ποῦ γοργοπετοῦσαν γύρω στὰ κορφοκλάδια τῆς βαλανιδιάς.

Ἐχτρα, λύπη καὶ τρομάρα σκέπασαν μετὰ μαῦρο σύννεφο τὴν ἀγάπη, τὴ χαρὰ καὶ τὴν εὐχαρίστηση· μαῦρα μοιρολόγια ἔσθυσαν τὰ τραγούδια, ἀνελεήμονες κατάρεις ἔπνιξαν τὰς εὐχάς, κι' ἐκεῖ ποῦ λίγες στιγμὲς πρὶν χόρευε ἡ ζωὴ καὶ ξεφάντωναν τὰ γέλια, ἐτοιμάστηκε τροφή γιὰ τὰ μνήμητα καὶ γιὰ τὰ κοράκια.²

Ἐφριξε ὁ τόπος ἀπὸ τὸ φοβερὸ φονικό, κι' ἀπὸ τότε ἔμεινε νὰ λέεται σ' ὅλη τὴν Ἡπειρο :

« Ὁ Χριστὸς κι' ὁ Μωαμέτης δὲ γίνονται ξαδέρφια! »

¹ Συνηθισμένη εὐχὴ τῶν χριστιανῶν Ἡπειρωτῶν. — ² Ἡ παράδοση ἀναφέρει ὅτι οἱ τουρκοζουλαῖτες ἔθαψαν τοὺς δικούς τους, τοὺς δὲ ρωμιοζουλαῖτες τοὺς ἄφησαν ἄταφους καὶ τοὺς ἔραγαν τὰ κοράκια.

Χ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Εἰς Καποῖον ἐπιτηδεῖον παρρησιοφορηθέντα...

ΜΙΑ φορὰ κ' ἔγαν καιρὸ ἐκρεμοῦσαν 'στὸ σταυρὸ
τοὺς λησιὰς· πολὺ σωσιόν!

Τώρα ὅμως τοὺς σταυροὺς τοὺς κρεμοῦν, νὰ σὲ χαρῶ,
εἰς τὰ σιγήθη... τῶν λησιῶν!

ΣΑΤΑΝΑΣ

21-22 Ἄν-δρας οὐκ οὐκ ἐν' ὅσοις τὸν
πάντοτε ὁ δουρὶς, ὅσοις οὐκ οὐκ
τοῖς ἐν' αὐτοῖς. "Μὴ δὲ καὶ δὲ ἡ δὲ καὶ
τὸν ἐν' αὐτοῖς. Σὺν οὐκ οὐκ, καὶ
δὲ καὶ οὐκ οὐκ ὅσοις ὁ ἐν' αὐτοῖς, οὐκ
ὅσοις ὁ ἐν' αὐτοῖς. Σὺν οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
καὶ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
δουρὶς.

— 9 Περὶ (τοῦ ἐν' αὐτοῖς ὁ δουρὶς) Σὺν
οὐκ, ἐν' αὐτοῖς τὸν ἐν' αὐτοῖς ὁ ἐν' αὐτοῖς
καὶ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
ἐν' αὐτοῖς οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ

— 10 Περὶ (τοῦ ἐν' αὐτοῖς ὁ δουρὶς) Σὺν
ἐν' αὐτοῖς ὁ ἐν' αὐτοῖς, καὶ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ

— 11 Περὶ (τοῦ ἐν' αὐτοῖς ὁ δουρὶς) Σὺν
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ

— 12 Περὶ (τοῦ ἐν' αὐτοῖς ὁ δουρὶς) Σὺν
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ

— 13 Περὶ (τοῦ ἐν' αὐτοῖς ὁ δουρὶς) Σὺν
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ

(21) Σὺν ἀρὰν = ἐξ
(22) " = ὅσοις, οὐκ οὐκ

rei lor ouphoutoun, oti eutis ai iotopis, wos lei wotou. (5)
otou eipeta, eitai eiduo rei xedoon, nai rei lor wapaun-
rion rei lei poyu pi' iunrei loi tisei poyupia loi,
wos tisei. Ipei wotou eitai oi diou rei poutouhi oti
disei nai iunrei loi dypupia, wos tisei o ta-
tisei poy, otan tisei wotou poyupia poyu lor
wos dypupia, otou tisei poyupia, lei lor to poy-
upia lor ouphoutou.

Mod eipeta wos ai iotopis, wos dypupia lor
o wotou poy nai diou eipeta otou wotou
eis poy iunrei wotou xedoon nai wotou wotou
eis lei wotou, wos lei eipeta poy wotou poy
otou wotou, nai diou tisei rei lei dypupia
otou wotou, wotou wotou, wotou wotou, wotou wotou
lei dypupia, wotou nai wotou wotou lei lor, poy
rei poy poy tisei to wotou poy.

Ipei dypupia eipeta poy iotopis lor wotou
poy, wotou tisei, nai lei poy otou xedoon poy-poy
poy rei poy xedoon lei eutis.

Otan dypupia o wotou poy wotou ouphoutou
lei eipeta eis lei poyupia otou wotou poy
lor diou, wotou tisei xedoon eipeta otou xedoon
nai otou tisei, nai wotou otou tisei, wotou
poyupia poy poyupia poy, wotou eipeta
poy lei wotou poy lor wotou poy.

Nai diou eitai lor eipeta o wotou poy, otou
eitai o wotou lor o diou;

Ipei diou lei wotou nai xedoon nai dypupia,
wotou diou tisei wotou poy lor diou, poy rei nai
xedoon oti o wotou poy tisei nai eis lei eis,
nai rei wotou.

Nai xedoon lei dypupia tisei, nai lei
o wotou poy, wotou tisei otou diou poy, poy lei lor.

[illegible]

"Ένα γινώσκω αὐτοὶ ἀγαθὸν, ὁ ἰσχυρὸς, διὰ τὸ ὅτι
καὶ ἡμεῖς, πρὸς τὸν ἰσχυρὸν, τοὺς ἀγαθούς, ὡς
καὶ ὡς καὶ τοὺς ἀγαθούς, πρὸς
καὶ ὡς καὶ τοὺς ἀγαθούς, πρὸς
καὶ ὡς καὶ τοὺς ἀγαθούς, πρὸς.

[illegible]

— « ως θεός ἵπταν ἐπὶ πτερύγεσσι, δεύει ἄνθρωπον νεανίαν
ἐκείνους νει μὲν χαίρειν τὸ σῶμα! μὴ ἐλθέσθαι!

- «Εγὼ ὁδοῦμαι; (Τὸν εὐαγγελιστὴν ὁ ταλαπας μου). ~~Ἦν~~
 Δὲν εἶναι οὗτος ἡμεῖς, τοῦ ταλαπας εἶναι ὅτι
 εἶναι ὅτι ἡμεῖς καὶ χεῖρ ἐστὶν ὅτι ὁδοῦμαι, οὐκ εἶναι
 εἶναι, ἡμεῖς, τοῦ ὁδοῦμαι εἶναι καὶ εἶναι ὅτι ὁδοῦμαι. 3

"Kārti nūdyr v' ēdvarlioni o' eiolo' o' Kristus, eizē o'
trealpas mōv lād nūdyr "lōi zop'o, dīportais lōv."

-a Xhrous Todpious va' ouolwous, eippei' mon Ioulu,
 ou' ou' zoxyphaia va' Kouta! 'Eunt ei'wous sta' harin
 meir' va' puyphizma uoiraor lo' waxyunape. Kaplos
 idw' va' jous, va' eyeizus ou'ih ei'w' hin' e'arhouh' lo'w'
 Todpious, meir' lo'w' dei' uoleysichus woi' ei' waxyunapia

Julius was xepw eib ~~lo~~ tipanno lo, m' eib' ai (S)

« Οὐρανός Βελγίας, θεός χαριέ'σ'τον! — μί'ες τοῦ
 ἔργου οὐ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ ἔργου — εἴταρ πάντες
 ὑποτασσόμενοι τῷ κυρίῳ. Ἰουδαίους τοῦ κα-
 τὰ πρῶτον, τοῦ ἔργου καὶ τοῦ εἴρος, ἀγαπᾷ:

Πίσσ' οὐκ ἔστιν ἄλλος θεὸς ἡμεῖς, ἵνα μὴ τοῦτο
τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς.

100 " Χαλκίδας πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα ἐπιστάτην,
101 " ἡμῶν τῶν τῶν τῶν ἡμῶν. Ὁ δὲ πατέρας βασιλεὺς
102 τῶν βασιλεῶν:

— « Πίσσε σ'αὐτὸν ὅσον τὸν Πάριον, ὅπως ᾖ ὡς περὶ νεκρὸν
 περὶ τοῦτον, τὸν Χρῆστον !

- «Οὐκ γὰρ ποτὶ' ἄλγος εἰς τὸ ἀνείσθε προν!

" Τὸν εὐχαριζῶντι ὁ παῖρας μου ἐπέβουρα.

[illegible]

"Τὸ ναιεῖσθαι ποῦ νοσεῖ (τοῦ ἀδελφοῦ ὁ πα-
τρὶς μου) αὐτὸν λαίμαργο! καὶ τοῖς κακο-καρπιοῖς!"

1914 "Ar lo' netaiei beures (faliapódnos o' theoris)
D'arphiis rei pioi byiósus loi wodelpici!

— « To' chalykcha waz' naya / To' chodirnoe u'
walykas pout oh' chobyz / La' duornov stor. Stapi-
duro pri' lads Agyeous

— « Ποῦ εἶσαι; » (Εἶπεν τότε ὁ Πάτρις) πρὸς τὸν
ταύτον λέγοντα· « ἔτι καὶ μένου παρὰ τὸν ἄν-
θρωπον! »

[illegible]

[illegible]

« O' malipus mau Emirnos, vici lei' Louppia oovodu
dunas otob tururta oppaupiroos Ap'aurilas, idou
ni' t'rou, ni' a'vō lo' ~~Louppiair Teip~~ pu' ap'upō lo,
lo' Louppiair Teip, jvior lo' Teip Ap'oude pu,
mayzūnelo eivōiro otai' napa' lo, w' i'rouo xouur.

[illegible][illegible]

[illegible]

-from Leipzig). La' wagaunnen' ord gess' los' xepien us' do
 lei' wodelgrot, wal' pros' los' xepiens' e'fuer! Foor' uai
 p' or' dougiss' i' wailpess' pros' uen' d' or' dougiss',
 or' dougiss' us' i' f' uen' d' or' dougiss' d' or' uen' d'
 f' uen' d' or' dougiss' uen' d' or' dougiss' uen' d' or' dougiss'
 uen' d' or' dougiss' uen' d' or' dougiss' uen' d' or' dougiss'
 uen' d' or' dougiss' uen' d' or' dougiss' uen' d' or' dougiss'

[illegible]

"I could describe wonders in 'o' various ways,
 now visible in colors that would do the work of many
 — "But let me repeat in few words to the Christian
 people now in our time! Pledge us to give
 praise to the Lord forever!"

"Τὸ δὲ ὑπὲρ ἐκείνη τοῦ σώματος σου καὶ ἐπὶ καὶ ἐν
 ὅμοιοις:
 "ὦ φίλοι, μὴ, μὴ ἀπεμαρτύνῃτε τὸ αὐτὸ τὸ σῶμα.
 ὅτι ἐὰν οὕτως, πῶς ἔτι ἀποδοθήσεται ὑμῖν καὶ δὲ ἑσθίει
 τὸ σῶμα καὶ πῶς ἔτι ἔσται ὡς ἔστιν;

"Ποιήτω ἡμεῖς τὸν πόλεμον!"
 "Πολεμεῖτε καὶ οἱ ἄλλοι ἐν ὁπλῇ."
 "Ἐκταράτωσαν οἱ ἄνθρωποι."

10. *Tecoma* prov! (Tov vor o' Souripel'-Teigus) Ho
vot v's voi Souripela vuz gazodvoras! Kazi' vot
Souripelan, c'u da lar p'ezur otai Souripela. Tilsac
mopda' d'u v'da v's voi ouzuper!

-d Kau' n' pi' ciob'; (Tos rhor o Apur-waroras). Qas
n' ~~Apuw-lasoi~~, n' aser oi Kyphes rhor wagnucapra,
n' onow los uleg' los ouolono! ~~Kau'~~ Qir ouolono,
n' a qir ouolono gobuloacipudes!
-a. Kau' n' rhor n' Qir... (Tos rhor)

4. Na' i' t'ren u' wepewlapi' jiaa.... (Tos i'we,
various Papias) Ar lor xepious lapa, munis
t'reu euntos uz' ox u' wipis'hi' oov, jieti' dei' papi
u' lor papios, i'w' air' los xepious u' jui, dei'
eunt, ox' lor wipip'papi, u' air' dei' eunt munis

Ο ΠΑΠΠΟΥΣ ΜΟΥ

πατέρας μου εΐταν ἀγράμματος μέν, — δηλαδή ἤξερε τόσο μόνον, ὅσο νὰ διαβάξῃ καὶ νὰ γράφῃ — ἀλλὰ διηγῶνταν τόσο ὠμορφα, μὲ τέτοιες εἰκόνες καὶ μὲ τέτοιο πάθος, ποῦ δὲν τὸν ἔφτανε κι' ὁ καλύτερος διηγηματογράφος· κι' ὅταν τῷ φερνε ἡ περίστασις νὰ τραγουδήσῃ σὲ καμμιὰ συναναστροφή, ἢ ὅταν καθαλλήκευε καὶ πήγαινε στὰ Γιάννινα, ἔλεγε κάτι τραγούδια, ποῦ δὲν εἶταν ἀκουστὰ στὸν τόπο μας. Ἄλλοι ἔλεγαν, ὅτι τὰ τραγούδια αὐτὰ τὰ εἶχε μάθει μέσα στὴν Ἀνατολή, ποῦ ταξείδευε χρόνια καὶ χρόνια. Ἀλλ' ὅχι· τὰ τραγούδια αὐτὰ εἶταν τοῦ πατέρα μου. Εἶταν ποιητῆς ὁ πατέρας μου, σὰν τὸν πατέρα του, τὸν πάππου μου, ἀλλὰ τὰ τραγούδια τοὺς πετοῦσαν ἀπὸ τὸ στόμα τοὺς, σὰν ἐλεύθερα πουλιὰ, καὶ χάνονταν στὸν ἀέρα. Λέγουν ὅμως ὁ κόσμος, ἢ καλύτερα ἔλεγαν μιὰ φορά, ὅτι πολλὰ δημοτικὰ τραγούδια τοῦ τόπου μας εἶταν ἄλλα τοῦ πάππου μου κι' ἄλλα τοῦ πατέρα μου. Θεὸς σχωρέσ' τοὺς!

* * *

Ὁ πατέρας μου, ὅταν τὸν τριγύριζαν πεντέξῃ γερόντοι, καὶ λάβαινε σειρὰ ἀπὸ τὸν γέρο Σταῦρο Γρίβα, ποῦ διηγῶνταν τὲς ἱστορίες τῶν πολέμων τοῦ Σουλιοῦ, κι' ὅλες τὲς πολεμικὲς ἱστορίες τῶν χωριῶν μας, σωστός Ἡρόδοτος τοῦ τόπου μας, ὁ πατέρας μου, λέγω, διηγῶνταν ἱστορίες τῆς οἰκογένειάς μας, ποῦ τὲς εἶχε ἀκούσει ἀπὸ τὸν πατέρα του, κι' ἀπ' ἄλλους γερόντους, κι' εἶταν τόσο πολλές αὐτὲς οἱ ἱστορίες τῆς οἰκογένειάς μας, ποῦ μπορούσε νὰ κάνη ἓνα ἀκέρητο βιβλίον, καὶ θὰ τὸ ἔκανε χωρὶς ἄλλο, ἂν βρισκόνταν ἄνθρωπος νὰ τὸν συμβουλέψῃ, ὅτι αὐτὲς οἱ ἱστορίες, ποῦ τὲς πετοῦσε στὸν ἀέρα, εἶταν ἀδικο νὰ χαθοῦν, καὶ νὰ τὸν παρακινοῦσε νὰ τὲς γράψῃ μ' ἐκεῖνα τὰ ὀλίγα γράμματα, ποῦ ἤξερε. Ἀλλὰ ποιὸς εἶταν σὲ θέση νὰ φανταστῇ, ὅτι κάτι ἄξιζαν ἐκεῖνα τὰ διηγήματα, ποῦ ἔλεγε ὁ πατέρας μου, ὅταν εἶχε πεντέξῃ γύρου του, κ' ἀκκουμπῶντας στὸ προσκέφαλον τέντωνε τὸ μακρὺ του τὸ σουφί;

* * *

Μοῦ ἄρεγαν πολὺ οἱ ἱστορίες τοῦ πατέρα μου καὶ διότι ὅλες ἀνα-

φέρονταν στοὺς παπποῦδές μου, τριακόσια χρόνια πίσω ἀπὸ τὴν ἐποχὴ, ποῦ μικρὸ παιδί τὲς ἀκούα μὲ θρησκευτικὴ εὐλάβεια, καὶ διότι ἤξερε νὰ τὲς διηγιέται, ὅπως εἶπα, ὠμορφα, πολὺ ὠμορφα, κι' ἅμα ἀρχίζε τὴ διήγησις, πήγαινα πίσω του καὶ κάθομουν γιὰ νὰ μὴ μοῦ φύγῃ κι' ἡ παραμικρὴ λέξις.

Ἔτσι θυμοῦμαι ἀκόμα μερικὲς ἱστορίες τοῦ πατέρα μου, πολὺ ὀλίγες, καὶ γιὰ νὰ μὴ χαθοῦν κι' αὐτὲς τὲς ρίχνω μιὰ-μιὰ ἀπάνω στὸ χαρτί.

* * *

“Όταν διηγῶνταν ιστορίες ὁ πατέρας μου, πολὺ συχνὰ ἀνάφερνε τὲς ἀντραγαθίες τοῦ μεγαλύτερου ἀδελφοῦ τοῦ πάππου μου, τοῦ Γιώτη, ποῦ χρημάτισε ἀρματωλὸς στὰ Χάσια καὶ στ’ Ἀγραφα καὶ κλέφτης στὰ Γρεβενά. Αἰστάνομουν μιὰ λύπη γιὰ τὸν πάππου μου, ποῦ δὲν ἀνάφερνε ποτὲ καμμιὰ ἡρωϊκὴ ἱστορία καὶ γι’ αὐτόν.

— Μὴ δὲν εἶταν ἀντρεῖος ὁ πάππους μου ;

Ἐρωτοῦσα τὸν ἐαυτό μου, καὶ χόλιαζα καὶ θλίβομουν, ποῦ δὲν εἶχα πάππου τὸν Γιώτη, τὸν ἀδερφό του, γιὰ νὰ καυχῶμαι, ὅτι ὁ πάππους μου ἔκανε αὐτό κι’ αὐτό καὶ νὰ καμαρώνω.

* * *

Μιὰ χειμωνιάτικη βραδυὰ εἶχαμε πολλοὺς ξένους σπíti μας. Τοὺς εἶχαν κλείσει τὰ ποτάμια καὶ κόνευαν σ’ ἐμᾶς. Ὑστερα ἀπὸ τὸ φαγὶ ἔστρωσε δυνατὰ ἡ ὀμιλία. Διηγῶνταν οἱ ἄλλοι ἱστορίες ποῦ δὲν εἶχα ἀκούσει ἄλλη φορά, ἀλλὰ δὲν μοῦ ἄρεγαν δὲν τὲς ἔλεγαν καλὰ, ἀλλὰ πολὺ ξηρὰ καὶ δὲν ἔδλεπα τὴν ὥρα πότε νὰ λάδῃ τὸν λόγον ὁ πατέρας μου.

Ἦρθε κι’ ἡ ἀράδα τοῦ πατέρα μου.

— Ὁ θεὸς μου, ὁ Γιώτης, ἄρχισε νὰ λέγῃ, εἶταν ἱκανώτερος, ἀπ’ αὐτόν ποῦ ἀνάφερεις, στὸ ντουφέκι Ὅταν τὸ ζύγιαζε, περνοῦσε τὸ μολύδι του ἀπὸ τὸ δαχτυλίδι

* * *

Κι’ ἄρχισε νὰ διηγιέται ὁ πατέρας μου μιὰ ἱστορία πῶς ὁ θεὸς μας ὁ Γιώτης μιὰ φορὰ ντρόπιασε στὸ σημάδι σαράντα Ἀρβανῆτες καὶ ἀναγκάστηκαν νὰ φύγῃ ὁ καθένας τὸ ντουφέκι του καὶ νὰ εἰπῇ :

— Φτοῦ λιανέτ! Χαράμι τὲ κιόφτ!

* * *

Τόση εἶταν μεγάλη ἡ στενοχώρια μου γιὰ τὸν παραγκωνισμό τοῦ πάππου μου, ποῦ ξέσπασα στὰ κλάματα.

— Τί ἔχει τὸ παιδί; φώναξαν οἱ ξένοι.

— Τ’ ἔχεις; μοῦ φώναξε ὁ πατέρας μου.

— Νά! (τοῦ λέγω κλαμένος) Ὅλο γιὰ τὸν Γιώτη καὶ γιὰ τὸν Γιώτη μολογᾷς καὶ γιὰ τὸν πάππου μου τίποτε!

164

Κι’ ἄρχισα πάλι τὰ κλάματα.

— Ἀχ! χαμένε! (μοῦ εἶπε ὁ πατέρας μου). Τί κουτὸς εἶσαι; Οἱ ἱστορίες λέγονται ἀπὸ κάποια ἀφορμὴ κι’ ἡ μιὰ φέρει τὴν ἄλλη. Βλέπεις, αὐτὸς ἀνάφερε γιὰ ἐκεῖνον, ποῦ χτυποῦσε τὰ περιστέρια μὲ τὸ καρυοφύλλι του, κι’ ἐγὼ ἀνάφερα τὴν ἱστορία τοῦ Γιώτη, ποῦ κρέμασαν ἓνα δαχτυλίδι, δηλαδή μιὰ κρικέλλα, γιατί ἀπὸ τὸ δαχτυλίδι δὲν περνάει τὸ μολύδι, ἐπειδὴ εἶναι χοντρότερο, κι’ ἀπὸ σαράντα, ποῦ ἔρριξαν μόνον αὐτὸς τὸ πέρασε ἀπὸ μέσα. Ἄν τύχαινε ὁμοῦς κι’ ἀνάφερνε κανέναν γιὰ τὴν ἀφοβία κανενὸς ἀνθρώπου, τότε θ’ ἀνάφερνα κι’ ἐγὼ τὴν ἀφοβία τοῦ πάππου σου, ποῦ δὲν τὴν εἶχε κανένας στὸν κόσμο. Τὸ μολύδι ἀπὸ τὴν κρικέλλα ὁ Γιώτης τὸ πέρασε, δὲν τὸ πέρασε ὁ πατέρας μου, ὁ πάππους σου Ὅταν λέμε ἱστορίες, δὲν λέμε παραμῦθια!

* * *

Ἐνας γηραλέος ἀπὸ τοὺς ξένους μοῦ εἶπε :

— Πλειὸ ἀφοβος, πλειὸ ἀντρεῖος ἀπὸ τὸν πάππου σου δὲν εἶταν στὸν κόσμο. Δὲν ἔχει καμμιὰ σχέση τὸ πέρασμα τοῦ μολυβιοῦ ἀπὸ τὴν κρικέλλα. Μπορεῖ κανεὶς νᾶναι καλὸς σκοπευτής, χωρὶς νᾶναι καὶ παλληκάρι

Κι’ ἄρχισε νὰ διηγῇται μιὰ ἱστορία τοῦ πάππου μου, ποῦ ἔδιωξε πενήντα Ἀρβανῆτες ἀπὸ ἓνα χωριό, ποῦ βρέθηκε κατὰ τύχη μὲ τρία παλληκάρια μοναχά

Ἄλλ' ἔλαβε τὸν λόγο πάλε ὁ πατέρας μου, ποῦ προσπαθοῦσε πάντα νὰ νικήσῃ τοὺς διηγητᾶδες.

— Ἐγὼ νὰ σᾶς διηγηθῶ, εἶπε, τὴν ἀντρεία τοῦ μακαρίτη τοῦ πατέρα μου. Τέτοια παλληκαριά δὲν ἔχω ἀκουστὰ ἀκόμα ὡς τὰ σήμερα.....

Ἐγὼ, ἂν κι' εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸ πρῶτο διήγημα, ποῦ ὁ πάππος μου ἔστρωσε μπροστὰ σὰ γελάδια πενήντα Ἀρβανίτες μὲ τρία παλληκάρια μοναχά, ἅμ' ἄκουσα τὸν πατέρα μου, ὅτι ἤξερε καλύτερη ἀκόμα ἱστορία γιὰ τὸν πάππου μου, πέταξα στὰ σύννεφα ἀπὸ τὴ χαρά μου, κι' ἔδιωξα ὅλη τὴ νύστα, ποῦ μὲ τρογύριζε.

— «Κατὰ τὰ 1810 ὁ θεὸς μου ὁ Γιώτης ἀπὸ ἄρματωλὸς τῶν Χασσιῶν, ἔγινε κλέφτης καὶ σμίχτηκε μὲ τὸν Γιαννούλα Ζιάκα. Χτύπησαν πολλές φορές τοὺς τούρκους κι' ὅσα χωριά δὲν τοὺς ἔκαναν πλάτες ἔκαναν κλάψα στὸν Ἀλῆ-πασιᾶ, κι' ὁ Ἀλῆ-πασιᾶς τοὺς κυνηγοῦσε μὲ μεγάλη λύσσα. Μάλιστα ξετίμησε καὶ τὸ κεφάλι τοῦ θείου μου τοῦ Γιώτη γιὰ ἑκατὸ φλωριὰ βενέτικα.

Ἐνῶ γέγονταν αὐτά, ὁ Γιώτης μάλωσε μὲ τοὺς Ζιακαῖους καὶ πῆρε τὰ παλληκάρια του καὶ παρουσιάστηκε μέρα-μεσημέρι ἐδῶ στὸ σπίτι.

Ὁ πατέρας μου, ἂν καὶ μικρότερος, φέρονταν πάντα σὰ μεγαλύτερος πρὸς τ' ἀδέρφια του, κι' ἄρχισε νὰ τὸν μαλώνῃ τὸν Γιώτη,

165

ποῦ ἦρθε ἔτσι φανερά, κι' ἂν τὸ μάθαινε ὁ Ἀλῆ-πασιᾶς, θὰ μᾶς χαλοῦσε τὸ σπίτι.....

Ὁ Γιώτης τοῦ ἀποκρίθηκε:

— Ὡς που εἶμαι ἐγὼ ζωντανός, δὲν θὰ βρεθῇ κανένας ἱκανὸς νὰ μᾶς χαλάσῃ τὸ σπίτι!

— Αὐτὰ εἶναι λόγια τοῦ ἀέρα, τοῦ ἀπάντησε ὁ πατέρας μου. Παλληκάρια δὲν εἶστε σεῖς, ποῦ παίρετε ἓνα ντουφέκι καὶ χώνεστε στὰ βουνά σὰν τ' ἀγρίμια, ἀλλ' ἐμεῖς ποῦ καθόμαστε στὰ χωριά καὶ φυλάμε τὰ σπίτια.

Κᾶτι θέλησε ν' ἀπαντήσῃ ὁ Γιώτης, ἀλλ' ὁ πατέρας μου τοῦ ἔκοψε τὸ λόγο:

— Χίλιους τούρκους νὰ σκοτώσῃς, ἀδερφέ μου Γιώτη, τοῦ εἶπε, δὲ σέ λογαριάζω γιὰ τίποτε! Ἐκεῖ στὰ βουνά καὶ τὰ μυρμήγκια σκοτόνουν τούρκους. Νάρθῃς ἐδῶ νὰ ζήσῃς, νὰ φυλάξῃς σπίτι καὶ τότε θὰ καταλάβῃς ποιά παλληκαριά εἶναι μεγαλύτερη, ἢ δική σου, ἢ ἡ δική μου!

Ὁ Γιώτης θύμωσε, πῆρε τὰ παλληκάρια του κι' ἔφυγε πάλε γιὰ τὰ βουνά, ποῦχε τὰ λημέρια του.

Πέρασε μιὰ μέρα, δυό, τρεῖς... πέρασε μιὰ βδομάδα, δυό καὶ κανένας ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν Ἀλῆ-πασιᾶ.

— Τὴ γλύτωσα! εἶπε ὁ πατέρας μου χαρούμενος, κι' ἄρχισε νὰ ξεθυμώνῃ τοῦ Γιώτη.

Πέρασαν ἀκόμα κι' ἄλλες δυό βδομάδες, κι' ὁ πατέρας μου καβαλλήκεφε τ' ἄλογό του καὶ πάει στὰ Γιάννινα.

Τὴν πρώτη μέρα βγῆκε στὴν ἀγορά, ψώνισε μερικά πράγματα, πληρώθηκε κᾶτι, ποῦ εἶχε νὰ λάβῃ ἄλλου ἀπὸ βούτυρα, ἄλλου ἀπὸ τυριά, κι' ἄλλου ἀπὸ ζωντανά, κι' ἄφησε τὴν ἄλλη μέρα ν' ἀποπληρωθῇ τ' ἄλλα.

Ξαναβγῆκε τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα στὴν ἀγορά ἀνύποπτος, κι' ἐκεῖ ποῦ ὠμιλοῦσε μὲ κάποιον, ἑκατὸ Ἀρβανίτες μὲ τὸν Ταῖρ-Ἀμπάζη τὸν περικύκλωσαν σιγά-σιγά μὲ τὰ ντουφέκια σηκωμένα, καὶ σὲ λίγο τὸν συνώδευσαν στὰ σεράγια τοῦ Ἀλῆ-πασιᾶ, στὰ Λιθαρίτσια.

Ἀμα τὸν παρουσίασαν στὸν Ἀλῆ-πασιᾶ, ὁ ἀντίχριστος τοῦ εἶπε μὲ γλυκυδά, σὰ νὰ εἶταν ἅγιος:

— Εἶς εἶσαι ὁ ἀδερφός τοῦ Γιώτη;

— Ὁ Γιώτης εἶναι ἀδερφός μου... τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ πατέρας μου.

— Τὸ ἴδιον δὲν κάνει; τὸν ἐρώτησε ὁ πασιᾶς.

— Ἄν τὸν εἶχα στὸ χέρι μου, τοῦ εἶπε, δὲν θὰ τὸν εἶχα ἀδερφό αὐτὸν τὸν παλαβό!...

— Μωρ' ἐσύ, μπίρρο μ', γιὰ νὰ λές αὐτὰ τὰ λόγια, εἶσαι καλὸς ἄνθρωπος! (τοῦ εἶπε ὁ Ἀλῆ-πασιαῖς) Κι' ἐγὼ νόμιζα, ὅτι εἶσαι κακὸς σὰν τὸν ἀδερφό σου.... Ἀφοῦ εἶν' ἔτσι, νὰ μοῦ φέρῃς ἕνα ρεχέμι τοῦ σπιτιοῦ σου καὶ νὰ πᾶς νὰ μοῦ φέρῃς τὸν ἀδερφό σου τὸν Γιώτη, νὰ γλυτώσῃς τὸ κεφάλι σου.

— Μοῦ ζητᾶς ἀδύνατα, πασιᾶ! (τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ πατέρας

167

μου). Τέτοιο πράγμα δὲν σοῦ τὸ κάνω ἐγώ! Νά, τὰ βουνά! Στείλε νὰ τὸν πιάσῃς, ἂν εἶσαι ἱκανός!

Ἀκούοντας αὐτὴ τὴν ἀπάντηση ὁ Ἀλῆ-πασιαῖς, δάγκασε τὰ χεῖλια του ἀπὸ τὸν θυμὸ του, καὶ τοῦ εἶπε:

— Ξέρεις, μωρὲ χαντακωμένε, ποῦ ἂν δὲν κάνεις ἔτσι, ποῦ σοῦ λέγω, θὰ σὲ ρίξω στὰ τσιγγέλια;

— Κι' ὕστερα ἀπὸ τὰ τσιγγέλια τί ἔχει; ρώτησε ὁ πατέρας μου ξέγνοιαστα.

— Ὑστερα ἀπὸ τὰ τσιγγέλια; (ἀπάντησε ὁ Ἀλῆ-πασιαῖς) θάνατος!

— Κι' ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατο; ξαναρώτησε ὁ πατέρας μου.

Ὁ Πασιαῖς δὲν εἵξευρε τί ν' ἀπαντήσῃ· σῶπασε καὶ σὲ λίγο φώναξε στὸν Κατῆ, ποῦ εἶταν παρὼν:

— Τί καρτερεῖς; Γράψε «θάνατος!»

Παράστεκαν μὲ τὸν Κατῆ, ὁ Θανάση-Βάγιας, ὁ Ταχίρ-Ἀμπάζης, ὁ γυιὸς του ὁ Σουλεϊμάνης, ὁ Κύρ-Μάνθος κι' ἄλλοι πολλοί.

Πολλὰ λόγια δὲ χρειάζονταν κι' ὁ πατέρας μου καταδικάστηκε εἰς θάνατο ὡς ἐξυδριστής δῆθεν.... Ἡ ἐκτέλεση τῆς ποινῆς ἔμεινε στὸ ἔλεος τοῦ Πασιαῖ καὶ διατάχθηκε γιὰ τὰ μάτια ὁ δεσπότης ὁ Περιστερᾶς νὰ τὸν μεταλάβῃ πρὶν λάβῃ τὸν θάνατο.

Ὁ πατέρας μου ἀτάραχος ἄκουσε τὴν καταδίκη του, σὰ νὰ εἶταν γιὰ κανέναν ἄλλον κι' ὄχι γιὰ τὸν ἑαυτό του.

Ἡ ἀπάθειά του τοὺς ἔκανε νὰ σκυλιάσουν ἀπὸ τὸ θυμὸ τους. Ἦθελαν νὰ τὸν ἰδοῦν νὰ κλαίῃ καὶ νὰ τοὺς παρακαλῇ νὰ μὴν τὸν θανατώσουν.... Ἀλλ' ὁ πατέρας μου δὲν εἶταν συνηθισμένος ἀπὸ τέτοια.

Ὁ Θανάση-Βάγιας—ἄς τὸν ἔλεγαν ὅ,τι τὸν ἔλεγαν—πάντα ὑπερασπιζόνταν τοὺς Χριστιανούς. Λυπήθηκε τὸν πατέρα μου, τὸν πλησίασε καὶ τοῦ εἶπε κρυφά:

— Πέσε στὰ πόδια τοῦ Πασιαῖ καὶ ζήτα του χάρη!...

Ὁ πατέρας μου δὲν τοῦ ἔδωκε καμμιά ἀπάντηση κι' ἔκανε πῶς δὲν τὸν ἄκουε. Ὁ Θανάση-Βάγιας τοῦ ξανάειπε:

— Πέσε στὰ πόδια τοῦ Πασιαῖ καὶ ζήτα του χάρη!...

— Δὲ ζητῶ ποτὲ τὴ χάρη τοῦ ἐχθροῦ μου!

Τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ πατέρας μου περήφανα.

Ὁ Ἀλῆ-πασιαῖς περίμενε-περίμενε νὰ ἰδῇ τὸν πατέρα μου πεσμένον στὰ πόδια του, νὰ ζητᾷ χάρη μὲ παρακαλιές, μὲ κλάματα καὶ μὲ δάκρυα καὶ βλέποντάς τον νὰ μὴ τῷ χῃ στὸ νοῦ του, τοῦ εἶπε:

— Δὲν κατάλαβες, φαίνεται, γιὰ ποῦ θὰ ταξειδέψῃς!....

— Τὸ γνωρίζω πολὺ καλὰ (τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ πατέρας μου) γιὰ ποῦ θὰ ταξειδέψω....

— Ἄν τὸ γνώριζες (τοῦ εἶπε ὁ Πασιαῖς) θάπεφτες νὰ μοῦ φιλῇς τὰ πόδια.....

— Τὸ γνωρίζω πολὺ καλὰ (τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ πατέρας μου) ὅτι ἀπόψε θὰ δειπνήσω μὲ τοὺς ἀγγέλους στὸν Παράδεισο!....

* *

— Πάρτε τον (εἶπε ὁ Πασιαῖς) καὶ στὰ τσιγγέλια!

Τὰ τσιγγέλια εἶταν ἡ τυραννικώτερη καὶ μαρτυρικώτερη ποινή, ποῦ εἶχ' ἐφεύρει ἡ Τυραννία. Εἶταν σαράντα πενήντα σιδηρένιες ἀρπάγες, μπηγμένες ἀπὸ πάνω ὡς κάτω στὸ τεῖχος τοῦ κάστρου πρὸς τὸ μέρος τῆς λίμνης, πῆγαιναν τὸ κατάδικο στὸ χεῖλος τοῦ κάστρου, ποῦ εἶταν κάτω τὰ τσιγγέλια, κι' ὅπως εἶταν δεμένος, τὸν ἐσπρωχναν τὸν κατήφορο· ἔτσι ἐπεφτε ἀπάνω στὰ λεγόμενα τσιγγέλια, ποῦ ἐμπαιναν μέσα στὴν κοιλιά του ἢ σ' ἄλλο μέρος τοῦ κορμιοῦ του, κι' ἄλλοι μὲν ἐπεφταν ἀπὸ τσιγγέλι σὲ τσιγγέλι, ἀφίνοντας ἀπάνω σ' αὐτὰ τὲς σάρκες τους καὶ τ' ἄντερά τους, καὶ πέθαιναν ἀμέσως, ἄλλοι δέ, οἱ πλειὸ ἄτυχοι, σκάλωναν σ' ἓνα τσιγγέλι μοναχὰ κι' ἐκεῖ μαρτυροῦσαν δυὸ-τρία μερόνυχτα ὡς νὰ ξεψυχήσουν!

* * *

Ὁ πατέρας μου, ἀφοῦ ἐξωμολογήθηκε καὶ μετάλαβε, κίνησε γιὰ τὰ τσιγγέλια, συνοδευόμενος ἀπὸ πενήντα ἀρματωμένους Ἀρβανίτες ἓναν κι' ἓναν, ἀπὸ τὸν Θανάση-Βάγια, τὸν δεσπότη τῆς Περιστερᾶς καὶ τὸν γιὸ τοῦ Ταχίρ-Ἀμπάζη, τὸν Σουλεϊμάνη, παλληκάρι εἴκοσι χρονῶν ἀπάνω κάτω....

Βγαίνοντας ἀπὸ τὰ Λιθαρίτσια, τὸ σεράϊ τοῦ Πασιᾶ, ἄρχισε ἓνα φιλό τραγοῦδι, σὰ νὰ ξεκίναγε σὲ χαρὰ καὶ σὲ πανηγύρι. Εἶταν ὁ μακαρίτης καὶ τραγουδιστὴς ποῦ δὲν εἶχε ταῖρι.

Στ' ἀγγελικὸ τραγοῦδι του στέκονταν ὁ κόσμος στὸ δρόμο νὰ τὸν ἀκούσουν κι' ἐβγαίναν οἱ γυναῖκες στὰ καφάσια νὰ ἰδοῦν τὸν ἄγνωστο τραγουδιστή, κι' ἄλλες ἄρχιζαν τὰ μοιρολόγια καὶ ἄλλες λιγοθυμοῦσαν, βλέποντας ἓναν τέτοιον λεβέντη, ἓνα τέτοιο καμάρι τῆς νιότης, ἓνα τέτοιο ἀηδονόστομον τραγουδιστή. Ἐτσι τραγουδώντας πέρασε μπροστὰ ἀπὸ τὸ σταυροδρόμι, ἔφτασε στὸ γεφύρι, μπῆκε στὴ θύρα τοῦ κάστρου, κι' ἔφτασε στὰ τσιγγέλια.

Ὅταν σταμάτησε ἡ συνοδεία εἶπε:

— Μιὰ χάρη σὰς ζητάω, ὦρὲ παιδιά!

— Τί χάρ' θέλ'ς; τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Θανάση-Βάγιας μὲ δακρυσμένα μάτια, ἐνῶ ὁ δεσπότης ἐκλαίει σὰ νὰ τὸν εἶχεν ἀδερφό.

— Νὰ μοῦ χαρίσετε (τοῦ εἶπε) λίγον καιρὸ ὡς ποῦ νὰ πῶ τὸ τραγοῦδι τοῦ Κατσαντώνη.

Δὲν εἶχε ἓνα δυὸ χρόνια, ποῦ εἶχε μαρτυρήσει ὁ Κατσαντώνης στὴν ἄλλη μαρτυρικὴ θέση, τὸν Πλάτανο.

— Τὴν ἔχ'ς τὴ χάρη αὐτή... τοῦ εἶπε ὁ Θανάση-Βάγιας.

Κι' αὐτὸς ἄρχισε τὸ τραγοῦδι τοῦ Κατσαντώνη: «Ἄϊντεν....

— » Ἀπόψε εἶδα στὸν ὕπνο μου, στὸν ὕπνο, ποῦ κοιμώμιον',

» Τρία ποτάμια πέρινα, τὰ τρία ἀράδα-ἀράδα

» Τῶνά εἶταν ξάστερο πολὺ καὶ τ' ἄλλο θολωμένον,

» Τὸ τρίτο τὸ βαθύτερο θολὸ κι' αἵματωμένο,

» Καὶ μὲς τὴ μέση μῶπεσεν ἡ φούντα τοῦ σπαθιοῦ μου...

» Ξήγα το, Γιῶργο μ', ξήγα το.....»

Ὁ Θανάση-Βάγιας δὲ μπόρεσε νὰ βαστάξῃ πλειό, κι' εἶπε στοὺς Ἀρβανίτες, ποῦ τὸν κρατοῦσαν:

— Μὴν τὸν πειράξῃ κανεὶς, ὡς ποῦ νὰ γυρίσω.

Καὶ λέγοντας, ἔτρεξε, σὰν ἀλάφι, στὰ Λιθαρίτσια, ἔπεσε στὰ πόδια τοῦ Ἀλῆ-Πασιᾶ καὶ τοῦ εἶπε κλαίγοντας:

— Πασιᾶ μου, νὰ σοῦ πάρω τὸ κακὸ κι' ἐσένα κι' ὅλου σου τοῦ σπιτιοῦ, μιὰ χάρη σοῦ γυρεύω....

— Τί χάρη, ὦρὲ, γυρεύεις; (τοῦ εἶπε ὁ Πασιᾶς). Μὴ γι' αὐτὸ τὸ σκυλί;

— Γι' αὐτόν, Πασιᾶ μου! (τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Θανάση-Βάγιας). Σὲ παρακαλῶ νὰ τὸν χαρίσης ἐμένα.... Τόσον καιρὸ σὲ δούλεψα καὶ σὲ δουλεύω καὶ θὰ σὲ δουλέψω.... Χάρισέ μου τον!

Ὁ Ἀλῆ-πασιας σιωποῦσε, κι' ὅσο τὸν παρακαλοῦσε ὁ Θανάση Βάγιας, τόσο στενοχωριῶνταν.... Ἦθελε καὶ δὲν ἤθελε.... καὶ δὲ γύριζε οὔτε πρὸς τὸ ἕνα, οὔτε πρὸς τὸ ἄλλο, ἀλλὰ στέκονταν διβουλος....

Σ' αὐτὸ ἀπάνω μπαίνει μέσα κι' ὁ Σουλεϊμάνης, ὁ γιὸς τοῦ Ταχίρ-Ἀμπάζη καὶ πέφτει καὶ αὐτὸς στὰ πόδια του κλαίγοντας:

— Ἄν δὲν χάρισης τὴ ζωὴ αὐτοῦ τοῦ Χριστιανοῦ, κόψε καλύτερα κι' ἐμένα.... ρίξε κι' ἐμένα στὰ τσιγγέλια μαζί του!...

Τὸ θηρίο ἄνοιξε τὸ στόμα του καὶ τοὺς εἶπε καὶ τῶν δυοῶν:

— Γιατί, μωρέ, μὲ παρακαλεῖτε, γι' αὐτὸ τὸ σκυλί; Γι' αὐτόν, ποῦ μὲ περιφρόνησε. ἔτσι, καὶ δὲν ἔσκυψε τὸ κεφάλι νὰ μοῦ ζητήσῃ χάρη;

— Για τὴν παλληκαριά του. φώναξαν μ' ἕνα στόμα κι' ὁ Θανάση-Βάγιας κι' ὁ Σουλεϊμάν-Ταχήρης.

— Ὁ Ἀλῆ πασιας ξανασώπασε:

— Πασιᾶ μου!... (ἐξακολούθησε ὁ Θανάση-Βάγιας.) Ἀπ' ἐδῶ ὡς τὰ τσιγγέλια πῆγε τραγουδῶντας, σὰ νὰ πῆγαινε σὲ χαρὰ ἢ σὲ πανηγύρι.... Καρφί τοῦ καίγεται, ἂν θὰ τὸν ρίξωμε στὰ τσιγγέλια ἢ ὄχι. Τέτοια καρδιά δὲν εἶδα ὡς τὰ σήμερα....

— Καὶ τί μ' αὐτό; τοὺς εἶπε ὁ Ἀλῆ-πασιας.

— Νὰ τ' εἶναι.... (τοῦ εἶπε ὁ Θανάση-Βάγιας.) Ἄν τὸν χαλάσῃς τώρα, νικητὴς εἶναι ἐκεῖνος, ἐνῶ ἂν τὸν ἀφήσῃς, νικητὴς θὰ εἶσαι ἢ Ὑψηλότη σου, γιατί θὰ ζῇ αἰώνια μὲ τὸν φόβο σου προσκεφάλι του.... Καλύτερα λοιπὸν γι' αὐτόν εἶναι νὰ τὸν σκοτώσωμε σήμερα καὶ νὰ γλυτώσῃ μιὰ γιὰ πάντα ἀπὸ σπαθί σου;

Τὸ θηρίο κολακεύτηκε καὶ καταπείστηκε, καὶ τέλος εἶπε στὸν Θανάση-Βάγια καὶ στὸν Σουλεϊμάν-Ταχήρη:

— Σᾶς τὸν χαρίζω.... Ἀλλ' ἕνα σκυλί κάτω ἢ ἕνα σκυλί ἀπάνω μιὰ δουλειὰ κάνει.... Ὅποτε τὸν θελήσω ὁμῶς θὰ τὸν ζητήσω ἀπὸ σᾶς.

Ὁ Θανάση-Βάγιας καὶ ὁ Σουλεϊμάν-Ταχήρης, τοῦ φίλησαν τὴν ποδιά κι' ἔφυγαν σὰν ἀστραπὴ γιὰ τὸ κάστρο, κι' ὅταν ἔφτασαν κοντὰ στὰ τσιγγέλια, φώναξαν γιὰ ν' ἀκούσῃ ὀλη ἢ φρουρά:

— Ὁ πολυχρονεμένος μας ὁ Πασιας τοῦ χάρισε τὴ ζωή!

Ἀμέσως τοῦ ἔλυσαν τὰ σίδερα καὶ τοῦ ἔκοψαν τὲς τριχιές καὶ τὸν ἄφησαν ἐλεύτερο!

Ὁ δεσπότης ὁ Περιστερᾶς γιὰ νὰ δείξῃ τὴν εὐγνωμοσύνη του προσκάλεσε τὸν πατέρα του, τὸν Θανάση-Βάγια καὶ τὸν Σουλεϊμάν-Ταχήρη στὴ Μητρόπολη νὰ γευματίσουν μαζί.... κι' ὕστερα ἀπὸ τὸ φαγί, ἔγειναν καὶ οἱ τέσσερες μαζί βλάμηδες, μὲ τὴν εὐλογία τοῦ μητροπολίτη Ἰγνατίου, σ' ἀνάμνηση ἐκείνου τοῦ περιστατικοῦ, καὶ ὠρχίστηκαν αἰώνια φιλία.»

Ὁ πατέρας μου ἔπαψε τὴ διήγησιν, κι' ἐγὼ νόμισα, ὅτι τ' ἀντικρινὸ βουνὸ ἔλαβε τὴ μορφὴ τοῦ πάππου μου, κι' ἔγεινε ἕνας γιγάντειος ἄνθρωπος, ποῦ ἔφτανε ὡς τὰ οὐράνια.

Ἀμέσως τοῦ ἔλυσαν τὰ σίδερα καὶ τοῦ ἔκοψαν τὲς τριχιές καὶ τὸν ἄφησαν ἐλεύτερο!

Ὁ δεσπότης ὁ Περιστερᾶς γιὰ νὰ δείξῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του προ-σκάλεσε τὸν πατέρα μου, τὸν Θανάση-Βάγια καὶ τὸν Σουλεϊμάν-Ταχίρη στὴ Μητρόπολιν νὰ γευματίσουν μαζί. . . . καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ φαγί, ἔγειναν καὶ οἱ τέσσερες μαζί βλάμηδες, μὲ τὴν εὐλογία τοῦ μητροπολίτη Ἰγνάτιου, σ' ἀνάμνησιν ἐκείνου τοῦ περιστατικοῦ, καὶ ὠρκίστηκαν αἰώνια φιλία.»

Ὁ πατέρας μου ἔπαψε τὴ διήγησιν, καὶ ἐγὼ νόμισα, ὅτι τ' ἀντικρυνὸ βουνὸ ἔλαβε τὴ μορφὴ τοῦ πάππου μου, καὶ ἔγεινε ἕνας γιγάντειος ἄνθρωπος, ποῦ ἔφτανε ὡς τὰ οὐράνια.

X. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Εἰς φίλον φοβερὸν ἐμπρηστήν...

[Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἐν Χάλκῃ, ὅπου παρεθέριζε, ἀποτεφρωθέντος ἐκ πυρκαϊᾶς ξενοδοχείου «Central»].

...

ἮΣΟΥΝ τὸ κέντρον τοῦ «Central»
κ' εἶχες κορίτσια ὀλόγυρά σου·
σπινθῆρας πάντα ἐσκόρπιζαν
τὰ βλέμματα κ' ἡ λαλιά σου

✽

Μὲ τοὺς σπινθῆρας σου καμμιὰ
ἀπ' τῆς κοπέλλης δὲν ἐκάη·
μὰ πῆρε τὸ «Central» φωτιά
κι' αἰδὶκα τό 'καψες καὶ πάει.

✽

Καὶ τὰ κορίτσια γέλασαν
κ' εἶπαν μὲ τοῦ ματιοῦ τὴν κώχην:
«Μὲ τὰ ξυπνὰ λογάκια καὶς
ξύλα καὶ πέτρες—ἐμᾶς ὄχι».

Ἐν Χάλκῃ Κων/λεως, 13 Ἀπριλίου 1908

ΧΑΛΚΗΝΟΣ

Η Μαρία μου.

Μαί φίλε, όταν έφτασε ανόμοιο το
καρμένο το σπίτι σου έθανάτωσε το 1854
με όση στο ναυαγίο, τωδ πέφτει για χέμα
ότις φίλες μου, υπό μου ο Κρίστος ο
Μουσταφάς, ο γερμανός κορυφός, έρας
καρπός άρδωτος από το πύλονό χυμό, ώσπερ
το χυμίζει του οντε γέλα' ής ώρας πιαυρά
από το χυμό μου, και μια ώρα από
το δούλο του, και νελίσε με όλο το δούλο
ο ήρ γαριά.

Ευρωπαϊστές κορυφός πια ής
ο καγίλος κορυφός όσα ής

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΥΛΗΣ

Η ΜΑΝΝΑ ΜΟΥ

ΜΙΑ μέρα, όταν είμαστε ακόμα στο καμένο τὸ σπίτι ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση τοῦ πενήντα τέσσερα, κι' ὄχι στὸ καινούργιο, ποῦ ρήμαξε στές ἡμέρες μου, ἦρθε στὸ σπίτι μας ὁ Κώστας ὁ Κυνηγός, ἓνας καλὸς ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ γειτονικὸ χωριό, ποῦ εἶχε τὸ χωράφι του πέντε λεπτά μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό μου καὶ μιὰ ὥρα ἀπὸ τὸ χωριό του. Λέγονταν Κυνηγός, διότι εἶταν ὁ καλύτερος κυνηγὸς ὅλων τῶν χωριῶν, ποῦ εἶταν γύρα μας κι' εἶχε σκοτωμένα πλείοτερο ἀπὸ ἑκατὸ γουρουνία μοναχά, χῶρια ζαρκάδια, λαγούς, ἀληπές, λύκους, τσακάλια, ἄσβους, βρῦδρες, ἀετούς, πέρδικες, ἀγριόπαπιες, ἀγριόχηνες, ξυλόκοττες, ἀγριόκοττες κλπ.

Μπαίνοντας στὸ σπίτι ὁ Κώστας ὁ Κυνηγὸς καλημέρησε τὴν μάννα μου μὲ πολὺ θάρρος:

— Καλημέρα, Τασιούλαινα!

— Καλῶς - ὤρισες! τοῦ ἀπολογήθηκε ἡ μάννα μου μὲ κάποιον κακοφανισμό. Τί ἀγαπᾷς καὶ μᾶς κόπιασες ἔτσι πρωῒνά;...

Εἶταν καλοκαίρι, κι' εἶχε ἀρχίσει ἡ ζέστη πρωῒ - πρωῒ.

— Μ' ἔπιασε ἓνας πόνος, τῆς εἶπε, στὸ ψυχικὸ κι' ἦρθα νὰ μοῦ δώκῃς νὰ πιῶ ἓνα ποτήρι ρακὶ καὶ νὰ μοῦ βράσῃς ἓνα φλυτζάνι καφέ....

— Τί λές; τοῦ εἶπε ἀπότομα νὰ σοῦ δώσω νὰ πιῇς ἓνα ποτήρι ρακὶ, καὶ νὰ σοῦ βράσω ἓνα φλυτζάνι καφέ; Ἀπὸ τὴν ὑποχρέωση, ποῦ σῶχω, γιατί μᾶς ἀφήκαταν νὰ μᾶς ξεχρυσιανέψουν πέντε γυναῖκες μοναχές, νυφάδες μὲ τὰ τέλια, οἱ ἀντίχριστοι οἱ ὄχτροί μας.... τὰ σκυλιὰ τὰ μωγαρισμένα! Φύγε ἀπ' ἐδῶ! Φύγε ἀπ' ἐδῶ!

Καὶ θύμωσε σι' ἀληθινὰ ἡ μάννα μου.

— Μὴ μ' ἀποπαίρῃς ἔτσι, Τασιούλαινα! τῆς ἀπολογήθηκε

ήμερα ο Κώστας, ανώτερός της καμιμιά δεκαριά - δεκαπενταριά χρόνια στην ηλικία. Μη μ' αποπαίρης έτσι; Άνθρωποι είμαστε, κι' εκείνη την ώρα, που είδαμαν την Άρβανιτιά ν' αναιβαίνει το μονοπάτι και ν' αρχεται κατ' άπάνω μας, χωρίς να γυρίζη τες πλάτες καθόλου στα ντουφέκια, που τους είχναμαν, φοβηθήκαμαν κι' αφήκαμαν τ' αμπτούρια μας... Τουρκιά μελίσσι οί αντίχριστοι! τί νά κάναμαν;

— Καί πώς τους διώξαμαν ύστερα έμεις οί γυναίκες; του άπολογήθηκε ή μάννα μου και τουδωκε το παγοϋρι με το ρακί.

Ο Κώστας τράβηξε μιά, δυό, τρείς με το παγοϋρι ρακί, λέγοντας στην κάθε ρουφηξιά « αϊ! αϊ! » για νά δείξη, ότι του έφηνγε ο πόνος από το ψυχικό, ένφ ή μάννα μου έβανε το καφόμπρικο στην φωτιά για τόν καφέ.

Αυτή ή σκηνή μεταξύ της μάννας μου και του Κώστα του Κυνηγοϋ γίνονταν συχνά, στερεότυπη, όπως την έγραφα παραπάνω, γιατί πολϋ συχνά τόν έπιανε ο πόνος του ψυχικού του και έρχονταν στο σπίτι μας για νά πιη ρακί και καφέ.

Όταν είμουν μικρός, δέν μου έκαναν καμιμιά έντύπωση τ' α λόγια που έσερνε ή μάννα μου του Κώστα του Κυνηγοϋ κάθε φορά που τόν έπιανε « ο πόνος του ψυχικού » του κι' έρχονταν για νά πιη ρακί και καφέ. Άλλ' όταν γύρισα από την Πόλη, όπου σπούδαζα, 15—16 χρονών παλληκάρι, και συνέβηκε πάλι ή στερεότυπη σκηνή μεταξύ της μάννας μου και του Κώστα του Κυνηγοϋ, έρώτησα από περιέργεια την μάννα μου γιατί του έλεγε του Κώστα αυτά τ' α λόγια, κι' ή μάννα μου με όλη την παρρησία ανθρώπου, που λέγει την αλήθεια, άρχισε την ιστορία μπροστά στον Κώστα τόν Κυνηγό:

Τόν καιρό του Χαλασμοϋ¹, όταν όλος ο κόσμος είχαν μαζευτή άπάνω στο βουνό για νά γλυτώσουν από την Τουρκιά, ο κύρ-Κώστας αϋτου-για είταν με καμιμιά δεκαριά άντρες, διωρίστηκαν από τόν άρχηγό τόν Γεωργάκη Τσιάμη, και τόν γραμματικό του τόν Μπεντεβή, κι' από την έπιτροπή τών χωριών όλων, που είταν πρόεδρος ο Πάππους σου, ο πεθερός μου — θεός σωρέσ' τον — νά πιάσουν ένα από τ' α μονοπάτια, που αναιβαίνουν στο βουνό, όπως άλλοι διωρίστηκαν νά πιάσουν τ' άλλα τ' α μονοπάτια, για νά μη μπορέσουν ν' αναιβοϋν οί Τούρκοι άπάνω και μ' ας σκλαβώσουν... σκλαβώσουν;... νά μ' ας μαγαρίσουν και μ' ας ξεχριστιανέψουν τ' α γυναικόπαιδα. Και θ' α μ' ας τώκαναν αϋτό το κακό στο τέλος, αν δέν τύχαινε ν' αναι άρχηγός τών Τούρκων ο Σουλεϊμάν Ταχήρης², βλάμης του πάππου σου του πεθεροϋ μου — θεός σωρέσ' τον — που, όταν έφηνγε ο Γεωργάκη Τσιάμης με τόν Μπεντεβή, έπ' ηγε ο πάππους σου, ο πεθερός μου — θεός

¹ Η έπανάσταση του 1854 στην Έπαρχία Κουρέντων, την αρχαίαν Έλλοπία, λέγεται Χαλασμός, διότι καταστράφηκαν σαράντα χωριά έλληνικά από τους Άρβανίτες.

² Γυιός του Ταχήρ - Άμπάζη, ύπουργοϋ του Άλβ - πασι' α.

σχωρέσ' τον — και τον προσκύνησε κι' έτσι σωθήκαμαν τὰ γυναικόπαιδα. Θεὸς σχωρέσ' τον και τὸν Σουλεϊμάν Ταχέρη, ἃς εἶταν και Τοῦρκος!...

— "Α! μῶρ' Τασιούλαινα, πῶς τὰ λές ἔτσι, σὰ νὰ εἰσουν γραμματικὸς!... τῆς ἔκοψε ὁ Κώστας τὸν λόγο.

Ἡ μάννα μου ἐξακολούθησε:

Τὴν ἡμέρα τοῦ Βαγγελισμοῦ ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν χωριῶν ἀγκάρεψε καμιὰ σαρανταριά νυφάδες νὰ πᾶν ψωμί, νερό και φουσέκια στὰ ταμπούρια. Ἀνάμεσα στὲς πολλὲς εἶμουν κι' ἐγώ. Φορτωθήκαμε και πήραμε τὸν δρόμο μας, ἄλλες γιὰ τὸ ἓνα τὸ ταμπόρι, ἄλλες γιὰ τὸ ἄλλο, κι' ἄλλες γιὰ τὸ ἄλλο, γιὰ ὅσα ταμπούρια εἶταν κάτω στὰ ριζώματα τοῦ βουνοῦ. Ἐμένα μ' ἔρριξε ἡ τύχη νὰ πάω με καμιὰ δεκαριά γυναῖκες στὸ ταμπόρι, ποῦ εἶταν ὁ κύρ-Κώστας αὐτοῦ-για....

— "Α! μῶρ' Τασιούλαινα, πῶς τὰ λές ἔτσι!... Φτάνει πλειά ὅσα εἶπες.... Κόψ' τὴν ὁμιλία!...

Τῆς ἔκοψε τὴν διήγησιν πάλι ὁ κατηγορούμενος ὁ Κώστας· ἀλλ' ἡ μάννα μου ἔκανε πῶς δὲν τὸν ἀκουε καθόλου κι' ἐξακολούθησε:

— Τί τραβήξαμε ὥς ποῦ νὰ καταβῶμε ἀπὸ τὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ ὥς κάτω στὰ ριζὰ ἔτσι φορτωμένες!... Νὰ μὴ σοῦ τὰ πολυλογῶ, φτάνομε κοντὰ στὰ ταμπούρια, ποῦ εἶταν ὁ κύρ-Κώστας αὐτοῦ-για με τοὺς ἄλλους και δὲν ἀκοῦμε ντουφέκια. Προχωροῦμε λίγο ἀκόμα και τί βλέπομε — φουρτούνια μας και χαλασιά μας! — τὰ ντουφέκια, τὲς κάπτες και τὰ τσαρούχια τοῦ κύρ-Κώστα αὐτοῦ-για και τῶν συντρόφων του πεταγμένα καταγῆς και τοὺς Τούρκους ν' ἀναιβαινουν τὸ μονοπάτι τοῦ βουνοῦ χαρούμενοι....

... (Ὁ Κώστας ὁ Κυνηγὸς ρούπησε ἀπὸ μπροστά μας, ὅταν ἡ μάννα μου ἔφτασε σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο τῆς ἱστορίας τῆς, κι' ἔκανε πολὺ καλά....)

— Ἐμεῖς κοκκαλώσαμεν. Οὔτε μπροστά, οὔτε πίσω. Μπροστά Τοῦρκοι και πίσω ἀνήφορος μαχίρι. Μύσαμεν τὲς τριχιές κι' ἔπεσαν τὰ φορτιά μας κάτω. Με τὸ γκρέμισμα τῶν φορτιῶν μας ἀνοῖξαν δυὸ-τρεῖς κάσες με φουσέκια ἀδακεῖ ἀπάνω στὰ πεταγμένα ντουφέκια. Ντουφέκια και φουσέκια μαζί καταγῆς εἶταν ἓνα θεϊκὸ σημεῖο ὀλοφάνερο, ποῦ μᾶς ἔλεγε τί ἔπρεπε νὰ κάνωμε.... Οἱ Τοῦρκοι ἀνέβαιναν ἀλαλάζοντας κι' ὁ Κώστας με τοὺς ἄλλους μᾶς φώναζαν ἀπὸ πάνω:

— Φευγάστε, μωρὲς χαντακωμένες, γιατί θὰ σᾶς πιάσουν οἱ Τοῦρκοι!

Γιὰ μιὰ στιγμή σκέφτηκα νὰ ριχτοῦμε ὅλες οἱ νυφάδες ἀπάνω ἀπὸ τὸν γκρεμὸ κάτω στὸ ἄχανο και νὰ πεθάνωμε χριστιανὲς και τιμημένες σὰν ποῦ τῶζαναν οἱ Σουλιώτισσες στὸ Ζάλογγο, ὅταν χάλασε τὸ Σούλι· ἀλλὰ τὰ ντουφέκια και τὰ φουσέκια, ποῦ κείτονταν καταγῆς, μοῦ φάνηκε σὰν νὰ μᾶς φώναζαν και σὰν νὰ

μᾶς ἔλεγαν: « Πάρτε μας! » Δὲν χάνομε καιρό, ριχνομέστε στὰ ντουφέκια καὶ στὰ φουσέκια, γεμίζομε καὶ ντουφεκίζομε τοὺς Τούρκους. Ὅπιστοχώρησαν ἀμέσως τὰ σκυλιά. Ξαναγεμίσαμε καὶ ξαναροῦξαμε κατ' ἀπάνω τους. Ἦσαν τόσο κοντά μας, ποῦ ἀκούσαμε νὰ φωνάζουν « λελελέ! » ὅσοι τοὺς κτύπησαν τὰ βόλια μας. Ματαξαναγεμίζομε τρίτη φορά καὶ ματαξαναροῦζομε. Τότε πλειὰ οἱ Τούρκοι ξάκισαν τὸν κατήφορο κι' ὅπου φύγη-φύγη, ἐνῶ ἓνας μεγάλος τους μὲ τὰ χρυσὰ τὰ πεσιλιὰ καὶ τὸ χρυσὸ σελιάχι, τοὺς ἐβρίζε καὶ τοὺς ἔλεγε: « Χαράμι τὲ κιόφτ! »

Τότε κατέβηκαν ἀπ' ἀπάνω κι' ἦρθαν κοντά μας κι' ὁ Κώστας μὲ τὰ παλληκάρια του. Εἶμον τόσο θυμωμένη, ποῦ τοὺς εἶπα: — « Αἶντε, μωροὶ ἄντρου, καὶ θὰ σᾶς μαρτυρήσωμε στὴ σύναξη τῶν χωριῶν, νὰ σᾶς φορέση ποδιά! »

Τότε ὁ Κώστας αὐτὸς προσέπεσε καὶ μᾶς παρακάλεσε νὰ μὴν τοὺς μαρτυρήσωμε καὶ δὲν τοὺς μαρτυρήσαμεν, ἀλλ' ὁ κόσμος τώμαθαν, κι' ἂν δὲν προσκυνούσαμεν γλήγορα, θὰ τοὺς φοροῦσε ποδιά ἡ Σύναξη τῶν χωριῶν....

Κι' ἐνῶ ἡ μάννα μου διηγῶνταν αὐτὸ τὸ ἔξοχο κι' ἡρωϊκὸ, τρίτο κατόρθωμά της, μοῦ φαίνονταν ὅτι ἔβλεπα στὸ πρόσωπό της τὲς ἀθάνατες ἡρωίδες τοῦ Σουλιῦ, ποῦ ῥίχτηκαν ἀπὸ τοὺς βράχους τοῦ Ζαλόγγου χορεύοντας καὶ τραγουδώντας, γιὰ νὰ μὴν πέσουν ζωντανές στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν τῆς Πίστης καὶ τῆς Πατρίδας.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Συζυγικὰ παράπονα

Ἐκεῖνη. — Ἀχ! πὼς ἀλλάζετε σεῖς οἱ ἄνδρες! Μιὰ φορά, τότε ποῦ ἡμεῖς ἀρραβωνιασμένοι, μοῦ ὠρχίζεσθαι πὼς τίποτε ὠραιότερον δὲν ὑπῆρχε ἀπ' τὰ μαλλιά μου κι' ὅλο τὰ χάιδνεες καὶ τὰ φιλοῦσες. Τώρα, μιὰ τρίχα μόνον ἀπ' αὐτὰ νὰ βρῆς στὴ σοῦπα, θυμώνεις καὶ χαλᾷς τὸν κόσμον!...

Ἐκεῖνος. — !... !!... !!!... [μένει κόκκαλο!]

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ
ΔΙΗΓΗΜΑ

Η ΜΑΝΝΑ ΜΟΥ

ΓΙΑ μέρα, όταν είμαστε ακόμα στο καμένο τό σπίτι από την 'Επανάσταση του 1854, κι' όχι στο καινούργιο, που ρήμαξε στις ημέρες μου (1), ήρθε εκεί ο Κώστας ο Μπούτσας, ο λεγόμενος κυνηγός, ένας καλός άνθρωπος από το γειτονικό χωριό, που είχε το χωράφι του πέντε λεφτά μακρὰ από το χωριό μου και μιά ώρα από το δικό του. 'Επαινομάζονταν κυνηγός, διότι ήταν ο καλύτερος κυνηγός όλων των περιχώρων κι' είχε σκοτωμένα πλείοτερο από εκατό άγριογούρουνα μοναχά, χιώρα τὰ ξαρκάδια, τούς λαγούς, τές άλεπές, τὰ τσιακάλια, τούς λύκους, τούς άρβους, τὰ κουάβια, τές βύδρες του ποταμιού, τούς άητούς, τές πέροδικες τές άγριοπάπιες, τές άγριοχηνες, τές άγριοζότες, τούς άγριοπετεινούς, τ' άγριοπερίστερα κλπ.

Μπαίνοντας μέσα ο Κώστας ο Μπούτσας καλημέρησε τη μάννα μου με πολύ θάρρος, σαν να την είχε τουλάχιστον άνεμιά, γιατί ήταν πολύ μεγαλύτερός της στην ηλικία.

— Καλημέρα Τσιουούλανα!

— Καλώς ήρθες! (Του άπολογήθηκε εκείνη με κάποια δυσσαρέσκεια). Τί σ' έπιασε και μας κόπιασες πρωί—πρωί;

Είταν καλοκαίρι κι' είχε άρχισει ή ζέστη από το πρωί.

— Μ' έπιασε ένα πόνος (της είπε) στο ψυχικό κι' ήρθα να μου δώκεις να πιώ ένα ποτήρι ρακί και να μου βοάσης ένα φλυτζάνι καφέ για να μου περάση...

— Τί λές; (Του είπε άπότομα). Να σου δώσω ρακί και να σου βοάσω καφέ! Από την ύποχρέωση που σώχω, γιατί μας άφήκαταν να μας ξεχριστιανέψουν (2) πέντε γυναίκες μοναχές, νυφάδες με τὰ τέλια, οι 'Αντίχριστοι οι Τούρκοι, τὰ σκυλιά τὰ μαγαριμένα! 'Φύγ' άπ' έδω! 'Φύγε άπ' έδω! Δέν έχω να σου δώσω τίποτε!

Και θυώσε στο γερό ή μάννα μου, γιατί κάποιες πιχρές ανάμνησες σηκώθηκαν όλόρθες στην καρδιά της.

— Μή μ' άποπαίρνης έτσι Τσιουούλανα! (της άπολογήθηκε ήμερα ο Κώστας). Μή μ' άποπαίρνης έτσι! Άνθρωποι είμαστε, κι' εκείνη τη στιγμή, είδανε την Άρβαντιτιά ν' άνεβαίνει μελίσσι το μονοπάτι και ν' άρχεται και' επάνω μας, χωρίς να γυρίσει τές πλάτες στές ντουφεκιές μας, φοβηθήκαμεν κι' άφήκαμεν τὰ ταμπούρια μας! Τί να κάναν οι καυμένοι μιά χούφτα άνθρωποι σε τόσους Τούρκους;

— Και πώς τους διώξαμεν ύστερα ήμεεις οι γυναίκες; Του άπολογήθηκε ή μάννα μου, και του έδωσε το παγούρι με το ρακί.

Ο Κώστας τράβηξε μιά, δυό, τρεις, γερές ρουφηξιές, λέγοντας στην κάθε ρουφηξιά «αϊ! αϊ!» για να δείξη ότι το ρακί του έδιωχνε άληθινά τον πόνο από το ψυχικό, ενώ ή μάννα μου έβανε στην φωτιά το καφόμπριχο για τον καφέ.

Αυτή ή σκηνή μεταξύ της μάννας μου και του Κώστα

του Μπούτσας γέρονταν συχνά και στερεότυπα, όπως την γράφω, γιατί πολύ συχνά έρχονταν στο σπίτι μας εκείνος για να πιη ρακί και καφέ με την πρόφαση ότι τον έπιανε πόνος στο ψυχικό.

Όταν είμουν μικρός, παιδάκι, δέν μου έκαναν καμμία έντύπωση τὰ λόγια που έσεχνε ή μάννα μου του Κώστα του Μπούτσας, κάθε φορά που τον έπιανε ο πόνος του ψυχικού του, κι' έρχονταν για να τον γιατρέψη με το ρακί και με τον καφέ, άλλ' όταν μεγάλωσα κι' έγεινα δεκαπέντε—δεκάξη χρονών παλληκάρι, —είχα γυρίσει τότε από την Πόλη «σπουδασμένος» και «πολυγραμματισμένος», όπως έλεγε ο κόσμος, και συνέβηκε πάλε αυτή ή παλιά ή σκηνή, με τον τόνο του ψυχικού ρώτησα τη μάννα μου από περιέργεια γιατί τον παράπαιρνε έτσι άγρια τον Κώστα, που δέν είταν κι' άνθρωπος της άράδας αλλά με σπίτι, με χωράφια, μ' άμπέλι, με μουλάρι, και με γιδοπρόβατα. Τότε αυτή άρχισε να μου διηγείται την ιστορία μπροστά του μ' όλη την παρηγορία άνθρώπου που λέει άλήθεια:

— «Στόν καιρό του Χαλασμού (3), όταν όλος ο κόσμος είχαν μαζωχτεί επάνω στο βουνό της Σιουτίστας για να γλυτώσουν από την Τουρκιά, ή άρεντιά του, ο κύριος Κώστας είταν με καμιά δεκαριά άντρες διωρισιμένοι από τον άρχηγό, τον Γεωργάκη Τσιάμη, κι' από τον γραμματικό του τον Μπεντεβή, κι' από την 'Επιτροπή των επαναστατημένων χωριών, που είταν κι' ο παππούς σου, ο πεθερός μου —Θεός σχωρέσ' τον— να πιάσουν ένα από τὰ μονοπάτια, που μπορούσαν ν' άνεβούν οι Τούρκοι στο βουνό και να μας σκλάβώσουν... να μας μαγαρίσουν 'πέ καλύτερα, και να μας ξεχριστιανέψουν ήμεις τές γυναίκες. Και στο τέλος θά τώζαναν αυτό το κακό, αν δέν τύχαινε νάναι άρχηγός των Τούρκων ο Σουλεϊμάν Ταίρης, βλάμης του πάππου σου του πεθερού μου —Θεός σχωρέσ' τον κι' αυτόν κι' ως είταν Τούρκος!— αν δέν πήγαινε ο παππούς σου, ο πεθερός μου, με τους άλλους, όταν έφυγε ο Γεωργάκης Τσιάμης με τον Μπεντεβή, να τον προσκυνήσουν και να τον παρακαλέσουν να λεημονηθή τότες ψυχές κόσμο! —Θεός σχωρέσ' τον τον Σουλεϊμάν Ταίρη (4) ως είταν και Τούρκος!

— Ά! μωρ' Τσιουούλανα! πώς τὰ λές έτσι, σαν να είσουν γραμματικός καμιάς μεγάλης δωδεκάρας...

Της έκοψε τον λόγον ο Κώστας στενοχωρημένος.

Η μάννα μου εξακολούθησε, χωρίς να προσέξη στα λόγια του Κώστα:

— Την ήμερα του Βαγγελισμού ή 'Επιτροπή άγγαρεψε καμιά σαρανταριά νυφάδες κι' άλλες γυναίκες να πάν ψωμί, νερό και φρουσέκια στα διάφορα ταμπούρια. Άνάμεσα στές πολλές είμουν κι' εγώ. Ζαλωθήκαμεν και πήραμεν το δρόμο μας τον κατήφορο άλλες για το ένα ταμπούρι κι' άλλες για το άλλο, για όσα ταμπούρια είταν κάτω στα ριζώματα του βουνού. Έμένα μ' έρριξε ή τύχη μου να πάω με πεν-

(1) Όταν γράφονταν αυτό το διήγημα, είμουν πρόσφυγας στην Άθήνα και δέν κατοικούσε κανένας στο σπίτι μου.

(2) Να μας προσβάλουν την τιμή.

(3) Χαλασμός λέγεται στην 'Ηπειρο ή 'Επανάσταση του 1854.

(4) Γυιός του Ταίρη Άμπάζη, ύπουργού του Άλή πασιά, βλάμης (άδερφοπητός) του πάππου μου.

τέξη άλλες γυναίκες στο ταμπούρι, που είχαν καπετάνος ο κύρ-Κώστας αυτού—για...

— Άχ! μάω Τσιουλαινα, πώς τὰ λές έτσι! Φτάνουν πλειά, όσα είπες! Κόψ' την την ιστορία αυτή!

Της έκοψε πάλε την διήγηση ο κατηγορούμενος Κώστας, άλλ' ή μάνα μου έκανε πώς δέν τόν ήκουε καθόλου και εξακολουθούσε:

— >Τί τραβήξαμε ως πού νά κάτεβοῦμε από την κορφή του βουνού χαλωμένες ως κάτω, που είχαν το ταμπούρι του κύρ-Κώστα αυτού για... Νά μην σου τὰ πολυλογώ, φτάνομε κοντά στα ταμπούρια, που είχαν ο κύρ-Κώστας αυτού—για με τους άλλους συντρόφους του και δέν άκούμε ντουφέκια. Προχωρούμε λίγο ακόμα και τί βλέπομε;—φουρτούνια μας και χαλασιά μας!— τὰ ντουφέκια και τες κάπες του κύρ-Κώστα αυτού—για, και των συντρόφων του, πεταγμένα καταγής και τους Τούρκους ν' άνεβαίνουν το μονοπάτι του βουνού αλαλάζοντας!...

(Ο Κώστας ο Μπούτσας σ' αυτό το σημείο της ιστορίας ρούπησε από μπροστά μας).

—...Εμείς κοκκαλώσαμε από τον φόβο μας. Ούτε μπροστά, ούτε πίσω μπορούσαμε νά πάμε. Μπροστά Τουρκιά και πίσω άνήφορος μαχαίρι! Λύσαμε άμέσως τες τριχιές για νά ξελευερωτούμε από το βάρος του φορτίου μας κ' έπесαν καταγής τὰ χαλίκια μας. Με το γκρέμισμα των χαλίκιων μας, σκόρπισαν τὰ φουσέκια, που πηγαίναμαν άπάνω στα πεταγμένα ντουφέκια. Ντουφέκια και φουσέκια μαζί καταγής είχαν όλοφάνερο θεϊκό σημείο, που μάς έδειχνε τί έπρεπε νά κάνουμε. Οί Τούρκοι άνεβαίναν χαρούμενοι κ' αλαλάζοντας, κ' ο Κώστα Μπούτσας με τους άλλους συντρόφους του μάς φώναζαν πάνω από τὰ στεφάνια του βουνού:

— Φευγάστε μωρές, γιατί σάς έπιασαν οί Τούρκοι!

>Για μιά στιγμή σκεφτήκαμαν νά ριχτούμε όλες πάνω από τον γκρεμό, που είχαν μπροστά μας, κάτω στον χάβο και νά πεθάνουμε χριστιανές και τιμημένες, σαν τες Σουλιώτισσες στο Ζάλα γο, όταν χάλασε το Σουλι, αλλά τὰ ντουφέκια και τὰ φουσέκια, που κείτονταν καταγής, μου φάνηκε σαν νά μάς φώναζαν και νά μάς έλεγαν:

— Πάρτέ μας!

>Δέν χάνομε, λοιπόν, καιρό, ρίχνουέστε στα ντουφέκια και τὰ φουσέκια, γεμίζουμε και ντουφεκίζουμε τους Τούρκους! Κοντοστάθηκαν άμέσως τὰ σκυλιά. Ξαναγεμίσαμε και ξαναρίζαμαν άπάνω τους. Είναι τόσο κοντά μας, που άκούσαμε νά φωνάζουν «Αελελεεεεεε!», όσους χτύπησαν τὰ μολύβια μας. Ματαξαναγεμίζουμε τρίτη φορά και ματαξανντουφεκίζουμε τους Τούρκους! Τότε πλειά οί Τούρκοι τσάκισαν τον κατήφορο κ' όπου φύγη φύγη, ενώ ένας μεγάλος τους με τὰ χρυσά πεσλιά και το χρυσό σελιάχι τους έβριζε και τους έλεγε:

— Χαράμι τέ κιόφι!

>Τότε πλειά κατέβηκαν από πάνω κ' ήρθαν κοντά μας ο Κώστας ο Μπούτσας με τὰ παλληκάρια του! Είμουν τόσο θυμωμένη, που τους είπα:

— Άηστε μωρές γυναίκες με μουστάκια, και θά σάς μαρτυρήσουμε στο Κοινό για νά σάς φορέσουν ποδιά (5).

>Τότε ο Κώστας πρόσπεσε και μάς παρακάλεσε νά μην μαρτυρήσουμε εκείνο πώκαναν, και δέν το μαρτυρήσαμε.

(5) Όταν ήθελαν νά διαπομπέφουν κανέναν άνανθρωπο άντρα, τον έβαναν νά φορέση με το στανιό γυναικίσια φορέματα και προπάντων ποδιά.

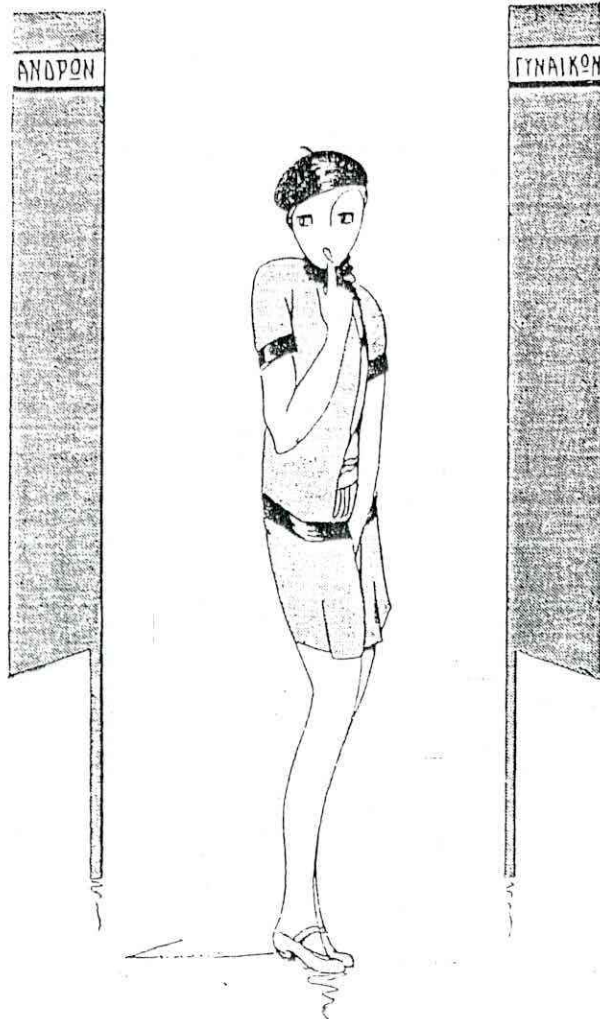
άλλά ο κόσμος «ψιψιρί» τώμαθαν, κ' αν δέν προσκυνούσαν γλήγορα, χωρίς άλλο θά τους φορούσε ποδιά το Κοινό!>

Κ' ενώ ή μάνα μου διηγώνταν άπέρριτα αυτό το έξοχο γυναικείο ήρωικό κατόρθωμα, μου φαίνονταν ότι έβλεπα άπάνω στο πρόσωπό της τες άθάνατες ήρωίδες του Σουλιού, που ρίχτηκαν πάνω από τους βράχους του Ζαλόγγου, χορεύοντας και τραγουδώντας, για νά μην πέσουν ζωντανές στο χέριο των έχτρων της Πίστης και της Πατρίδας!

Γιάννα

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΚΕΚΤΗΜΕΝΗ ΤΑΧΥΤΗΣ!

Πρό...διλήμματος!

(του κ. G. Noir)

πους του φοβερού βίβλη, παρὰ μόνον ἔτρεξαν κ' εἰδοποίησαν τ' ἀδερφοφάδερά της πού δούλευαν ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό.

Σὲ μισή ὥρα ἔφτασαν ὅλοι στὸ χωριό, φίλησαν τὸ λείψανό της ἀντρέας βάβως τους, ἀρματώθηκαν κ' ἔτρεξαν νὰ προφτάσουν τοὺς ἔρχανταραίους μὲ τὴν ἀλόφρεσι ἢ νὰ ξεσκαλοῦσαν τὴ Λάρνη ἢ νὰ σκοτωθοῦν ὡς τὸν ἕνα.

Οἱ ἔρχανταραῖοι, μόλις πέρασαν τὸν Καλαμὶ κ' ἐνόμισαν, ὅτι βρίσκονταν ἀσφαλισμένοι, ἄρχισαν νὰ πηγαίνουν ἀνσῶρα—ἀνσῶρα, θαυμάζοντας τὴ χυλιδωτὴν σκιάδα τους. Καὶ τότε πολὺ μαγεύτηκαν ἀπὸ τὴν ἀρρητὴ ὀμορφιὰ της, ὥστε ἄρχισαν νὰ σκέφτονται νὰ μὴν τὴν παραδώσουν σὲ τὴν Ἀλὴ Πασιὰ. Κι' ὅταν βρέθηκαν σὺμφωνοὶ σ' αὐτό, ἦρθε τὸ δυσκολώτερο ζήτημα :

—Ποῖς θὰ τὴν πάρῃ ὡς ἑλῶς;...

—Ὅλοι ἦσαν νέοι ἀπὸ εἰκοσι ὡς εἰκοσιπέντε χρόνων καὶ καθένας τὴν ἤθελε γιὰ πὸν ἑαυτό του. Ὁ ἕνας παινεύονταν γιὰ τὴν ὀμορφιὰ του, ὁ ἄλλος γιὰ τὸ σπῆτι του, καὶ πῆς ὁ ἕνας, πῆς ὁ ἄλλος, θύμωσαν, βρόστιραν καὶ πᾶστηκαν μὲ τ' ἄρματα.

Βρόστιραν ντουρέκια κ' ἄσπρανταν γαταγάνια καὶ σὲ μιὰ στιγμή στρώθηκαν ὅλοι καταγῆς, ἔξω ἕνας μονάχα πού δὲν εἶχε ἄλλον ἀντίπαλο νὰ σκοτώσῃ ἢ νὰ σκοτωθῇ ἀπ' αὐτόν. Αὐτός, νικητὴς καὶ χαρούμενος, ἔτρεξε ν' ἀρπάξῃ σπὴν ἀγκυλιά του τὴ Λάρνη, πού βρισκόταν λαβωμένη ἀνάμεσα σὲ τοσοῦς σκοτωμένους, κ' ἔτρεξε τὸ αἶμα της σὰν βροῦσι ἐπάνω στὰ στήθια της.

—Εἶσαι δικό μου! τὴς εἶπε ὁ Ἀρδανίτης μὲ ἑρωτικό πάθος.

—Μωρόνι μου, σκαλὶ! τοῦ ἀπολογίστηκε μὲ ἡρωικὴ ἀνάρθεια καὶ μὲ περιφρόνηση ἐκείνη. Μωρόνι μου, νὰ πεθάνω Χριστιανή!

Ἐκεῖνος ἔσκυψε νὰ τὴ φιλήσῃ, κ' αὐτὴ ἄρπαξε τὸ ματωμένο γαταγάνι τοῦ σκοτωμένου πού βρισκόταν δίπλα της καὶ τοῦ τὸ ἔμπηξε στὰ στήθια μ' ὅση δύναμη τὴς ἔδωσε τὸ μίσος κ' ἡ ἀποστοφρὰ, καὶ τὸν ἔσπρωξε ἄμωχο καταγῆς. Κι' εἶσι αὐτὴ μονάχα ἔμεινε ζωντανὴ ἀνάμεσα σ' εἰκοσιδύο σκοτωμένους ἑχτροὺς της.

—Ἰσπερ! ἀπὸ κόπωση ὥρα, ἔφτασαν πορεύατα τ' ἀδερφοφάδερά της.

—Ἀδέσφρα μ'! Σαδέσφρα μ'! φώναζε ἡ Ἀγωνία ἡ Λάρνη. Πεθαίνω Χριστιανή.... Ἐνα σκαλὶ πού θέλησε νὰ μὲ μαγαρίσῃ, τὸ σκότωσα....

Ρίχτηκαν ἐπάνω της οἱ δικοί της κλαγγόντας, τὴν ἄρπαξαν σπὴν ἀγκυλιά τους καὶ τὴν ἔφεραν στὸ σπῆτι....

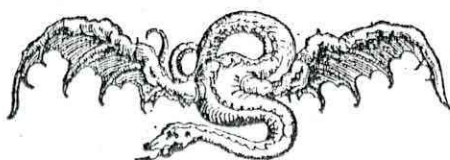
—Ἰσπερ! ἀπὸ λίγον καιρὸ, ὁ Ἀλὴ Πασιὰς κηρύσσονταν ἀπὸ τὸν Σουλτάνο φεμάλης, δηλαδὴ ἀντάρτης, ἔξ ἀιτίας τῶν φοβερῶν κακουργημάτων του, κ' ἡ πεντάμορφη Λάρνη παινεύονταν τὸ πὸ ὀμορφὸ καλλιπάρει τοῦ πότου μας, τὸν Διηγάντη.

ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΑΝΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Ο ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΟΣ

- Μιάς χήρας γυνὴς εἶν' ἄρρωστος βαρετὴ γιὰ νὰ πεθάνῃ καὶ μπαμπούγαίνουν οἱ γιατροὶ μὲ γιατρικά στὰ χέρια, καὶ μπαμπούγα... ἡ μάνα του μὲ χέρια σταυρωμένα.
- Καὶ δὲ μοῦ λές, παιδάκι μου, τὸ τ' εἶν' ἡ ἀρρωστιά σου νὰ πάω σπὴν Πόλη γιὰ γιατρό, σπὴ Λάρσα γιὰ βοτάνι;
- Μάνα, τὴς Πόλης ὁ γιατρός δὲν μπορ' νὰ μὲ γιατρέψῃ, μόνο μιὰ κόρη ἔμμορφη σπὸν βαγαλειὸ πού ὑφαίνει, πού ὑφαίνει τὰ μεταξωτὰ ὡ' ὑφαίνει τὰ βαμβακία. Σύρε, μανοῦλα, νὰ τὴς πῆς γυναῖκα νὰ τὴν πάρω. Παίρνει τὴ ρόκα της καὶ πάει, πάει σπὴ μαυρομάτα.
- Ἀπὸ μακριὰ τὴ χαιρετᾷ κ' ἀπὸ κοντὰ τὴς λέει :
- Κόρη μου, ὁ γυῖός μου σ' ἀγαπᾷ καὶ θέλει νὰ σὲ πάρῃ γιὰ νὰ σὲ κάνω νύφη μου, γυναῖκα τοῦ (παιδιοῦ μου).
- Χρὴτὸς ὁ λόγος σ', μάνα μου, μητέρα (τοῦ ἀντρέος μου).
- Ἄν μ' ἀγαπᾷ καὶ βούλγεται γυναῖκα νὰ (μὲ πάρῃ).
- Ὡς προσκαλοῦσθ πὸν πατὴρ νὰ βάλῃ τὰ (στεφάνια).

ΑΠ' ΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ "ΜΠΟΥΚΕΤΟΥ,"

ΤΑ ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Ἀπὸ τὴς μουνταριῆς τοῦ δονικὸς Ρισελιέ. Ἡ ὀμορφιὰ καὶ τὸ χρῆμα. Ἡ ἔξυπνη ἀντίδικος τοῦ γέντος. Ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοδωρίχου. Τὸ δίκιο τῆς χήρας. Οἱ ἀσυνείδητοι δικασταί. Στὴν κρεμάλα! Ἡ ἀπληστία τοῦ Πίθη. Πῶς γιαιτρεύτηκε ἀπὸ τὴ δίφα τοῦ χρυσοῦ, κτλ. κτλ.

Ὁ περιήρσιος Γάλλος στρατάρχης ντὲ Ρισελιέ κατηγγέλλθη κάποτε ἀπὸ τὴν εὐνοσιμένην του Σαλν—Βισσέντ, ἐπειδὴ ἀρνοῦταν νὰ τὴς ἐξοφλήσῃ ἕνα γραμματίο 100.000 σκούδων, τὰ ὁποῖα τὴς εἶχε ὑποσχεθεῖ ὡς ἀντάλλαγμα τοῦ ἑρωτός της.

Κατὰ τὴ διαδικασία πού ἐπισκολοῦνθησε, ὁ Ρισελιέ ὑποστήριξε, ὅτι τὸ γραμματίο ἦταν πλωστὸ καὶ γιὰ νὰ καταπορεύσῃ τὴν ἀντίδικόν του, γύρισε σὲ μιὰ στιγμή καὶ τὴς εἶπε :

—Κυρία, κατὰξτε τὸ πρόσωπό σας καὶ πῆτε μας εἰλωρικά. Ἀ-ἔξτε νὰ πληρωθῇ μ' ἕνα τόσο μεγάλο ποσό;

—Ἐγὼ δὲν εἶμαι τόσο ἐγωίστρια σὰν εἶσας, στρατάρχα, τοῦ ἀπάντησε ἡ ἔξυπνη Παριζιάνα. Κατὰξτε θμῶς καὶ σεῖς τὸ δικό σας πρόσωπο καὶ πῆτε μας ἂν εἶνε ποτε δυνάστην νὰ σᾶς ἀγαπήσῃ μιὰ γυναῖκα, ἂν δὲν τὴς προσφέρουμε μιὰ ἀξία λόγου χρηματικὴ ἀμοιβή...

Μιὰ μέρα παρουσιάστηκε σπὸν βασιλεῖα τῶν Φράγκων Θεοδωρίχου κάποιον χήρα καὶ πού παραπονέθηκε ὅτι, ἐνὼ εἶχε καταγγέλλει κάποιον ἰσχυρὸ εὐγενῆ, δὲν μποροῦσε νὰ βρῇ τὸ δίκιο της, λόγῳ τῶν ἐπιεικισμῶν ἀ-κατολῶν τῆς δίκης.

Ὁ Θεοδωρίχος κάλεσε τότε τοὺς δικαστὰς καὶ τοὺς διέταξε νὰ τελειώσουν τὴν ὑπόθεσιν τῆς χήρας αὐθιμῶν. Τὴν ἐπομένη ἡ χήρα ξαναπῆγε σπὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν εὐχαρίστησε γιὰ τὴν προσωπικὴν του ἐπέμ-δωσι, χάρις σπὴν ἀποία, ἐπὶ τέλους, βρῆκε τὸ δίκιο της.

Κατόπιν αὐτοῦ, ὁ βασιλεὺς ξανακάλεσε μπροστά του τοὺς μεροληπτικὸς δικαστὰς καὶ τοὺς ἐπέληξε, λέγοντάς τους :

—Γιὰ νὰ τελειώσετε τὴν ὑπόθεσιν αὐτῆς τῆς χήρας μέσα σὲ μιὰ μέρα, σημαίνει ὅτι δὲν ἦταν καθόλου πολυπλοκὴ. Καὶ ὅμως τὴ βασιλοῦσαπε πίσω τόσον καιρὸ. Πάρει λοιπὸν νὰ πειωρηθεῖτε γιὰ τὴν ἀμέλειά σας... Καὶ διέταξε νὰ τοὺς ἀποκεφαλίσουν.

Ὁ Ἀσκανὸς βασιλεὺς Πίθης, ὁ ὁποῖος ἔρωσε κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ξενοφώντος, εἶχε ἀναγκάσει ὅλους τοὺς ὑπηκόους του νὰ ἐργάζονται στὰ χρυσωρυχεῖα του, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ μαζέψῃ πολλοὺς θησαυροὺς.

Μετὰ καιρὸ, ὅταν γύρισε ἀπὸ κάποιον ταξιδι καὶ ἀθήρε νὰ φάῃ, ἡ γυναῖκα του τοῦ πρόσφερε ψωμὶ καὶ φρούτα ἀπὸ.... χρυσάφι μέσα σὲ σκευὴ ἐπίσης χρυσαφένια!...

Ὁ βασιλεὺς εὐχαριστήθηκε γιὰ τὴν ἀφθονία αὐτοῦ τοῦ χρυσαφιοῦ, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε νὰ γευματίσῃ μὲ.... μπάλλα, ἔ-πρησε νὰ τοῦ φέρουν ἀπὸ τὰ συνηθισμένα φαγητά.

—Μεγαλειότατε, πού ἀποκρίθηκε τότε ὁ βασιλεὺς, ἀπὸ τὸν καιρὸ πού διέταξε νὰ δουλεύουν οἱ ὑπηκοοὶ σου στὰ χρυσωρυχεῖα, ἐγ-κατέλειψαν τὴ γεωργία καὶ ἡ γῆ δὲν παράγει πλεῖα προϊόντα. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ θέλησες ἔτσι, φάγε τώρα χρυσάφι.

Ὁ Πίθης, πού ἦταν γνωστὸς βασιλεὺς, ἀντὶ νὰ θιμῶσῃ ἀπὸ τὰ λόγια τῆς γυναίκας του, ἀναγνώρισε τὸ δίκιο της καὶ ἀπὸ ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα διέταξε νὰ μὴ δουλεύῃ στὰ χρυσωρυχεῖα του, παρὰ τὸ ἕνα πέμψαν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς χώρας του.

Ὁ Διονύσιος, ὁ τύραννος πῶν Συρακουσῶν, βρισκόταν πάντα σὲ ἀνησυχία, λόγῳ τῶν συνωμοσιῶν πού ἐξυμῶντο καὶ ἐξασπύσαν κά-θε τόσο ἐναντίον του. Μιὰ μέρα, παρουσιάστηκε μπροστά του ἕνας ξένος καὶ τοῦ ὑποσχέθηκε ἀντὶ γενναίας ἀμοιβῆς, νὰ τοῦ πῇ ἕνα μυστικό, μὲ τὸ ὁποῖο θὰ ἐπληροφορεῖτο ἀπὸ ἐξῆς κάθε συνωμοσία πού θὰ γινόταν ἐναντίον του καὶ θὰ τὴν προλάβαινε.

Ὁ Διονύσιος ἔμεινε σύμφωνος γιὰ τὴν προτεινόμενη ἀμοιβὴ καὶ τότε ὁ παμπόνηρος ξένος ἔσκυψε στ' αὐτὸν καὶ τοῦ εἶπε :

—Μεγαλειότατε, σὺ ἐξομολογοῦμαι, ὅτι δὲν γνωρίζω κανένα μυστικό, ἀλλὰ ἂν ἀνακοινώσεις σπὸς ὑπηκό-ους σου, ὅτι πραγματικὰ σὺ ἀπεκάλυψα κάποι-τόσο, νὰ εἶμαι βέβαιος πῶς κανένας πλεῖα δὲν θὰ ταλμῆσῃ νὰ συνωμοτήσῃ ἐναντίον σου....

Ὁ τύραννος βρῆκε λογικώτατο τὸ ἐπιζέ-ρημα τοῦ ξένου καὶ ἀφοῦ τοῦ πλήρωσε τὴν συμ-φωνημένη ἀμοιβή, ἀκολούθησε τὴ συμβουλὴν του καὶ ἡσύχασε ὀριστικὰ ἀπ' τῆς συνωμοσίας.

Η ΑΡΠΑΓΗ ΤΗΣ ΠΑΝΩΡΙΑΣ ΔΑΦΝΗΣ

Στὴ θυγατέρα μου Δάφνη

‘Ο παππούς μου—Θεός σχωρέσ’ τον—εἶχε μιὰ μοναχαδερφή, τὴν Δάφνη, ποὺ ἦταν ἥλιος καὶ φεγγάρι κι αὐγερινὸς στὴν ὁμορφιά.

Τ’ ὄνομα Δάφνη, στὴν ἐπαρχία μας, εἶναι ἀποκλειστικῶς ὄνομα τοῦ σπιτιοῦ μου, καὶ κανένα ἄλλο ἡπειρωτικὸ σπίτι δὲν τῷχει. Γιατί αὐτὸ δὲν ξέρω.

Ἦταν φοβερὰ τὰ χρόνια τότε, τὰ χρόνια τοῦ φοβεροῦ καὶ τρομεροῦ ‘Αλῆ-πασιά, ποὺ δὲν μποροῦσε ν’ ἀχῇ κανεὶς τίποτε στὸ φανερό καλὸ, ἄξιο κι ὁμορφο, εἴτε ἄλογο, εἴτε μουλάρι, εἴτε ἄρματα, εἴτε ἀδερφή, εἴτε θυγατέρα, ἀνύπαντρες κι ὁμορφες. Ἀμα τὸ μάθαινε ὁ σκύλος ὁ μαγαρισμένος, ἔστελνε καὶ τοῦ τ’ ἄρπαζε. Τότε εἶχε ἄρπάξει καὶ τὴν πανώρια Βασιλική, θυγατέρα τοῦ Κίτσιου Κονταξή ἀπὸ τὴν Πλεσίβιτσα τῶν Φιλιππῶν.

Οἱ ἄνθρωποι ἐνὸς σπιτιοῦ, ἀπὸ τὴ συνήθεια, δὲν καταλαβαίνουν οὔτε τὴν ἀσκημιὰ, οὔτε τὴν ὁμορφιά συναμεταξύ τους, καὶ γι’ αὐτὸ οὔτε ὁ παππούς μου, οὔτε ἄλλος κανένας ἀπὸ τὸ σπίτι μας εἶχε ἐννοήσει τὴν ἐξοχὴ ὁμορφιά τῆς Δάφνης, καὶ τὴν ἄφηναν νὰ κυκλοφορῇ ἐλεύθερα καὶ νὰ βγαίνει στὸν κόσμον σὰν τ’ ἄλλα τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ, ὅταν ἕνας φίλος ἀπὸ μακρυνὸ χωριό, ποὺ περνοῦσε πολὺ σπάνια ἀπὸ τὸ σπίτι μας, ἰδόντας τὴν γιὰ πρώτη φορὰ, θαύμασε τὴν ὁμορφιά της, κ’ εἶπε τοῦ πάππου μου μ’ ἀληθινὸ ἐνδιαφέρον:

— Πῶς δὲν τὴν κρύβετε τέτοια ὁμορφὴ τσιούπρα; Κι ἂν μάθῃ τὴν ὁμορφιά της ὁ Ἀντίχριστος, τί θὰ κάνετε;

Ἦταν ἡ Δάφνη τότε δώδεκα - δεκατριῶν χρονῶν, σὰν τριαντάφυλλο, ποὺ μόλις ἔπαιρνε ν’ ἀνοίξῃ, κι ἐκεῖνα τὰ λόγια τοῦ φίλου ἔκαναν μεγάλῃ ἐντύπωση καὶ σ’ αὐτὸν καὶ στοὺς ἄλλους. Ὅλο τὸ σπίτι τότε ἀνοίξε τὰ μάτια του κ’ εἶδε τὴν ἑκτακτὴ ὁμορφιά τοῦ κοριτσιοῦ, κι ἀπ’ ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ ἡ πανώρια Δάφνη κλείστηκε σ’ ἕνα ἀπόμερο κι ἀνήλιαγο δωμάτιο τοῦ σπιτιοῦ, καὶ δὲν ἔβγαине ἀπ’ ἐκεῖ, παρὰ ὅταν δὲν ἦταν κανένας ξένος στὸ σπίτι. Ὅλο τὸ χωριὸ μιλοῦσε κρυφὰ γιὰ τὸ κλείσιμο τοῦ πανώριου κοριτσιοῦ καὶ λίγο - λίγο τὸ εἶχαν μάθει κι ὅλα τὰ χωριά ποὺ ἦσαν γύρα - γύρα.

Πέντε ἀκέρια χρόνια βρίσκονταν κατὰκλειστη ἡ χιλιόκαλλη κόρη, κατὰδικὴ τῆς ὁμορφιάς της, κ’ ἔκλαιγε καὶ καταριόταν τὴν μαύρη της μοῖρα, ποὺ τὴν εἶχε κάνει τόσο ὁμορφὴ καὶ δὲν μποροῦσε νὰ χαρῇ τὸν κόσμον, πηγαίνοντας μὲ τίς ὁμοηλικές της εἴτε στὸν λόγγο γιὰ ξύλα, εἴτε

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

309

στὸ ποτάμι γιὰ πλύμα, εἴτε στ’ ἀμπέλι γιὰ σταφύλια, εἴτε στὰ χωράφια γιὰ δουλειά, εἴτε στὴ στάνη γιὰ γάλα καὶ γιὰ τυρί, εἴτε στὰ πανηγύρια καὶ στοὺς γάμους γιὰ χοροὺς καὶ τραγούδια... Ἀλλ’ ἔκλαιγε πλειότερο, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ βγῇ στὸ μεσοχώρι τίς Πασκαλιές καὶ τίς Ἀποκριές νὰ πιαστῇ στὸ χορὸ καὶ ν’ ἀστράψῃ ἀνάμεσα σ’ ὅλα τὰ κορίτσια καὶ σ’ ὅλες τίς νυφάδες! Ἐκλαιγε πικρὰ καὶ καταριόταν τὴν ὁμορφιά της, ποὺ τὴν φύλαγε κατὰκλειστη, καὶ προτιμοῦσε νὰ ἦταν ἄσκημη καὶ μαύρη, σὰν τὴν ψυχοπαῖδα τοῦ σπιτιοῦ, τὴ Μαρία τὴ γυφτοπούλα, ποὺ χαίρονταν ὅλη της τὴ λευτεριά. Προτιμοῦσε, τέλος, νὰ ἦταν μαύρη σὰν δαυλί, κι ἄσκημη σὰν κουκουβάγια, παρὰ νὰ ’ναι λαμπρόκαλλη καὶ νὰ βρίσκεται στὰ σκοτεινὰ καὶ σὰν σκλάβα.

Πέντε ἀκέρια χρόνια, τὰ καλύτερα χρόνια τῆς ζωῆς της, τὰ περνοῦσε ἡ δύστυχη Δάφνη στὴ φυλακὴ, στὴ λύπη καὶ στὸ κλάμα, ἐξαιτίας τῆς ἀσύγκριτης ὁμορφιάς της, ἀλλ’ ἡ λύπη καὶ τὸ κλάμα, ἀντὶ νὰ τὴν τρώγουν καὶ νὰ τὴν ἀσκημίζουν, τὴν ἔθρεφαν καὶ τὴν ἔκαναν ὁμορφότερη καὶ συμπαθητικώτερη.

‘Ο παππούς μου, μόλις ἡ Δάφνη πάτησε τὰ δεκαεφτὰ χρόνια, βάλθηκε νὰ τὴν παντρέψῃ. Ἀλλὰ δὲν τολμοῦσε νὰ τὴν πάρῃ κανένας νύφη στὸ παιδί του, ἀπὸ τὸν φόβο τῆς ὁμορφιάς της. Ἡ ὁμορφιά, αὐτὸ τὸ θεῖο δῶρο, ποὺ μποροῦσε ἄλλοι νὰ τὴν ἀνεβάσῃ σὲ βασιλικὸ θρόνον, ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ στὴν πατρίδα μας, ὅπως καὶ σ’ ὅλη τὴν ἄλλη Τουρκιά, δὲν ἦταν ἀξιοζήλευτη. Ὅποιος εἶχε στὸ σπίτι του θυγατέρα, ἀδερφή ἢ νύφη

ὁμορφες, ἦταν τὸ ἴδιο σὰν νὰ 'χε μέσα τὴν ἀστραπὴ μ' ὅλα τ' ἀστροπελέκια της. Παρουσιάζονταν ὁ ἀποστολάτορας τοῦ Τυράννου, καὶ σὼπαιρνε τὴν κόρη σου, τὴν ἀδερφή σου ἢ τὴ νύφη σου, χωρὶς νὰ μπορῇς νὰ τοῦ κάνης τίποτε ! Πολλοὶ πατεράδες, ὅταν εἶχαν τὴν κακοτυχίαν νὰ 'χουν ὁμορφὴ κόρη, σὰν καληώρα ὁ παππούς μου, ἔκαιγαν τὸ πρόσωπό της μ' ἀναμμένα κάρβουνα καὶ γλύτωναν ἀπὸ τὸν κίντυνο νὰ ἴδουν τὸ σπλάχνο τους σὲ τούρκικη ἀγκαλιά, καὶ νὰ γένουν πεθεροὶ Τούρκου ! Τὸ ἴδιο συμβούλευαν καὶ τὸν πάππου μου γιὰ τὴ Δάφνη, νὰ τῆς κάψῃ τὸ πρόσωπο καὶ γλυτώσῃ μιὰ γιὰ πάντα ἀπὸ τοὺς φόβους κι ἀπὸ τοὺς κιντύνους, ἀλλὰ στάθηκε ἀδύνατο ν' ἀποφασίσῃ νὰ κάνῃ ἓνα τέτοιο πρᾶγμα.

— Δὲν τὸ κάνω ἐγὼ αὐτό, ἔλεγε, νὰ χαλάσω μιὰ τέτοια ὁμορφιά, ποὺ θὰ τὴν ζήλευαν καὶ βασίλισσες. Κι ἂν τύχῃ νὰ τῇ μάθῃ ὁ Πασιὰς καὶ στείλῃ νὰ μοῦ τὴν πάρῃ, προτιμῶ νὰ τὴν σκοτώσω μόνος μου, γιὰ νὰ μὴν πέσῃ στὰ τούρκικα τὰ χέρια καὶ νὰ τὴν θάψω πανώρια, ὅπως εἶναι, παρὰ νὰ τῇ βλέπω ἀσκημισμένη ἀπὸ τὴ φωτιά.

Μιὰ μέρα ποὺ οἱ ἄντρες τοῦ σπιτιοῦ κ' οἱ πλειότερες οἱ γυναῖκες ἦσαν σκορπισμένες στίς ἐξωτερικὲς δουλειές, καὶ δὲν βρίσκονταν στὸ σπίτι παρὰ μόνον ἡ μεγάλη βάβω, ἡ μάννα τοῦ πάππου μου, ἡ φημισμένη ἀντρογυναίκα, ποὺ εἶχε λάχει σὲ σαράντα ντουφέκια γύρα στὸ Σούλι, ἡ γυφτοπούλα ἡ Μαρία, τὰ λιανοπαῖδια κ' ἡ σκλαβωμένη Δάφνη, εἴκοσι τζιοχανταραῖοι τοῦ Ἀλῆ-πασιὰ χύμησαν μέσα κ' ὕστερα ἀπὸ τὰ «καλημέρα» καὶ τὰ «καλῶς ὥρισατε», εἶπε ὁ ἀρχηγὸς τους στὴ βάβω :

— Ἐρκομέστε ἀπὸ τὸ Βεζύρ Ἀλῆ-πασια, γιὰ νὰ πάρωμε τὸ Δάφνη νὰ τὸ κάνῃ τὸ Βεζύρη νύφη του... Δὲς μας τὸ Δάφνη γκλήγορα νὰ φεύγκωμε...

Ἡ βάβω, χωρὶς νὰ τὰ χάσῃ καθόλου, τοῦ εἶπε :

— Κάποιος ἐχθρὸς μας θὰ γέλασε τὸν Πασιὰ ὅτι εἶναι ὁμορφὴ ἡ Δάφνη μου καὶ πάει ὁ κόπος σας ἄδικος.

— Δὲν τὸ γελοῦν τὸ Πασιὰ τ' ἀνθρώπια του, ὠρὴ μπάμπω ! ἀπάν-

τησε ὁ ἀρχηγὸς τῶν τζιοχαντάρηδων. Νὰ μᾶς τὸ δώκῃς τὸ Δάφνη γκλήγορα, γιὰ νὰ φεύγκωμε...

— Νὰ σᾶς τὴν δώκω, ἀφοῦ ἐπιμένετε, εἶπε ἡ βάβω καὶ φώναξε :

Δάφνη ! Δάφνη !

— Ὅρσε !

Ἀπολογήθηκε μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὰ παράμεσσα δωμάτια καὶ σὲ λίγο παρουσιάστηκε ἡ γυφτοπούλα ἡ Μαρία, κατὰ πῶς τὴν εἶχαν ὀρμηνεμένη ν' ἀποκρίνεται, ὅταν φώναζαν τ' ὄνομα τῆς Δάφνης.

Μόλις τὴν ἀντίκρουσε ὁ ἀρχιτζιοχαντάρης, φώναξε θυμωμένα :

— Δὲν εἶν' αὐτὸ τὸ Δάφνη ! Αὐτὸ εἶναι τὸ ψυχοπαῖδα τὸ γυφτοπούλα. Ἐμεῖς θέλομε νὰ μᾶς δώκῃς τὸ Δάφνη, ὠρὴ μπάμπω, κι ὅχι τὸ γυφτοπούλα !

Ἡ βάβω εἶχε καταλάβει ὅτι εἶχε γίνῃ προδοσιά, κι ὅτι οἱ τζιοχαντάρηδες τὰ ἤξεραν ὅλα καὶ φώναξε μ' ὅλη της τὴ δύναμη γιὰ ν' ἀκούσῃ ἡ Δάφνη καὶ νὰ φύγῃ πρὸς τὰ ἔξω ἀπὸ τὴν κρυφὴ θυροπούλα τοῦ σπιτιοῦ :

— Αὐτὴ εἶναι, Τοῦρκε, ἡ Δάφνη ! Ἀλλῇ Δάφνη δὲν ἔχω. Ἄν σᾶς ἀρέσῃ, πάρτε τὴν, κι ἂν δὲ σᾶς ἀρέσῃ, μὴν τὴν παίρνετε !

Ἀκούοντας ἡ Δάφνη ἀπὸ μέσα αὐτὸν τὸν διάλογο, κατάλαβε τί γίνονταν καὶ πετάχτηκε ἔξω ἀπὸ τὴν κρυφὴ θυροπούλα, μὲ τὸ πρόσωπο μπουλωμένο μὲ μαῦρο μαντήλι. Ἀλλὰ τρεῖς τζιοχαντάρηδες ποὺ φύλαγαν ἀπ' ἔξω, τὴν ἄρπαξαν καὶ φώναξαν ἀρβανίτικα :

— Ντίλι πριγιάστα ! Ἐ ζούμ ! (Βγᾶτε ἔξω ! Τὴν πιάσαμε !).

Οἱ τζιοχαντάρηδες βγῆκαν τρεχάτοι ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, κ' ἡ βάβω, ἀκούγοντας τίς φωνές καὶ τὰ κλάματα τῆς Δάφνης, ποῦχε πέσει στὰ τούρκικα χέρια, ἄρπαξε ἓνα ντουφέκι καὶ πετάχτηκε ἔξω. Βλέπει τὴ Δάφνη ἀνάμεσα στοὺς Τούρκους, καὶ πυροβολάει κατ' ἀπάνω της, γιὰ νὰ τὴν σκοτώσῃ, ἀλλὰ τὸ μολύβι, ἀντὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν Δάφνη, ἐπέτυχε τὸν ἀρχιτζιοχαντάρη καὶ τὸν ἔστρωσε ψόφιον καταγῆς !

Στὴ στιγμὴ κ' οἱ τζιοχαντάρηδες τράβηξαν μιὰ μπαταριά ὅλοι μαζί καὶ γκρέμισαν κάτω τὴ βάβω σκοτωμένη ! Κι ἔτσι κίνησαν γιὰ τὰ Γιάννινα ἀνενόχλητοι φέροντας μαζί τους τὸ νεκρὸ τοῦ ἀρχιτζιοχαντάρη καὶ τὴν πανώρια Δάφνη.

Τὸ χωριό, ποὺ δὲν εἶχε οὔτε τὴ δύναμη, οὔτε τὴν τόλμη ν' ἀντι-
σταθῇ στοὺς ἀνθρώπους τοῦ φοβεροῦ Βεζύρη 'Αλή-πασια, ἔτρεξαν κ' εἰδο-
ποίησαν τ' ἀδερφοξάδερφά της, ποὺ δούλευαν στὰ χωράφια, στ' ἀμπέλια
στὸ λόγγο καὶ στὰ γιδοπρόβατα. Σὲ μισὴ ὥρα ἔφτασαν ὅλοι στὸ χωριό,
φίλησαν τὸ λείψανο τῆς ἀντρείας βάβως τους, τὸ τοποθέτησαν στὸ δο-
ξάτο, ἀρματώθηκαν κι ἔτρεξαν νὰ προφτάσουν τοὺς τζιοχαντάρηδες, μὲ
τὴν ἀπόφαση ἢ νὰ ξεσκλαβώσουν τὴ Δάφνη ἀπὸ τὰ τούρκικα τὰ χέρια
ἢ νὰ σκοτωθοῦν ὡς τὸν ἕνα.

Μόλις οἱ τζιοχαντάρηδες πέρασαν τὸ μεγάλο ποταμὸ Καλαμᾶ καὶ
νόμισαν ὅτι βρίσκονταν ἐξασφαλισμένοι, ἄρχισαν νὰ πηγαίνουν ἀναργα,
ἀναργα, θαυμάζοντας τὴ χιλιόκαλλη σκλάβά τους, καὶ τόσο πολὺ μαγεύ-
τηκαν ἀπὸ τὴν ἄρρητη ὁμορφιά της, ὥστε ἄρχισαν νὰ σκέφτονται νὰ μὴν
τὴν παραδώσουν στὸν 'Αλή-πασια. Κι ὅταν βρέθηκαν σὲ τοῦτο σύμφωνοι,
ἦρθε τὸ δυσκολώτερο: τὸ «ποιὸς θὰ τὴν πάρῃ ἀπ' ὅλους»! "Ὅλοι τους
ἦταν νέοι, ἀπὸ εἴκοσι ὡς εἴκοσι πέντε χρονῶν καὶ παλληκάρια, καὶ κα-
θένας τους τὴν ἤθελε γιὰ τὸν ἑαυτό του. 'Ο ἕνας παινεύονταν γιὰ τὴν
ὁμορφιά του, ὁ ἄλλος παινεύονταν γιὰ τὸ σπῖτι του, κι ὁ ἄλλος γιὰ τὴ
γενιά του. Καὶ πὲ ὁ ἕνας καὶ πὲ ὁ ἄλλος, θύμωσαν, βρίστηκαν, καὶ πιά-
στηκαν ἀπὸ τ' ἄρματα. Βρόντησαν ντουφέκια κι ἄστραψαν γιαταγάγια
καὶ σ' ἕνα κομμάτι ὥρας στρώθηκαν ὅλοι καταγῆς, ἐξὸν ἕνας μονάχα,

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

311

ποὺ στέκονταν ὀρθός, γιατί δὲν εἶχε ἄλλον ἀντίπαλο νὰ σκοτώσῃ ἢ νὰ
σκοτωθῇ ἀπ' αὐτόν!

Αὐτός, νικητὴς καὶ χαρούμενος, ἔτρεξε ν' ἀρπάξῃ στὴν ἀγκαλιά του
τὴ Δάφνη, ποὺ βρίσκονταν λαβωμένη ἀνάμεσα στοὺς τόσους σκοτωμένους
κι ἔτρεχε τὸ αἷμα της σὰν βρύση ἀπάνω στὰ παρθενικά της στήθια.

— Εἶσαι δικό μου τώρα! τῆς εἶπε μ' ἐρωτικὸ πάθος κι ἄνοιξε τὴν
ἀγκαλιά του.

— Μακρυὰ μου, σκυλί!, τοῦ ἀπάντησε μὲ ἥρωικὴ περιφρόνηση ἐκείνη,
μακρυὰ μου! Θὰ πεθάνω χριστιανή.

'Εκεῖνος ἔσκυψε νὰ τὴν μολύνῃ μ' ἕνα φίλημά του, μὰ ἐκείνη, ἀρπά-
ζοντας τὸ αἱματωμένο γιαταγάνι τοῦ σκοτωμένου ποὺ βρίσκονταν πλάι
της, τοῦ τό 'μπηξε ὅλο στὰ στήθια μ' ὅση δύναμη τῆς ἔδινε τὸ μῖσος κ' ἡ
ἀποστροφή της, κι ἔπεσε ἀπάνω της σκοτωμένος. "Ετσι, αὐτὴ μονάχα
ζωντανὴ βρίσκονταν ἀνάμεσα σ' εἰκοσιδύο σκοτωμένους ἐχτροὺς της!

Σὲ λίγο ἔφτασαν τρεχάτα τ' ἀδερφοξάδερφά της γιὰ νὰ τὴν σώσουν,
κι ἅμα τὰ εἶδε, ξεφώνησε:

— 'Αδέρφια μου! ξαδέρφια μου!! Πεθαίνω χριστιανὴ κι ἀμόλευτη. "Ενα
σκυλί, ποὺ προσπάθησε νὰ μὲ μαγαρίσῃ, τὸ σκότωσα, κ' εἶναι αὐτὸ ποὺ
βρίσκεται στὰ ποδάρια μου μὲ τὸ γιατανάνι μπηγμένο στὰ στήθια του!...

Ρίχτηκαν ἀπάνω της οἱ δικοί της κλαίγοντας, τὴν ἄρπαξαν στὴν
ἀγκαλιά τους καὶ τὴν πῆγαν στὸ σπῖτι.

"Υστερὰ ἀπὸ δυὸ-τρία χρόνια ὁ 'Αλή-πασίας ἐπαναστάτησε ἐναντίον
τοῦ Σουλτάνου καὶ κηρύχτηκε φερμανλῆς, ἤγουν ἀντάρτης, ἐξαιτίας τῶν
μεγάλων του κακουργημάτων, κ' ἡ πανώρια Δάφνη παντρεύονταν τὸ πλιὸ
ὁμορφο παλληκάρι τοῦ τόπου μας, τὸν Διαμάντη ἀπὸ τὴν Τσερκοβίστα.

[περιοδ. <'Ελλάς, Α' φ. 1, (12 'Απριλ. 1936) σελ. 6-7.]

Τὸ βιβλίον τοῦ Προπάτου μου

ἦσαν ἄγουστος μηνί. Ἐγὼ τότε εἶχον δέν
ἔχουν δέκα χρόν'.

Ἡ χαρὰ μου εἶταν τότε ν' ὁρμιστῶν, καὶ ἔρχετο
σὺ συχνά ἀπὸ κυρτωτοῦ τοῦ τοῦ, ἔλαγιν ἐκτενον τὸν
καὶ ὁ "θερρασίαν".

Καί ποτε ὅταν θερραίνοντο, γινώσκω τότε κατὰ δύνα-
μις κατετότερο τὴν ἀγάπην τῆς μήνης μου καὶ τῆς θερ-
ρᾶς μου, καὶ πρὸ πάντων τοῦ πατέρα μου, τοῦ καὶ γυναι-
κάς, καὶ μέγα πολλὰ συχνά, καὶ μέγα κατετότερο
στό στίτι ὅταν δέν εἶχε σκολαί, καὶ ἔκρινοντα με
νὶ κατὰ δύναμις ὅστες ἔκρινοντα καὶ πέρα στί
λόγῳ, καὶ κατὰ στίτι καὶ στίτι καὶ στίτι καὶ στίτι
ἀπὸ φόβου καὶ κατὰ τίποτε. Ἐκρίνοντα, καὶ πρὸ πάντων
δέν μ' ἔκρινε να κατὰ δύναμις καὶ τοῦ κατὰ δύναμις
νῆσι καὶ στίτι κατὰ δύναμις μ' ἄλλα κατὰ δύναμις καὶ νῆσι κατὰ
τι δέν μ' ἔκρινοντα ὁ κατὰ δύναμις ὁ πατέρα μου, ἄλλ'
ὅταν κατὰ δύναμις κατὰ δύναμις καὶ κατὰ δύναμις κατὰ δύναμις
γινώσκω μου, κατὰ δύναμις κατὰ δύναμις κατὰ δύναμις, καὶ ἡ κατὰ
του ἐκρίνοντα εἶταν κατὰ δύναμις καὶ ἡ κατὰ δύναμις
ἀπὸ κατὰ δύναμις, ὅταν δέν εἶχε σκολαί, καὶ νῆσι κατὰ δύναμις

αυαύρες καὶ λαχταρούσα, ἡ, που νὰ τὸν ἴδῃ νύθῃ σὲ
στός στό στήτι, τότε κατέλαβας καρδιοχτύπι τοῦ πα-
τέρα μου, ποῦ δὲν μ' ἔβρινα νὰ πληγῶ πάντοτε σὲς ῥάχες
πέρα στὰ λόγγα καὶ γύρω στοὺς αἰκίους καὶ στές ἀ-
προσπασιές, μ' οὔτε στό κνήγι μὲ τοῦς κνηγούς
καὶ στὶ παιγνίδι μὲ τ' ἄλλα παιδιὰ.

Ἦτανε ὅτι εἶταν ἀβγουστοῦ καιρός καὶ τ' ἔπεισαν
οἱ ἀγαπημένα, μοι οἱ θέρμες, μὲ ὀργιὰ καὶ ἔπρε, καὶ
ἡ μῆνα μου καὶ ὁ πατέρα, μου καὶ ἡ ἰδεορὴ μου στέκον-
ταν σὶ κηριὰ ἀναρμένα στό προκάρδιό μου, μὴν στέ-
βῃ μὴν βρέβῃ. εἰ ἤθελα καὶ νὰ πῇ τοῦ τό φέρουν.

εἰ σκαρφίζονταν ο νοῦς μου καὶ νὰ πῇ μοῦ τὸ κῆνο νῦ
ἡ μαίνην τὴν φορὰ, ποῦ τοῦς εἶχα ὄλου, στὴν ὑποταγή
μου, ἐπεθύμησα νὰ μοῦ δώσῃ ὁ πατέρα, μου, τὸ σπινθί
τοῦ προφύλλου μου τοῦ βασιλῆ, ποῦ εἶχε κομμένο στὰ
βόθρα εἶς βδομάς του εἶς σιδερένια κασέλλα, ποῦ
εἶχε τὰ τατιά (1) τοῦ σιδηρικοῦ μας, εἰ σκόλογο χή-
ρασι, χρυσαφικὴ, καὶ ὅτι ἄλλο πολὺ τιμο.

Φέλοντας καὶ μὴ ὁ πατέρας μου ἔβγαλε τὸ κλειδί
ἀπ' τὴν σκαπούλα ποῦχε τὰ προχειρὰ του χρήματα, ἔνοι-
ξε τὴν σιδερένια κασέλλα καὶ μύθερε τὸ ἀγαπημένο
μας καὶ τιμημένο ἐνδοξο σπινθί τοῦ μεγάλου μας

προπότερα, μέ μιὰ εὐλάβεια κι' ἕνα σεβασμό, σὴν νὰ
πρατοῦσε. Ἅγιο λείψανο, κι' ὁ, Ἅγιο λείψανο τὸ θεοῦ.
σας ἔλοι, γιατί τὸ λειτουργοῦσατε κάθε Μεγάλη
Πέμπτη καὶ κάθε Μεγάλη Πασχαλιὰ μέ τὸ Χριστό, Ἀνά-
στη.

— Νά το, (μοῦ εἶπε, δίνοντάς μου το, σὰ χέρια
καὶ ρῆν τὸ βίβλος κατὰ γῆ, γιατί εἶναι εὐσυνία νὰ
σέρνονται στὸ σιᾶδι τὰ λειτουργημένα πράγματα.

Ὁ φόρετα εἴκοσι ἑξέτη χρόνια στὴν Μανουαίλ κι'
ἄλλη μου ἡ ἔγνοια κι' ἡ προστάθεια εἶταν νὰ ρῆν τὸ
ντισημῶσι καὶ, δόξα τῷ Θεῷ, δέν τὸ ντροπιάσα.

— «κόμισα πολλοὺς θούμους, πατέρα, μ' αὐτό;

Ὁν ρύτση μέ περιέργεια γιὰ νὰ μὲ πῇ κατὰ τὴν
συνείδησίν μου πολυτάκην καὶ περιπετειώδη βίαν
του, τοῦ εἶχε περῶσι σ' τὴν Ἀνατολή, ὅπου γενι-
τάτουμε εἴκοσι ἑξέτη χρόνια.

— Ὅτι κι' ἦν ἕκαστα ἐγὼ δέν εἶναι τίποτε, (τοῦ ἡτο-
κρίθην ὁ Πατέρας μου μέ μιὰ ἱσχυρήσθη μετριοφροσύ-
νη γιὰ τὸν χαραχτῆρα του, κι' ἐπειδὴ μεγαλαυχόσε
πάντα, μὲν φάνηκε ἐμείνη σὴν στιγμὴ μικρὸς, μικρὸς
μιὰ καθαρή). Δέν εἶναι τίποτε ὅτι κι' ἦν ἕκαστα ἐγὼ

μπροστά στές παλληκαριές καί στά κατορθώματα τού
παππού μου τού Βασίλη, τού προστάτιου σου!" ἔφη
Σέχω εἰπῇ πολλές φορές, διάφορες ἱστορίες τῆς παλ-
ληκαριᾶς του, ἀλλά μοῦ φαίνεται πῶς ἁπλῶς, δέν σέχω
εἰπῇ, πῶς ἀπόκτησε οἱ προστάτιους σου, ὁ παππούς μου
ὁ Βασίλης αὐτό τό σκαθί. Ἐτύχῳς δέν τό φοροῦσε ὅτα
συστώθηκε στήν ὅτση μέ τόν πατέρα του τόν Φῶτο
καί τούς ἄλλους βουλευτάτου, ἀλλοιῶτα, δέν θά τό
εἶχαμε....

..Δέν μοῦ τήχεις πη, πατέρα, καί νά μοῦ τό πῆς.

..Θά σοῦ τό πῶ, ἀλλά μέ μιᾶ συμφωνία..

..Μαί, ναί, ὅτι θέλεις, πατέρα...

..Μέ τήν συμφωνία νί γίνης καλά !

..Μαί, ναί, πατέρα θά γίνω καλά ἔμα μοῦ τήν πῆς...

..Πά σηκωθῆς καί νῆρθης στό τραπέζι νά φῶμε μαζή σή-
μερα.

..Θά σηκωθῶ πατέρα καί θῆρθω στό τραπέζι νά φῶμαζῇ.

..Δέν θά κρυώνης δέν θά ἔατς, δέν θά εἶσαι ἀνόρεχτος
στρές ;

.. Δέν θά κρυώνω, δέν θά καίω, δέν θά εἶμαι ἀνόρε-
χτος ...στρέ..

Δέν σέ πιστεύω, παλιόπαιδο! Δέν σέ πιστεύω. (Καί
μέ φίλησε τρυφερά) Δέν σέ πιστεύω! (έξακολούθησε)
Δέν θά σοῦ πῶ αὐτήν τήν ιστορία, ἴν' πρῶτα δέν γί-
νης καλή... θά σοῦ τήν πῶ ἀφοῦ γερέψης.

—Σὺ θπόσκονται, πατέρα, νά γένω καλή, Πέ μου τήν
πατέρα,

—Ὅχι, εἶπα! Ὅταν γένης καλή σάν θαήνης στό τρα-
πέζι νά φῶμε μαζή. Ὄτε θά σοῦ τήν πῶ.

Καί λέγοντας αὐτά πήρε τό πιστοῦνι του καί βγήκε
ἔξω ἀπό τό σπίτι.

—Ὁ Πατέρα μου, (εἶπα μέσα μου) τό λέγει σοβαρά
ὅτι πρέπει νά γένω ἀληθινά καλή γιὰ νά μοῦ πῇ τήν
ιστορία τοῦ σταθιοῦ τοῦ προπάπου μου, ποῦ δέν τήν
ξέρω· θάναί καλή καί πρέπει νά τήν μάθω. Κι' ἀλήθεια
τί δίδγονο τοῦ προπάπου μου θά εἶμαι, ὅταν δέν ξέ-
ρω τήν ιστορία του!

Καί σκεπτόμενος τήν ἱστορία ιστορία, ποῦ θά μάθαινα
γενόμενος καλή, ἀνέπτυξα μιὰ μεγάλη' εσωτερική δύ-
ναμη στή στήθια μου, σημά θημα ἀπό τό στέρμα, ντύθημα
καί ποδέθημα, καί κρέματα ἀπ' τήν δεξιὰ μου πλάτη
στό ξέρβιο μου πλευρό τό τουρκοματωμένο προπα-

σορικό σπαθί, καί, ὦ τοῦ θαύματος! "Ἐδιώξα-μ' αὐ-
τήν τήν "εὐτακτὴ μου θέλησι κι' αὐτοποβολή τήν
θερρασιά, κι' ὅταν ἦρθε ὁ πατέρας μου, αἰ - κι' ἦρθε
ἀκριβῶς τήν ὥρα ποῦ ἐτοιμάζονταν τό τραπέξι, - ἦ-
ρουν ἐντελῶς καλὰ !

- Τήν ιστορία τοῦ σπαθιοῦ τώρα ! (τοῦ εἶπα) ἔγχεῖνα
ἐντελῶς καλὰ !

- Μάλιστα ! (μο ὁ ἀπάντησε) νά σοῦ τήν πῶ, ἀλλά νά
πάρω πρῶτα κ' ὕστερα ..

Πῶπιασε τό χέρι καί τό μέτωπο γιά νά βεβαιωθῇ
κι' ἰδόντας ὅτι ἦρουν πραγματικῶς ἀπύρετος, εὐχα-
ριστήθηκε, χάρηκε, καί καθήσαρε νά πάρω ὅλοι μαζί
στό τραπέξι.

"Υστερα ἀπ' τό φαγί, ὁ πατέρας μου ἤκισε τόν καφέ
του, ἔλαβε τό χοντρό του τσιγάρο, κι' ἄρχισε νά διη-
γιέται τήν ιστορία πῶς ἀπόκτησε ὁ προσπάπους
μου ὁ Βασίλης τό πολύτιμο σπαθί του.

- " Ἦίχε πέσαι ἓνα θανατικό στό Παργαίτι, ποῦ βάστα-
ξε ἑφτά ἀμέρια χρόνια. Οἱ Τοῦρκοι... γιατί ὅλοι Τοῦρκοι
κατοικοῦσαν' ἐκεῖ - γύρεψαν τ' ἅγια λείψανα τοῦ Ἀν-
δονάτου, ἀπό τό μοναστήρι τοῦ Κουγγιροῦ, ἀλλ' ὁ γού-

μενος δέν τούς τήδεκε λέγοντας:—"Εμείς προσπα-
" θούμε νά τούς ξολοθρέψουμεγ τούς μουρτάντες(1) καί
" νά τούς δώσουμε τ'ήγια λείψανα τοῦ "Αγίου μας νά
" τούς γλυτώσῃ. "Ας γένουν Χριστιανοί. Εἶταν
" οἱ πατεράδες τους καί νά τούς δώσουμε τόν "Αγιο
" μας νά διώξῃ τό θανατικό!".

" Τότε οἱ Μαργαριτιθτες ἔστειλαν ἀποσταλμένο στοῦ
Ειερύφ⁽²⁾ Εμύρη τῆς Μένικας μέσα στήν Ἀραπιά, κατὰ Δια-
όλου μάνα, ἐκεῖ ποῦ γένει ὁ ἥλιος τό καρβέλλι του
γιά νά φέρουν μιὰ τρίχα ἀπό τά γένεια τοῦ Ηωαιέτη,
καί νά σταρατήσῃ τό κακό. αὐτήν τήν τρίχα τήν" εἶστε
λε ὁ Ειερύφ' Εμύρης, μέσα σέ μιὰ χρυσή θήκη, μ'ένα
ρετζιάλι του, ἕναν τρομερό Ἀράπη, ποῦ εἶταν ψηλός
σάν ξέρακας, εἶχε καίτι χεῖλια, τό ἕνα γυρισμένο
πρός τ'ἑπάνω καί τ'ἄλλο πρὸς τά κάτω, δυό δάχτυλα
τό καθένα χοντρά, μιὰ μύτη πλατειά σάν τοῦ γουρου-
νιοῦ, ἕνα στόμα σάν σκυφάρι, καί καίτι μάτια σάν ἀγά-
φοροῦσε πράσινο σαρίκι, καί ἄστρους μεταξένιους,
ντουλαριάδες, καρβαλλίκευε ἀράπινο ἥλογο, πῶτρεχε
σάν τόν Βοριῖ, καί εἶχε ἕνα σπαθί μ'έννι σταυρό στήν
ρούχτα, κέκοβε τήν τρίχα στόν ἀέρα.

1. Ἐξωρότης, Χριστιανογυρίσματα. /2/ Ἱερὸς ἡγεμόνας
τίτλος τοῦ Κυβερνήτη τῆς Μένικας. (3). αὐλικός θεράπων.

(φαίνεται ὅτι τό σπαθί αὐτό ἦσαν ἀρχικῶς Χριστιανικό καί ποῖός ξέρει πῶς ἔπεσε στά Τούρκικα χέρια....

Ἡ τρίχα τοῦ Μωαμέτη δέν μπόρεσε νά σταματήσῃ τό θανατικό κι' ὁ Ἀράκης ἔρενε κάνοντας ντουάδες(1) στό Μωαμέτη. Τότε οἱ Μουλιῦτες εἶπαν συναματεξύ τους.

.. "Μωρέ, ἔς τούς στείλωμε τόν "Αγ. Δονάτο γιά ν' ἀποδείξωμε στούς γουρνοῦτες ὅτι ἕνα μικρός "Αγιος δικός μας, εἶναι ἀνώτερος ἀπό τό ν Μωαμέτη τους!"

Καί πραγματικῶς μάλιστα ἔφτασαν τ' "Αγια λείψανα τοῦ "Αγ. Δονάτου, ἔπαυσε τό θανατικό.

Αὐτός ὁ Ἀράκης, πρίν πᾶν στό Παργαίτι τά λείψανα τοῦ "Αγίου μας, καβαλλίκευε τ' ἔλλογό του κι' ἔφερνε γύρα σάν ἄνεμος τά χωριά γύρα, καί λαμποκοποῦσε τό σπαθί στόν ἥλιο.

Ἡ φήμη τοῦ σπαθιοῦ τοῦ Ἀράκη εἶχε φθάσει ὡς τό Σοῦλι, κι' ἡ Δωδεκάρη τοῦ Σουλιοῦ διαλάλησε σ' ὅλα τά Μούλια καί τά Παρασούλια, πῶς ὅποιο παλλη κάρι μπροῆς, καί πάρῃ τό σπαθί αὐτό ἀπό τά Τούρκικα τά χέρια, ἐπειδὴ κι' εἶχε σταυρό, κι' εἶταν μιὰ φορά Χριστιανικό, θά τοῦ κἀνῃ ἕνα μεγάλο δῶρο.

Ὅλα τότε τά παλληκάρια τῶν Μουλιῶν καί τῶν Πα-

(1) Προσευχές, παράκλησεις.

νά φορέσης καί σ'έκανε καλή.

Κ'αυτό είχε σκοτώσει πολλούς Τούρκους, καί πόσες ιστορίες θά μ'ας έλεγε τό καυμένο, άν είχε στόμα νά μιλήση!

Είπε ο πατέρας μου, τελειώνοντας τήν ιστορία του Σπαθιού.

Έκείνην τήν στιγμή φορούσα ακόμα τό τουρκοφόνο Σπαθί του προπάππου μου του Βασίλη αισθάνθηκα τόση ιερότητα καί σεβασμό γι' αυτό, ποῦ μοῦ φάνηκε ὅτι ἔγινε βαρύ σάν βουνό καί μέ πλάκωσε..

Ληθινά δέν μπορούσα νά ταραχῶ ἀπό τόν τόπο μου, κι'είπα στόν πατέρα μου δειλά, δειλά.

- Πατέρα! βγάλε μου τῆ σπαθί καί βάλε το πίσω στήν κασέλλα σου, καί νά μοῦ τό ξαναδώκεις όταν ξαναρραστήσω!.....

Κι'ἀληθινά, κίθε φορά ποῦ ἀρρωστοῦσα, κι'ἀρρωστοῦσα συχνά τά καλοκαίρια ἀπό θερμές, μ'έκανε ο πατέρας μου ἢ ἡ μάννα μου τό τουρκοματιμένο σπαθί του προπάππου μου, του Βασίλη, κι'ἐγώ πιστεύοντας στήν ιερότητά του, γενόμεν καλή.!

Ἀπό τότε ο προπάππος μου ο Βασίλης πῆρε μέσα μου μιᾶ ἄλλη μορφή, πολύ μεγάλη κι'ἀγιωτική, κι'ἐ...

κι' ἔθρεψα ἕναν ξερὸ πόθο νὰ ὀνομάσω ἕνα μου παιδί
Βασίλη, κι' ἄξιώθηκα νὰ πραγματοποιήσω αὐτόν τόν
ξερὸν μου πόθο. Ὁ δεῦτερος γυιὸς μου ὀνομάστηκε
Βασίλης !

ἔχθε νὰ μοῦ ζήση καί νὰ γένη καλὸς ἄνθρωπος, καί
νὰ μοιᾶσῃ στήν παλληκαριά καί στήν φιλοπετρία τόν
μεγάλο του πρόγονο !

Ο ΣΤΙ

ΤΟ ΣΠΑΘΙ ΤΟΥ ΠΡΟΠΑΠΠΟΥ ΜΟΥ.

Είταν Αύγουστος μήνας. Εγώ τότε, είμουν δεν είμουν δέκα χρονών.

Η χαρά μου είταν τότε ν' αρρωσταίνω και αρρωστούσα συχνά από πυρετούς που τους έλεγαν εκείνον τον καιρό <<θερμασιές>>.

Χαίρομουν όταν θερμαίνομουν, γιατί τότε καταλάβαινα πλειότερο την αγάπη της Μάννας μου και της αδερφής μου, και προπάντων του Πατέρα μου, που με γκρίνιαζε και με μάλλωνε πολύ συχνά και με περιώριζε στο σπίτι όταν δεν είχαμε σκολειό, μη αφήνοντάς με να πηγαίνω απάνω στες ώμορφες ράχες και πέρα στα λόγγα και κάτω στους κάμπους και στες ποταμιές, από φόβο μην πάθω τίποτε. Προ πάντων - προ πάντων δεν μ' άφινε να πηγαίνω με τους κυνηγούς στο κυνήγι και στα παιγνίδια μ' άλλα παιδιά και νόμιζα ότι δεν μ' αγαπούσε ο καϋμένος ο πατέρας μου! Αλλ' όταν αξιώθηκα νάχω κι εγώ παιδί δέκα χρονών, τον Γιάννο μου, παιδί ζωηρό από τα ζωηρά, που η μόνη του επιθυμία είταν τα παιγνίδια κι η στριψιώνα από το σπίτι, όταν δεν είχε σκολειό, και να χάνεται ώρες και λαχταρούσα, ως που να τον ιδώ νάρθη σωστός στο σπίτι, τότε κατάλαβα το καρδιοχτύπι του Πατέρα μου, που δεν μ' άφινε να πηγαίνω πάνω στες ράχες, πέρα στα λόγγα και κάτω στους κάμπους και στες ακροποταμιές κι' ούτε στο κυνήγι με τους κυνηγούς και στα παιγνίδια με τ' άλλα παιδιά.

Είπαμε ότι είταν Αύγουστος καιρός και μ' έπιασαν οι αγαπημένες μου οι θέρμες, με οργιό (1) και κάψες, κι' η Μάννα μου κι' ο Πατέρας μου κι' η αδερφή μου στέκονταν σα κηριά αναμμένα στο προσκέφαλό μου, μην στάξη μην βρέξη. Τι ήθελα και να μη μου το φέρουν! Τι σκαρφίζονταν ο νούς μου και να μη μου το κάνουν!

Εκείνην την φορά, που τους είχα όλους στην υποταγή μου, επεθύμησα να μου δώση ο Πατέρας μου, το σπαθί του προπάππου μου του Βασίλη, που τώχε κρυμμένο στα βάθια της δικής του της σιδερένιας κασέλλας, όπου είχε τα ταπιά (2) του τσιφλικιού μας, τα ομόλογα, χρήματα, χρυσαφικά, κι' ότι άλλο πολύτιμο.

Θέλοντας και μη ο Πατέρας μου έβγαλε το κλειδί απ' την σακκούλα πούχε τα πρόχειρά του χρήματα, άνοιξε την σιδερένια κασέλλα και μώφερε το αγαπημένο μας και τιμημένο ένδοξο σπαθί του μεγάλου μας προπάτορα, με μια ευλάβεια κι' ένα σεβασμό, σαν να κρατούσε άγιο λείψανο, κι' ως άγιο λείψανο το θεωρούσαμε όλοι, γιατί το λειτουργούσαμε κάθε Μεγάλη Πέφτη και κάθε Μεγάλη Πασκαλιά με το Χριστός Ανέστη.

-Πάρτο! μου είπε, δίνοντάς μου το στα χέρια, και μην το βάνης καταγής, γιατί είναι αμαρτία να σέρνωνται στο σιάδι τα λειτουργημένα πράγματα. Το φόρεσα είκοσι ακέρια χρόνια στην ξενητειά κι' όλη μου η έγνοια κι' η προσπάθεια είταν να μην το ντροπιάσω και, δόξα τω Θεώ, δεν το ντρόπιασα.

-Σκότωσες πολλούς Τούρκους, Πατέρα μ' αυτό;

Τον ρώτησα με περιέργεια για να μου πη καμμιά ιστορία της πολυτάραχης ζωής του, πούχε περάσει στην Ανατολή, όπου ξενητεύτηκε, είκοσι ακέρια χρόνια.

-Ότι κι' αν έκανα εγώ δεν είναι τίποτε, μου απολογήθηκε ο Πατέρας μου με μια ασυνήθιστη μετριοφροσύνη για τον χαρακτήρα του, κι επειδή μεγαλαυχούσε πάντα, μου φάνηκε εκείνη την στιγμή μικρός-μικρός μια πιθαμή. Δεν είναι τίποτε ότι κι' αν έκανα εγώ μπροστά στες παλληκαριές και στα κατορθώματα του Πάππου μου του Βασίλη, του προσπάππου σου!

Σώχω ειπή πολλές φορές διάφορες ιστορίες της παλληκαριάς του, αλλά μου φαίνεται πως δεν σώχω ειπή, πως απόχτησε ο προσπάππους σου, ο Πάππους μου ο Βασίλης αυτό το σπαθί.

1=ρίγος.

2=Τίτλοι ιδιοκτησίας.

Ευτυχώς δεν το φορούσε όταν σκοτώθηκε στην Κότσκα με τον Πατέρα του τον Φώτο και τους άλλους Ζιουλαταίους, αλλιώς, δεν θα το είχαμε...

-Δεν μου τώχεις πη, Πατέρα, και να μου το πης.

-Θα σου το πω, αλλά με μια συμφωνία...

-Ναι, ναι, ότι θέλεις Πατέρα...

-Με την συμφωνία να γίνης καλά!

-Ναι, ναι, Πατέρα θα γίνω καλά άμα μου την πης...

-Να σηκωθείς και νάρθης στο τραπέζι να φάμε μαζί σήμερα.

-Θα σηκωθώ Πατέρα και θάρθω στο τραπέζι να φάμε μαζί.

-Δεν θα κρυώνης, δεν θα καις, δεν θα είσαι ανόρεχτος. Στρές;

-Δεν θα κρυώνω, δεν θα καίω, δεν θα είμαι ανόρεχτος... στρε...

-Δεν σε πιστεύω, παλιόπαιδο! Δεν σε πιστεύω. (Και με φίλησε τρυφερά) Δεν σε πιστεύω! (εξακολούθησε) Δεν θα σου πω αυτήν την ιστορία, αν πρώτα δεν γίνης καλά... θα σου την πω αφού γερέψης.

-Σου υπόσχομαι Πατέρα να γένω καλά, πέ μου την Πατέρα!

-Όχι, είπα! Όταν γένης καλά σαν θάρθης στο τραπέζι να φάμε μαζί... Τότε θα σου την πω. Και λέγοντας αυτά πήρε το μπαστούνι του και βγήκε έξω από το σπίτι.

-Ο Πατέρας μου, είπα μέσα μου, το λέγει σοβαρά ότι πρέπει να γένω αληθινά καλά για να μου πη την ιστορία του σπαθιού του προπάππου μου, που δεν την ξέρω. Θάναι καλή και πρέπει να την μάθω. Κι' αλήθεια τι δίγγο του προπάππου μου θα είμαι, όταν δεν ξέρω την ιστορία του!

Και σκεπτόμενος την ωμορφη ιστορία που θα μάθαινα γενόμενος καλά, ανέπτυξα μια μεγάλη εσωτερική δύναμη στα στήθια μου, σηκώθηκα από το στρώμα, ντύθηκα και ποδέθηκα, και κρέμασα από την δεξιά μου πλάτη στο ζέρβιο μου πλευρό το τουρκοματωμένο προπατορικό σπαθί, και ώ του θαύματος! Έδωξα μ' αυτήν την έκτακτη μου θέληση κι' αυτο-υποβολή την θερμασιά, κι' όταν ήρθε ο Πατέρας μου, -κι' ήρθε ακριβώς την ώρα που ετοιμάζονταν το τραπέζι, -ήμουν εντελώς καλά!

Την ιστορία του σπαθιού τώρα! - του είπα - έγεινα εντελώς καλά!

-Μάλιστα! - μου απάντησε - να σου την πω, αλλά να φάμε πρώτα κ' ύστερα.

Μώπιασε το χέρι και το μέτωπο για να βεβαιωθώ κι' ιδόντας ότι ήμουν πραγματικώς απύρετος, ευχαριστήθηκε, χάρηκε, και καθήσαμε να φάμε όλοι μαζί στο τραπέζι.

Ύστερα απ' το φαγί ο Πατέρας μου ήπие τον καφέ του, άναψε το χοντρό του τσιγάρο, κι' άρχισε να διηγείται την ιστορία πώς απόχτησε ο προσπάππους μου ο Βασίλης το πολύτιμο σπαθί του.

-<<Είχε πέσει ένα θανατικό στο Μαργαρίτι, που βάσταξε εφτά ακέρια χρόνια. Οι Τούρκοι- >>γιατί όλο Τούρκοι κατοικούσαν εκεί- γύρεψαν τ' άγια λείψανα του Άϊ-Δονάτου, από το >>μοναστήρι του Κουγγιού, αλλ' ο γούμενος δεν τους τάδωκε λέγοντας: -<<Εμείς >>προσπαθούμε να τους εξολοθρεψωμε τους μουρτάτες (1) και να τους δώσωμε τ' άγια >>λείψανα του Άγιου μας να τους γλυτώση; Ας γένουν Χριστιανοί όπως είταν οι >>Πατεράδες τους και να τους δώσωμε τον Άγιο μας να διώξη το θανατικό!>>

>>Τότε οι Μαργαριτιώτες έστειλαν αποσταλμένο στο Σιερίφ'-Εμίρη (2) της Μέκκας μέσα >>στην Αραπιά, κατά Διαόλου μάνα, εκεί που ψένει ο ήλιος το καρβέλλι του, για να φέρουν >>μια τρίχα από τα γένεια του Μωαμέτη, και να σταματήση το κακό. Αυτήν την τρίχα την >>έστειλε ο Σιερίφ' Εμίρης, μέσα σε μια χρυσή θήκη, μ' ένα ρετζιάλι (3) του, έναν τρομερό >>Αράπη, που είταν ψηλός σαν ξέρακας, είχε κάτι χείλια, το ένα γυρισμένο προς τ' απάνω >>και τ' άλλο προς τα κάτω, δυο δάχτυλα το καθένα χοντρά, μια μύτη πλατειά σαν του >>γουρουνιού, ένα στόμα σαν σκυφάρι, και κάτι μάτια σαν αυγά.

1=Εξωμότης, χριστιανογυρίσματα. 2=Ιερός ηγεμόνας, τίτλος του Κυβερνήτη της Μέκκας.

3=Αυλικός θεράππωντας.

>>Φορούσε πράσινο σαρίκι, κι' άσπρους μεταξένιους ντουλαμάδες, καβαλλίκευε αράπικο
>>άλογο, πώτρεχε σαν τον Βοριά, κ'είχε ένα σπαθί μ'ένα σταυρό στην χούφτα, πώκοβε
>>την τρίχα στον αγέρα.

(Φαίνεται ότι το σπαθί αυτό ήταν αρχικώς Χριστιανικό και ποιος ξέρει πώς έπεσε στα Τούρκικα χέρια..).

>>Η τρίχα του Μωαμέτη δεν μπόρεσε να σταματήσει το θανατικό κι' ο Αράπης έμενε
>>κάνοντας ντουάδες (1) στο Μωαμέτη. Τότε οι Σουλιώτες είπαν συναμεταξύ τους:

-Μωρέ, ας τους στείλωμε τον 'Αϊ-Δονάτο για ν'αποδείξωμε στους γουρνομύτες ότι ένας
>>μικρός 'Άγιος δικός μας, είναι ανώτερος από τον Μωαμέτη τους.

>>Και πραγματικώς μόλις έφτασαν τ' 'Άγια λείψανα του 'Αϊ-Δονάτου, έπαυσε το θανατικό.

>>Αυτός ο Αράπης, πρίν παν στο Μαργαρίτι τα λείψανα του 'Αγίου μας, καβαλλίκευε τ'
>>άλογό του κι' έφερνε γύρα σαν άνεμος τα χωριά, και λαμποκοπούσε το σπαθί στον ήλιο.

>>Η φήμη του σπαθιού του Αράπη είχε φθάσει ως το Σούλι, κι' Δωδεκάρα του Σουλίου
>>διαλάλησε σ' όλα τα Σούλια και τα Παρασούλια, πως όποιο παλληκάρι μπορέσει και

>>πάρη το σπαθί αυτό από τα Τούρκικα τα Χέρια, επειδή είχε και σταυρό, κι' είχαν μια
>>φορά Χριστιανικό, θα του κάνη ένα μεγάλο δώρο.

>>'Όλα τότε τα παλληκάρια των Σουλιών και των Παρασουλίων μπήκαν σε κίνηση. Ένα
>>απ' αυτά τα παλληκάρια, που είχαν αντρείοι των αντρείων είχαν κι' ο Πάππους μου, ο

>>προπάππους σου ο Βασίλης.

>>Μια μέρα εκεί που ο Αράπης διάβαινε σαν σαΐτα μπροστά από τον Βασίλη, άπαχτα,
>>χωρίς να τον περιμένη-τόσο αλαφρά πατούσε το έρημο τ' άλογο- που δεν είχε καιρό ο

>>Βασίλης να γυρίση το ντουφέκι κατ' απάνω του, αλλά τούρθε βολικώτερα, αλαφρός σαν
>>γεράκι, όπως είχαν, πετιέται απάνω στ' άλογο, αρπάζει το σπαθί από την χούφτα, και

>>γλυστράει απ' τάλογο απάνω κάτω, ενώ Αράπης κι' άλογο είχαν γίνει στην στιγμή
>>άφαντοι από μπροστά του, πετώντας για το Μαργαρίτι!...Κι' από τότε δεν ξαναφάνηκε

>>από το φόβο του ο Αράπης ν' ανεμοτρέχη τον κάμπο.

>>Ο Βασίλης παρουσιάστηκε στην Δωδεκάρα του Σουλίου με το σπαθί του Αράπη.Η
>>Δωδεκάρα τον παίνεσε και τον ωνόμασε αντρείο των αντρείων, κι' επειδή δεν ήξερε τι

>>δώρο να του δώκη, ανάλογο προς την παλληκαριά του, του χάρισε το σπαθί, γιατί δεν
>>γνώριζε άλλον καλλίτερό του να το φορή!>>

Αυτή είναι η ιστορία του Σπαθιού, του Πάππου μου και προπάππου σου, του Βασίλη,που
σώδωσα σήμερα να φορέσης και σ' έκανε καλά. Μ' αυτό είχε σκοτώσει πολλούς
Τούρκους, και πόσες ιστορίες θα μας έλεγε το καϋμένο, αν είχε στόμα να μιλήση! Είπε ο

Πατέρας μου, τελειώνοντας την ιστορία του Σπαθιού.
Εκείνην την στιγμή φορούσα ακόμα το τουρκοφόνο Σπαθί του προπάππου μου του
Βασίλη κι' αισθάνθηκα τόση ιερότητα και σεβασμό γι' αυτό, που μου φάνηκε βαρύ σαν
βουνό και με πλάκωσε. Αληθινά δεν μπορούσα να ταραχτώ από τον τόπο μου, κι' είπα
στον Πατέρα μου δειλά-δειλά:

-Πατέρα! βγάλε μου το σπαθί και βάλε το πίσω στην κασέλλα σου, και να μου το
ξαναδώκης όταν ξαναρρωστήσω!...

Κι' αληθινά, κάθε φορά που αρρωστούσα, κι' αρρωστούσα συχνά τα καλοκαίρια από
θέρμες, μ' έζωνε ο Πατέρας μου ή η Μάννα μου το τουρκοματωμένο σπαθί του
προπάππου μου, του Βασίλη, κι' εγώ πιστεύοντας στην ιερότητά του, γενόμουν καλά!

Από τότε ο προπάππους μου ο Βασίλης πήρε μέσα μου μια άλλη μορφή, πολύ μεγάλη κι
αγιωτική, κι' έθρεψα έναν ιερό πόθο να ονομάσω ένα μου παιδί Βασίλη, κι' αξιώθηκα να
πραγματοποιήσω αυτόν τον ιερόν μου πόθο. Ο δεύτερός μου γυιός ωνομάστηκε Βασίλης
(2)!

Είθε να μου ζήσει και να γένη καλός άνθρωπος, και να μοιάση στην παλληκαριά και στην
φιλοπατρία τον μεγάλο του πρόγονο!

1=Προσευχές, παράκλησες.

2=Όταν έγραφα το διήγημα αυτό καμάρωνα τον ωραίο μου έφηβο Βασίλη μου, παλληκάρι μ' όλες τες χάρες της ωμορφιάς και της καλωσύνης, αλλ' η κακή Μοίρα δεν θέλησε να ζήσει αυτό μου το πολυαγαπημένο μου παιδί. Ένα σπυρί - κακό σπυρί- στον αριστερό του μηρό, όπου κρύφτηκε ο Χάρος έναν μήνα και πλειότερο, έστειλε τον Βασίλη μου πρόωρα στον τάφο, 21 Φλεβαριού 1925!

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟ ΣΠΑΘΙ ΤΟΥ ΠΡΟΠΑΠΠΟΥ ΜΟΥ

ΕΙΤΑΝ Αύγουστος μήνας. Έγώ τότε είμουν δέν είμουν δέκα χρονών. Η χαρά μου ήταν τότε ν' άρρωσταίνω, και άρρωστούσα συχνά από πυρετούς που τους έλεγαν εκείνον τον καιρό «θερμιασίδες».

Χαίρουνταν θερμιασίδες, γιατί τότε καταλάβαινα πλείονο την άγνη της μάνας μου και της άδερφής μου, και από πάντων του πατέρα μου, που με γαργαλάει και με μάλλονε πολύ συχνά, και με περιόριζε στο σπίτι, ήταν δέν είχαμε σχολείο, μη άφίνοντάς με νά πηγαίνω απόνω στες ώμορες ράγες και πέρα στα λόγια, και κάτω στους κάμπους και στες ποταμιές, από φόβο μην πάθω τίποτε. Πρώ πάντων—πρώ πάντων δέν μ' άφινε νά πηγαίνω με τους κυνηγούς στο κυνήγι και στα παιγνίδια μ' άλλα παιδιά και νόμιζα ότι δέν μ' άπατούσε ο καυμένος ο πατέρας μου! Άλλα ήταν δεινότητα νάχω κι' έγω παιδί δέκα χρονών, τον Γιάννο μου, παιδί ζωηρό από τή ζωρά, που ή μόνη του επιθυμία είναι τή παιγνίδια κι' ή σεριγνίμια από τή σπίτι, έτσι δέν είχε σχολείο, και νά χάνεται ώρες και λαχταρούσα, ως που νά τόν ιδώ νάβρη σωστός στο σπίτι, τότε κατάλαβα τή καρδιοχτύπι του πατέρα μου, που δέν μ' άφινε νά πηγαίνω απόνω στες ράγες, πέρα στα λόγια και κάτω στους κάμπους και στες άκροποταμιές, κι' ούτε στο κυνήγι με τους κυνηγούς και στα παιγνίδια με τ' άλλα τα παιδιά.

Είπαμε ότι είταν Αύγουστος μήνας και μ' έπιασαν οι άγαστημένες μου οι θερμιασίδες, με όργια και κάψες, κι' ή μάνα μου κι' ο πατέρας μου κι' ή άδερφή μου στέκονταν σάν κρηά άνομαμένα στο προσκέφαλό μου, μην τίναζαν και μην βρέζαν. Τί ήθελα και νά μη μου τή φέρουν!

Τί σκαρρίζονταν ο νοός μου και νά μη μου τή κά-
νουν!

Έκλεινν την φορά, που τους είχα βλους στην ύποταγή μου, έπεθύμησα νά μου δώση ο πατέρας μου, τή σπα-
θί του προπάππου μου, του Βασιλή, που τώχτε κρυμ-
μένο στα βόθρα της δικής του τής σιδερένιας κασέλλας, όπου είχα τή κασιά (1) του ταίλιαχτού μας, τή δεινότητα των έρεισμάτων του, χρήματα, χρυσασικά, και έτι άλλο πολυτίμο.

Θέλοντας και μη ο πατέρας μου έβγαλε τή κλειδί από την σακκούλα, πούχε τή πρόχειρά του χρήματα, ένοιξε τήν σιδερένια την κασέλλα και μίγερε τή άγα-
πημένη μας και τιμημένο ένδοξο σπαθί του μεγάλου μας προπάππου, με μιά εύλάνια κι' έβαν σεβασμό, σάν νά κρατούσε άγιο λείψανο, κι' ως άγιο λείψανο τή θεωρού-
σαμε όλοι, γιατί τή λειτουργούσαμε κάθε Μεγάλη Πέ-
τη και κάθε Μεγάλη Πασκαλιά με τή Χριστός Άνέστη.

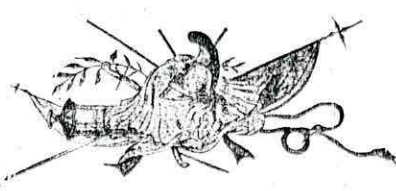
Νά το! (μου είπε, δίνοντάς μου το, στα χέρια) και μην τή βάνης καταγής γιατί είναι άμωρτα νά σέρ-
νουνται στο σιάδι τή λειτουργημένα τ' άμωρτα. Τή γρήγορα είκοσι άκέρια χρόνια στην Ξενιτιά κι' έλη μου ή έννοια κι' ή προσπάθεια είναι νά μην τή νεροπίσω και, δέξα τή Θεό, δέν τή νερόπιασα.

Σκότισες πολλούς Τούρκους, πατέρα, μ' αυτή; Τόν ρώτησα με περίεργια γιά νά μου πη κάμμι ιστο-
ρία της πολυτάραχης και περιπετειώδους ζωής του, που είχε περάσει σ' τήν Άνατολή, όπου ξενιτεύτηκε εί-
κοσι άκέρια χρόνια.

—Ο,τι κι' αν έκανα έγω δέν είναι τίποτε! (Μου άποκρίθηκε ο Πατέρας μου με μιά δυνάμηση μετρι-
οσύνης γιά τήν χαρακτήρα του—κι' έπειδή μεγαλυ-
χούσε πάντα, μου φάνηκε εκείνη τή στιγμή μικρός-μικ-
ρός με πιασμή). Δέν είναι τίποτε, έτι κι' αν έκανα
έγω μπροστά στες παλληκαριές και τή κατορθώματα του
πάππου μου του Βασιλή, του προπάππου σου! Σώχω
είπη πολλές φορές διάφορες ιστορίες τής παλλη-
καρίας του, αλλά μου φαίνεται πως έόνα δέν σάχω
είπη, πως άπόχτησε ο προπάππος σου, ο πάππος μου
ο Βασιλής αυτό τή σπαθί. Εύτυχώς δέν τώχασε όταν
λαδώνηκε στην Κόστα, όπου σκοτώθηκαν όλοι οι άλλοι
Νιουλαταίοι, άλλωστε, δέν θά τή είχαμε σήμερα...

— Δέν μου τώχεις πη, πατέρα, και νά μου τή πής.
—Θά σου τή πώ, αλλά με μιά συμφωνία...
—Ναι, ναι, δ,τι θέλεις πατέρα...
—Με τήν συμφωνία νά γέννης καλώς!
—Ναι, ναι, πατέρα, μου, θά γένω καλώς, άμα μου
τήν πής...

—Νά σκαλώθης και νάβρης στο τραπέζι νά φάμε μαζί
σήμερα.

—Θά σκαλώθω, πατέρα, και θάβρω στο τραπέζι νά
φάμε μαζί.

—Δέν θά κρυθής, δέν θά καίς, δέν θά είσαι ανό-
ρεχτος, Στρέος.

—Δέν θά κρυθώ, δέν θά καίω, δέν θά είμαι ανόρε-
χτος... Στρέος.

—Δέν σε πιστεύω, παλιόπαιδο! Δέν σε πιστεύω.
(Και με φίλησε τρυφερά). Δέν σε πιστεύω! (Έξακο-
λούθησε). Δέν θά σου πώ αυτήν τήν ιστορία, αν πρώτα
δέν γέννης καλώς... Θά σου τήν πώ άφου γερήσης.

—Σου υπόσχομαι, πατέρα, νά γένω καλώς. Πέ μου
τήν πατέρα!

—Όχι, είπα! Όταν γέννης καλώς και καθήσης στο
τραπέζι νά φάμε μαζί, τότε θά σου τήν πώ.

Και λέγοντας αυτό πήρε τή μπαστούνι του και βγή-
κε έξω από τή σπίτι.

—Ο ο Πατέρας μου, (είπα μέσα μου) τή λέγει σα-
δαρά ότι πρέπει νά γένω άθλητά καλώς γιά νά μου πη
τήν ιστορία του σπαθιού του προπάππου μου, που δέν
τήν έβριζε. Είναι καλή και πρέπει νά τήν μάθω. Κι' άλλω-
στε κι' έγγινον του προπάππου μου θά είμαι, όταν δέν
έξω τήν ιστορία του!

Και σκαπτόμενος τήν ώμορη ιστορία, που θά μά-
θαινα, γέννημνος καλώς, ανέπευξα με μιά μεγάλη έσωτερική
δύναμη στο στήθια μου, σπρώχοντά από τή στήρμα, ντύ-
θηκα και ποδήθηκα, και κρέμασα απ' τήν δεξιά μου
πλάτη στο ζέβριο μου πλευρά τή τουρκωματομένο προ-
πατορικό σπαθί, και, ώ του θούματος! Έβριζα μ'
αυτήν τήν έκτοική μου θάληρη κι' αυτόποβολή τήν
θερμιασίδ, κι' έβαν ήρε ο πατέρας μου—κι' ήρε άκρι-
ώς τήν ώρα, που έτοιμαζονταν τή τραπέζι, είμουν έν-
τελώς καλώς!

—Τήν ιστορία του σπαθιού τώρα! (του είπα).
Έγεννα έντελώς καλώς!

—Μάλιστα! (μου άπάντησε) νά σου τήν πώ, αλλά
νά φάμε πρώτα κ' ύστερα...

Μόπαζε τή χέρι και τή μέτωπο γιά νά βεβαιωθεί
κι' ιδόντας ότι είμουν πραγματικώς άπύρετος, εύχαρι-
στήθηκα, χάρησε και καλήτη με φάμε όλοι μαζί στο
τραπέζι.

Έγεννα απ' τή φαγί, ο πατέρας μου έπιε τόν καφέ
του, άναψε τήν τσιγάρο του τσιγάρο, κι' άρχισε νά διηγέ-
ται τήν ιστορία πώς άπόχτησε ο προπάππος μου ο Βα-
σιλής τή πολυτίμο σπαθί του.

—Είχε πέσει ένα θανατικό στο Μαργαρίτι, που βά-
σταζε έπτά άκέρια χρόνια. Οι Τούρκοι—γιατί έλε
Τούρκοι κατοικούσαν εκεί—γύρεψαν τ' άγία λείψανα
του 'Αι Δονάτου, από τή μοναστήρι του Κουγγιού, άλλ'
δ' Γούμενος δέν τους τάζονε λέγοντας:—«Εμείς προ-
παθούμε νά τους έσολοθρέψουμε τους μουρτάτες (1) και
ννά τους δώσουμε τ' άγία λείψανα του 'Αγιου μας νά
τους γλυτώση; Άς γένουν Χριστιανοί, όπως είταν οι
πατεράδες τους, και νά τους δώσουμε τόν 'Αγιου μας νά
νδιώξω τή θανατική!».

«Τότε οι Μαργαριτωίτες έστειλαν άποσταλμένο
στον Σιερίφ 'Εμίρη (2) τής Μέκκας μέσα στην 'Αρα-
βία, κατ' Διαόλου μάνα, εκεί που φέει ο ήλιος τή καρ-
δέλλια του, γιά νά φέρουν με τρία από τή γένεια του
Μωαμέτη, και νά σταματήση τή κακή. Αυτήν τήν τρία
τήν έστειλε ο Σιερίφ 'Εμίρης, μέσα σε μιά χρυσή θήκη,
μ' ένα ρετίτζι (3) του, έναν τρομερό 'Αράπη, που είταν
ψηλός σάν έξερκας, είχε κίτρι χείλια, τή ένα γυρισμένο
πρός τ' απόνω και τ' άλλο πρὸς τή κάτω, δυό δάχτυλα
τὴ καλῆνα χρυσά, με μιά μύτη λατεϊά σάν τού γουρουνιού,
έν σόμα σάν σκυφάρι, και κίτρι μάτια σάν αράχ.
Φορούσε πρόσωπα σαρκί, κι' άσπρους μεταξένους ντυσί-
μαδες, καθάλλικους άράπικο άλογο, πώχρεπε σάν τήν
Βοριά, κι' είχε ένα σπαθί μ' ένα σκουρό στήν φύχτα,
πώχρεπε τήν τριχά στην άφίχτα.

«Φαίνεται ότι τή σπαθί αυτό είταν άρχικώς Χριστι-
ανική και πούς έέρε πως έπεσε στα τούρκικα τή χέρια...

«Η τρία του Μωαμέτη δέν μπόρεσε νά σταματήση
τὴ θανατική κι' ο 'Αράπης έμεινε, κόνοντας ντυσάδες (1)
στο Μωαμέτη. Τότε οι Σουλταίτες είπαν συναμεταξύ
τους.

—«Μωρέ, ως τους στείλωμε τόν 'Αι Δονάτο γιά ν'
άποδείξουμε στους γουρνομάτες ότι ένας μικρός 'Αγιος
δικός μας, είναι άνώτερος από τόν Μωαμέτη τους!»
Και τους έστειλαν.

Και πραγματικώς μόλις έφτασαν τ' άγία λείψανα
του 'Αι Δονάτου στο Μαργαρίτι, έκαυσε τή θανατική!
«Αυτός δ' 'Αράπης, πριν νά πᾶν στο Μαργαρίτι τή
λείψανα του 'Αγιου μας, καθάλλικευε τ' άλογό του
κι' έφερε γύρα σάν άνεμος, τή χωριά γύρω, και λαμπο-
κοπούσε τή σπαθί σάν ήλιο.

«Η φήμη του σπαθιού του 'Αράπη είχε φθάσει ως
τὴ Σούλια, κι' ή Δωδεκάρα του Σουλίου διαλάλησε σ' όλα
τά Σούλια και τή Παρασούλια, πως όποιος παλληκάρι
μπορέση και πάρη τὴ σπαθί αυτό από τή τούρκικα τή
χέρια, έπειδή κι' είχε σκουρό, κι' είταν μιά φορά χρι-
στιανική, θά του κᾶν ένα μεγάλο δώρο.

«Όλα τότε τή παλληκαρία τὴν Σουλίου και τὴν
Παρασουλίου μπήκαν σέ κίνηση. Ένα απ' αυτά τή παλ-
ληκαρία, που είταν άντρείο τὴν άντρείων είταν κι' ο
πάππος μου, ο προπάππος μου, ο Βασιλής.

«Μιά μέρα εκεί που δ' 'Αράπης διδάσκει σάν σάτα
μπροστά από τόν Βασιλή, άπαχτα, χωρίς νά τόν περιμέ-
νη—τόσο άλαφρά πατούσε τὴ έρμι τ' άλογο—που δέν
είχε καιρὸ ή Βασιλής γιά γυρίση τὴ νουφρέια κατ' απόνω
του, άλλὰ τούρθε βολικώτερα, άλαφρὸς σάν γεράκι,
έπος είταν, πετιέται απόνω σ' άλογο, άρπάζει τή σπαθί
από τήν χούφτα, και γλυστράει απ' τάλογο απόνω κάτω,
ένν' 'Αράπης κι' άλογο είχαν γίνη στην στιγμή άφροντοι
από μπροστά του, πετώντας γιά τή Μαργαρίτι... Κι'
από τότε δέν ξαναφάνηκε απ' τὸ φόδο του ή 'Αράπης ν'
άνεμοτρέχη τόν κάμπο.

«Ο Βασιλής παρουσιάστηκε στην Δωδεκάρα του
Σουλίου με τή σπαθί του 'Αράπη. Η Δωδεκάρα τόν
πᾶνισε και τόν ώνόμασε άντρείο τὴν άντρείων, κι' έπειδή
δέν ήξερε τί δώρο νά του δώρη, άνάλογο πρὸς τήν παλ-
ληκαρία του, τὸν χάρισε τή σπαθί, γιατί δέν γνώριζε άλ-
λον καλλίτερο του νά τὸ φορή!».

—Αυτή είναι ή ιστορία του Σπαθιού, τὸν πάππου
μου και προπάππου σου, του Βασιλή, που σάδωκα σή-
μερα νά φορέσης και σ' έόνα καλώς. Μ' αυτό είχε σκο-
τώσει πολλούς Τούρκους, και πᾶνες ιστορίες θά μᾶς
έλεγε τὸ καίμενο, αν είχε στόμα νά μιλήσῃ! (Είπε ο πα-
τέρας μου, τελειώνοντας τήν ιστορία του Σπαθιού).

Έκλεινν τήν στιγμή, που φορούσα άκόμα τὸ τουρ-
κοκόρο Σπαθί του προπάππου μου του Βασιλή αιάλν-
θηκα τήν ιερρότητα και σεβασμό γι' αυτό, που μου φά-
νιζε ότι έγινε βαρύ σάν βουνό και με πλάκωσε...

Άληθινά δέν μπορούσα νά ταραχώ από τόν τόπο
μου, κι' είπα στον πατέρα μου δειλά δειλά:

—Πατέρα! βγάλε μου τή σπαθί και βάλε το πίσω
στην κασέλλα σου, και νά μου τή ξαναδώχης όταν ξα-
ναρωστήσω!...

Κι' άληθινά, κάθε φορά που άρρωστούσα, κι' άρρω-
στούσα συχνά τή καλοκαίρια από θερμές, μ' έζωνε ο πα-
τέρας μου ή ή μάνα μου τὸ τουρκωματομένο σπαθί του
προπάππου μου, του Βασιλή, κι' έγω, πιστεύοντας στην
ιερρότητά του, γένουνον καλώς!

Άπό τότε ο προπάππος μου ο Βασιλής πήρε μέσα
μου με μιά άλλη μορφή, πολύ μεγάλη κι' άγιοτική, κι'
εθρεφα έβαν ιερὸ πόθο νά δομάσω ένα μου παιδί Βασιλή,
κι' αξιόληθα νά πραγματοποιήσω αυτόν τόν ιερὸν μου
πόθο. Ο δεύτερος γυιός μου ώνομάστηκε Βασιλής (2)!

Είτοε νά μου ζήση και νά γένη καλὸς άνθρωπος, και
νά μοιάση στην παλληκαρία και στην ερλοπότερία τὴν μά-
γδαλο του πρόγονο!

X. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΑΝΗΣ

(1) Τίτλος Ιδιοκτησίας.

(1) Έξομότης, χριστιανογυρνώματα. (2) Έρως ήγεμόνας, τί-
τλος του Κλερνού της Μέκκας. (3) Άλκιος θερμιασίδ.

ἀναισθητική. Ὁ Μιχαλάγγελος, ὁ Μπαϊρόν, ὁ Φώσκολος, ὁ Σίλλερ, ὁ Μπετόβεν, ὁ Οὐάιλντ κτλ. εἶχανε αὐτὴ τὴ συμφωνία. Ὁ Πίνδαρος, ὁ Εὐριπίδης, ὁ Φιλίππινος Λίππι, ὁ Ἀντρέας ντελ Σάρτο, ὁ Τσελλίνι κτλ. δὲν τὴν εἶχανε.

ε') Κανένα θέμα ἀπ' ὅσα μᾶς δίνει ἡ ζωὴ δὲ μπορεῖ νὰ κριθεῖ ἀπόλυτα καὶ ἐκ τῶν ἄνω. Ὁ ὁρατισμός κι' ὁ ἀντιμανταλισμός (ὠραῖο! ἔξοχο! ὑπέροχο! θαυμαστό! αἰῶνιο! ἄχ! βάχ! κ.τ.λ.) εἶναι πιτῆδειο βόλεμα γιὰ τοὺς ἀνίδεους καὶ τοὺς προχειρολόγους, καθὼς καὶ πραχτικά ὠφέλιμο γιὰ τοὺς δημοκόπους, — μὰ ὅλες αὐτὲς οἱ ἀστειότητες

δὲν ἔχουνε καμιὰ σχέση με τὴν Ἀλήθεια. Κάποτε (λένε) ὁ Μωρεῆς διάβαζε ἕνα του ποίημα σὲ μιὰ κυρία.

— Ὠραῖο! ἔξοχο! ἔξφωνοῦσε ἡ **αἰσθητική θανμάστρια**.

— Οὐί, οὐί, madame! (ἀπάντησε φλεγματικά ὁ Ποιητής) mais vous ne comprenez rien!

Κ. ΒΑΡΝΑΛΗΣ

Παροράματα. — Σελ. 168, στίχ. 25-26. ἀντὶ ἀθελκτικῆ καὶ θελκτικῆ, γρ. *ἀθέλκη καὶ θεληματική*. — Σελ. 173, στίχ. 10, 14, 26, ἀντὶ εἰκόνα, εἰκόνες, γρ. *παρομοίωση, παρομοιώσεις*.

ΓΙΑ Τ' ΑΡΜΑΤΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Μιά χειμωνιάτικη βραδεῖα εἶχαμε πολλοὺς φίλους στὸ σπίτι. Ἄλλοι ἔρχονταν ἀπὸ τὰ Γιάννινα καὶ πῆγαιναν κατὰ τὸ Τσιάμικο: Φιλιάτες, Σαγιαδά... ἄλλοι ἀπὸ τὸ Τσιάμικο καὶ πῆγαιναν στὰ Γιάννινα καὶ στὰ Ζαγόρια, καὶ νύχτωσαν στὸ χωριό μας, κι' ἄλλοι, — γιὰτ' εἶταν Σαββατόβραδο — εἶχαν ἔρθει ἐπίτηδες, ὥς ταχτικοὶ φίλοι, νὰ φᾶν, νὰ πιοῦν, νὰ κουβεντιάσουν με τὸν πατέρα μου καὶ ν' ἀκούσουν τὴν Ὀδύσειά του: τὸ τί εἶχε ὑποφέρει στὴν Ἀνατολή, ποῦ ξενιτεύονταν εἴκοσι χρόνια καὶ παραπάνω, πολεμῶντας με Ζεῖμπεκια,⁽¹⁾ με Γιουκούρηκες ⁽²⁾ με Κιούρτηδες ⁽³⁾ με Κιζιλπάσιδες ⁽⁴⁾ καὶ με διαφόρων λογίων κακὰ στοιχεῖα, ἀπὸ τὴν Τραπεζοῦντα ὥς τὸ Μπαγντάτι, κι' ἀπὸ τὴ Σμύρνη ὥς τὸ Ἐρζερούμι.

Κάποιος ἀπὸ τοὺς φίλους ἐκείνους τῆς βραδειᾶς ἀνέφερε ὅτι ὁ Γούμενος τῆς Παλιωρῆς⁽⁵⁾ Ἀνθίμος τοῦ εἶχε δεῖξει κάποτε μιὰ παλιά θύρα, ὥς μιὰ πιθαμὴ χονδρὴ καὶ δρενία, τρυπημένη πέρα-πέρα στὴν μέση ἀπὸ μιὰ μολυβιά...

(1) Μικρασιατικὴ φυλὴ μάχη, μισοάγρια καὶ ληστοβία. (2) Χωρικοὶ ἀγρότες (3) Κοῦρδοι (4) Εἰδος μικρασιατικοῦ λαοῦ τοῦ εἶνε στὸ φανερό σὰν Τούρκοι καὶ λατρεύουν κορυφὰ τὴν Ἀσάτη, ὅπως οἱ Δροῦζοι. (5) Μέγα μοναστήρι τῆς ἐπαρχίας Κοινοῦντων.

Ἀφορμὴ ἤθελε ὁ πατέρας μου, ποῦ ἀγαποῦσε νὰ καυχιέται πλειότερο γιὰ τ' ἀντραγαθήματα τῶν προγόνων του παρὰ γιὰ τὰ δικά του, ἂν καὶ δὲν ἔστεργε νὰ φαίνεται κατώτερος ὁ ἴδιος οὔτε κι' ἀπὸ τὸν Διγενῆ Ἀκρίτα...

— Καὶ σοῦ εἶπε ὁ Γούμενος τίνος ντουφρέκι εἶχε τρυπήσει ἐκείνη τὴν θύρα;

Τὸν ρώτησε τότε ὁ πατέρας μου με τὰ μάτια ἀναμμένα ἀπὸ πατραγαθικὸν ἐγωισμό.

— Τὸ ντουφρέκι τοῦ πάππου σου τοῦ Βασίλη... Καὶ ποιὸς δὲν τὸ ξέρει αὐτό;...

Τοῦ ἀπολογήθηκε ἐκεῖνος, κι' ὁ πατέρας μου, μεθυσμένος ἀπὸ τὴν προγονολατρεία του, ἔξακολούθησε:

— ... Εἶταν θεριὸ μοναχὸ ὁ πάππος μου, ὁ Βασίλης! Δὲν τὸν διάβαινε κανεὶς οὔτε στὸ πόδι, οὔτε στὸ χέρι — φτερό τὸ πόδι του καὶ σίδερο τὸ χέρι του — Ἡ καρδιά του δὲν εἶχε ποτὲ θηλυκὴ ὥρα. Φρόνιμος ὅσο δὲν ἔπαιρνε ἄλλο, καὶ δὲν βροῖσκουνταν δεύτερος πλεῖο λεβέντης καμαρωμένος ἀπ' αὐτόν... (Καὶ τᾶλεγε αὐτὰ σὰν νὰ τὸν εἶχε, ἰδεῖ, ἐνῶ εἶταν ἀγέννητος αὐτὸς ὅταν εἶχε σκοτωθεῖ ἐκεῖνος). Κυνήγοῦσε τὰ πουλλιά με τὸ μολύβι κι' ἔκοβε τὰ βόλια στὸν ἀγέρα με τὸ σπαθί, κι' ὅταν τοῦ ῥέχνονταν νὰ τραγουδήσῃ, σῶπαιναν καὶ τ' ἀηδόνια γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν. Τ'

ἄρματά του δὲν τᾶχε στὸν κόσμον κανένας...
Τὸν διάκοψε ἕνας ἀπὸ τοὺς φίλους, ρω-
τώντάς τον:

— Σὰς σώζονται τ' ἄρματα του;

— Μὰς σώζονται, πῶς;... καὶ κάθε με-
γάλη Πέφτη καὶ Λαμπρή τὰ λειτουργοῦμε
στὴν ἐκκλησιὰ καὶ τὰ λαδόνουμε μὲ λάδι
ἀπὸ τὸ « μέγα εὐκέλαιο », ἀλλ' αὐτὸ τὸ
ντουφέκι ποὺ εἶχε τρυπήσει τὴ θύρα τοῦ
καστροῦ τῆς Παλιωρῆς, ἂν κι' εἶναι ἀπὸ
τότε ἀπάνω ἀπὸ ἑννεήντα χρόνια περα-
σμένα καὶ μπορούσε νὰ τρυπήσει τρεῖς πλά-
κες σίδηρο, βαλμένες τὴν μιὰ ὀπίσω ἀπὸ
τὴν ἄλλη, — αὐτὸ τὸ ντουφέκι δὲν σώ-
ζεται, καθὼς κι' ὅλα τὰ πρῶτά του τ' ἄρμα-
τα. Σώζονται σ' ἐμᾶς μόνον ἕνα σπαθί,
τὸ « Σπαθὶ τοῦ Ἀράπη », καὶ δυὸ πι-
στόλες ἀσημένιες καὶ κάτι παλάσκες.

— Γιατί;

Τὸν ρώτησε ἕνας ἄλλος.

— Εἶναι ἀξέοια ἱστορία (τοῦ ἀπάντησε
ὁ πατέρας μου μὲ προσποιητὴ μετριοφρο-
σύνη). Τὰ καὶ τὰντὸ ἄρματα τοῦ πάππου
μου τοῦ Βασίλη—ποιοὺς ξέρεῖ ἂν βρίσκων-
ται—θὰ βρίσκωνται στὸ σαράγι τοῦ Μου-
σταφᾶ-πασᾶ Βιλιώρα, στὴν Αὐλώνα...

— Πῶς ἐκεῖ;

Τὸν ρώτησαν μαζὴ ὅλοι μ' ἕνα στόμα,
περίεργοι νὰ μάθουν τὴν ἱστορία τῶν ἄρ-
μάτων τοῦ προπάππου μου τοῦ Βασίλη,
ἐνῶ ἐγώ, μαζωμένος κοντὰ στὸν πατέρα
μου, περίμενα μ' ὀρθάνοιχτα τὰ μάτια νὰ
μὴ χάσω οὔτε μιὰ λέξη ἀπὸ τὴ διήγησή του.

— Εἶναι ὅπως σὰς εἶπα (ἐξακολούθησε
ὁ πατέρας μου πλέοντας σὲ πέλαγο δόξας)
ἀξέοια ἱστορία. Ἐχω καιρὸ νὰ τὴν πῶ καὶ
καλὰ ποὺ μοῦ τὴ θυμήσατε, γιὰ νὰ τὴν
ἀκούσῃ καὶ τὸ παιδί μου.

— «Τ' ἄρματα, ποῦ λέτε, τοῦ πάππου
μου τοῦ Βασίλη εἶταν ξακουσμένα ὥς με-
σα-στὴν Ἀρβανιτιά! Πολλοὶ φίλοι του
Μπέηδες κι' Ἀγάδες Ἀρβανίτες τοῦ τὰ
ζήτησαν γιὰ νὰ τ' ἀγοράσουν, ζυγιάζοντάς
τὰ μὲ φλωριά βενέτικα, ἀλλὰ ποῦ τὰ βγαί-
αὐτὸς ἀπὸ τὰ χέρια του! Τοὺς εἶχε τόση
ἀγάπη, ποῦ προτιμοῦσε νὰ χαλάσῃ χίλιες
φιλικὲς καρδιές, προτιμοῦσε νὰ δώκῃ τὴν
ζωὴ του καλύτερα παρὰ τ' ἀγαπημένα του
τ' ἄρματα, ντουφέκι, γιαταγάνι, σπαθί,
χαρμπί, δυὸ πιστόλες καὶ δυὸ παλάσκες μὲ
τές τοκκάδες τους.

«Γένονταν ἕνας γάμος στὸ σαράγι τῶν
Βουώνηδων στὸ Μπεράτι. Οἱ Βουώνηδες
εἶχαν προσκαλέσει πολλὰ φιλικὰ τοὺς σπί-
τια: Σουλιώτικα, Παρασουλιώτικα, Χιμα-
ριώτικα, Πωγωνιώτικα, καὶ Τσιάμικα. Προ-
σκάλεσαν καὶ τὸν πάππου μου τὸν Βασίλη,
γιατὶ εἶταν θανατικὸς βλάμης¹⁾ μ' ἕναν
Βουωνάτη—νομίζω θὰ εἶταν αὐτὸς θεὸς
τοῦ Ὁμέρ-πασια. Σ' αὐτὸν τὸν γάμο, φνι-
σικά, εἶταν καλεσμένο καὶ τὸ σπῖτι τὸ Βη-
λιωραϊκό, ἀπὸ τὴν Αὐλώνα. Κατὰ τὰ συ-
νηθισμένα, στὸν γάμο χόρευαν, τραγουδοῦ-
σαν, πηδοῦσαν «τές τρεῖς», ἔροιχναν
«τὸ λιθάρι», ἔκαναν σκοποβολή. Χαρὰ σ'
ἐκεῖνον ποὺ νικοῦσε τοὺς ἄλλους στὸ κάθε
τι ἀπ' αὐτά, ἀλλ' ὁ πάππος μου ὁ Βασί-
λης, νικώντας στὴν σκοποβολή, ἔκανε ὁ-
λους νὰ ζηλεύουν τ' ἄρματα του. Πολλοὶ
τοῦ πρότειναν βλαμὰ μόνον καὶ μόνον γιὰ
νὰ μπορέσουν νὰ τοῦ ζητήσουν ὕστερα ἀν-
ταλλαγὴ ἀρμάτων, ἀλλ' αὐτὸς ἔξυπνος, ὅ-
πως εἶταν στὸ κάθε τι, τοὺς ἀπαντοῦσε ὅτι
δὲν συνήθιζε νὰ κάνῃ βλάμηδες, παρὰ ἐ-
κείνους ποῦ εἶχε φάγει μαζὴ τοὺς «ψωμι
κι' ἄλας», ἢ «μπαρούτι μὲ τὴν χούφτα»,
δοκιμασμένους χρόνια στὴν φιλία κι' ὄχι
μέρες μόνον. Οἱ καλεσμένοι τοῦ γάμου δὲν
τὸν κύτταζαν οὔτε στὴν ὁμορφιά τοῦ προ-
σώπου του, οὔτε στὰ πλούσιά του φορέμα-
τα, οὔτε στὴν χρυσοκέντητη φέρεμελή του,
οὔτε στὰ κατάχουσα καὶ πλατυὰ τσαπραζία
οὔτε στὸ χρυσόπλουμο σελάχι του, ἀλλὰ
μόνον στ' ἄρματα: ντουφέκι, γιαταγάνι,
χαρμπί, πιστόλες καὶ παλάσκες.

«Κάποιος Ἀρβανίτης Μπέης τότε τὸν
ρώτησε:

1) Βλάμης, λέξη ἀρβανιτικῆ=ἀδερφοποιτός.
Οἱ βλάμηδες εἶταν τριῶν λογίων: α) ὠρμισμέ-
νοι στὸ Βαγγέλιο ἢ στὸν Σταυρὸ ὅταν οἱ ἀδερ-
φοποιούμενοι ἦταν χριστιανοί, β) ὠρμισμένοι
στὴν ἐνὸση τῶν αἱμάτων τους, ὅταν εἶταν δια-
φορετικῆς θρησκείας ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, καὶ
γ) ὠρμισμένοι στὸ Βαγγέλιο ἢ τὸν Σταυρὸ, ἢ
στὴν ἐνὸση τῶν αἱμάτων πρῶτα κι' ὕστερα πε-
ρασμένοι ἀπὸ «τὸ τραπέζι τοῦ θανάτου»
(«Κι' ὅποιον εὖρη ὁ θάνατος».) Ὁ τρίτος τρό-
πος τῆς βλαμῆς ὀνομάζεται «θανατικὸς» γιατί
κινδύνευαν γάτοις νὰ σκοτωθῇ ὅταν γένονταν
βλάμηδες, καὶ πολλοὶ σκοτόντονταν κατὰ τὴν τε-
λετὴ τῆς «θανατικῆς» βλαμῆς. Ἴδε τὸ διή-
γημά μου «Κι' ὅποιον εὖρη ὁ θάνατος» (Τὰ
Ἑλληνικὰ Διήγημα). Κωνστ. Φ. Σκόκου, (Α-
θήναι 1920).

«Σὰν τί θὰ ἤθελες καπετὰν-Βασίλη, νὰ δώσης τ' ἄρματά σου;»

«Κι' ὁ πάππους μόν' ὁ Βασίλης τὸν κῦταξε καλὰ-καλὰ, ἀπ' τὸ κεφάλι ὡς τὰ ποδάρια, κι' ὑστέρᾳ τοῦ εἶπε :

— «Πῶς τὸ λέν ἐκεῖνο ἐκεῖ-πέρα τὸ βουνό;

— «Τομόρ!»

«Τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Ἀρβανίτης.

— «Ὅποιος μπορέσῃ νὰ μοῦ δώκῃ ὅλο αὐτὸ τὸ βουνὸ χρυσάφι ἀπὸ τὴν κορφή ὡς τὰ ριζοβούνια του, αὐτὸς θὰ λάβῃ ὡς ἀντάλλαγμα τ' ἄρματά μου!»

— «Αὐτὸ θὰ εἶπῃ ὅτι δὲν τὰ πουλᾷς...

«Τοῦ ξανάειπε ἀπελπισμένος ὁ Ἀρβανίτης.

— «Καὶ ποίαν οὐ μπορεῖ νὰ τοῦ περάσῃ ἀπὸ τὸν νοῦ (τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ πάππους μου ὁ Βασίλης) ὅτι ἐγὼ θὰ δώσω ζωντανὸς τ' ἄρματά μου μὲ χρήματα ἢ μ' ὅ,τι ἄλλο; Εἶναι προστυχώτερο κι' ἀτιμότερο πρᾶγμα στὸν κόσμον ἀπὸ τὸ νὰ πουλήσῃ κανεὶς τ' ἄρματα, ποῦ τὸν δούλεψαν, ποῦ τοῦ φύλαξαν τὸ κεφάλι ἀπὸ τοὺς ὀχτρούς; Τ' ἄρματα τοῦ καθενὸς εἶναι ἡ ἱστορία του. Τὸ ἓνα θυμίζει τὸν Ὀχτρό, ποῦ σκότωσε, τὸν ὀχτρό, ποῦ θὰ τῷ σβῦνε τὴν ζωὴ, ἂν δὲν προλάβει νὰ τὸν σκοτώσῃ καὶ σὰν τὸ βλέπῃ, περηφανεύεται τὸ ἄλλο τοῦ θυμίζει τὴν ὑπεράσπιση, ποῦ τοῦ εἶχε κάνει κι' εἶναι ζωντανός· τὸ ἄλλο τὴν δόξα, ποῦ τοῦ εἶχε δώσει κι' ἔγινε καπετάνος...

— «Ἐχεῖς δίκιο μὲ τὸ παραπάνω...

«Τοῦ εἶπε ὁ Μπέης ὁ Ἀρβανίτης καὶ τραβήχτηκε.

«Ὅταν μιλοῦσαν αὐτοὶ οἱ δυὸ ἓνα ἀρβανιτόπουλο μπεόπουλο, ὡς εἶκοσι χρονῶν, Βηλιωράτης, ἄγγελος στὴν ὠμορφιά, λαμπροφανεμένος, ἀγέρας στὴν περπατησιὰ καὶ λειοντάρι στὴν καρδιά, μὲ τρεῖς λαβωματιῖς στὸ κορμί του, καθὼς ἔλεγαν πολλοὶ ἐκεῖ ἀπὸ τοὺς καλεσμένους, τοὺς παρακολουθοῦσε σκεπτικὰ στὴν ὁμιλίᾳ πῶ-καναν οἱ δυὸ τους μὲ τ' αὐτὴ τεντωμένο, κἀνοντας τάχα ὅτι δὲν πρόσεχε καὶ κυττάζοντας ἄλλου, ἰδόντας ὅμως ὕστερα τὸν πάππου μου τὸν Βασίλη νὰ κάθεται ἀνάμεσα στοὺς πρώτους τοῦ γάμου, καὶ νὰ κουβεντιάζῃ μ' αὐτοὺς—τί ἄλλο πιαρὰ γιὰ

πολέμους καὶ γιὰ παλληκαριές;— λύσσαξε ἀπὸ τὸν πόθο ν' ἀποχτήσῃ τὰ πολυθνήμαχτα ἄρματά του καὶ παρακινούμενος ἀπὸ τὸν ἄγραφον Νόμον ἐκείνου τοῦ καιροῦ, στὰ μέρη μας, ὅτι τ' ἄρματα τοῦ σκοτωμένου τᾶπαινε ὁ νικητὴς - φονεὺς του, ἀδιάφορο κατὰ πόσο μπορούσε νὰ θεωρηθῇ νικητὴς ἓνας δολοφόνος, χωρὶς ἀφορμὴ τιμῆς καὶ χωρὶς πόλεμο, ἀδιάφορο, ἂν θὰ τὸν ἄφιναν νὰ ζήσῃ οἱ Βορωναῖοι, ποῦ θὰ γένονταν στὸ σπῖτι τους ἓνα τέτιο ἀνάντρο φονικό, καὶ πῶς θὰ μπορούσε νὰ βγῇ ζωντανός ἀπ' ἐκεῖ, ἀδιάφορο ἀκόμα κι' ἂν θὰ τὸν ἐπαινοῦσαν οἱ δικοὶ του γιὰ μιὰ τέτοια δόλια κι' ἄπιστη παλληκαριά, λύσσαξε, λέγω, τ' ἀρβανιτόπουλο ἀπὸ τὸν πόθο ν' ἀποχτήσῃ καὶ νὰ φορέσῃ τ' ἄρματα τοῦ πάππου μου, τοῦ Βασίλη, ρίχνεται μπροστά του σὰν ἀστραπὴ μὲ σηκωμένη τὴν μιά, ἀπὸ τίς δυὸ ἀσημένιες πιστόλες του, στὸ χέρι του, τὴν ἀκοιμπάει στὰ στήθια τοῦ πάππου μου τοῦ Βασίλη, καὶ τραβάει τὸν σκάνταλο! Ὁ λύκος πέφτει, ἀλλὰ τ' ἀγεζότι δὲν παίρει φωτιά! Ὅλοι οἱ Ἀρβανῖτες ποῦ εἶταν μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ δοξάτο, ἄρπαξαν τ' ἀρβανιτόπουλο στὰ χέρια τους κι' οἱ Σουλῶτες κι' οἱ ἄλλοι καλεσμένοι Χριστιανοὶ τρεβήχτηκαν ἀμέσως ξέμακρα ὅλοι μαζὴ μὲ τὰ χέρια στὲς πιστόλες κι' ἔτοιμοι νὰ φύγουν ἀπὸ τὸν γάμο ὡς ἔχτροί, ἂν δὲν ἱκανοποιῶνταν στὸ πρόσωπο τοῦ σύθροσκου τους.

«Ὁ πάππους μου, ὁ Βασίλης, προχώρησε κι' εἶπε στοὺς Ἀρβανῖτες, ποῦ εἶχαν πιάσει τὸ Βηλιωρόπουλο.

«Μὸς ἐγγὰ ὦρ βλέξεο!» (Μὴν τὸν πειράζετε ὦρ ἀδέσφια).

«Ἐνας ἀπὸ τοὺς Ἀρβανῖτες, ὁ Μήτσο-Μπόνος, ἔακουσμένος καὶ γιὰ τὸ ἀρχαῖο σπῖτι του, προσπᾶντων ὅμως γιὰ τὴν φρονιμάδα του, τοῦ εἶπε :

— «Σοῦ τὸν παραδίνω στὰ χέρια σου, καπετὰν Βασίλη, καὶ κάνε τον ὅ,τι θέλῃς...»

«Θυμαίνοντας τὴν ὠμορφιά τοῦ Βηλιωρόπουλου ὁ παπποῦς μου, ὁ Βασίλης, καὶ τὴν τόλμη του, ποῦ εἶταν πλεὺς μεγάλη κι' ἀπὸ ἡρωϊσμό, εἶπε στὸν Μήτσο-Μπόνον :

— «Ἀφ' σ' τον λεύτερο!»

«Οἱ Ἀρβανῖτες νόμισαν ὅτι ὁ πάππους μου κατὰ τὸ δικαίωμα ποῦ εἶχε, θὰ τὸ σκότονε τὸ Βηλιωρόπουλο, καὶ τὸ ἄφησαν.

(1) Κατὰ τὴν τέλεση τῆς βλαμῆς, οἱ βλάμηδες ἀντάλλαζαν συναμεταξύ τους διάφορα πολυτιμὰ ἀντικείμενα, καὶ προσπᾶντων ὅπλα.

«Τὸ Βηλιωρόπουλο πέταξε τὴν ἀσημένια πιστόλα του ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο λέγοντας:

— «Χαράμι τὲ κόφτι!» (Νὰ σοῦ γείνη χαράμι!)

«Τότε τοῦ εἶπε ὁ πάππος μου ὁ Βασίλης:

— «Γιατί, ὦρέ, θέλησες νὰ μὲ σκοτώσης; Μὴν καὶ χρωστάει τὸ σπίτι μου αἷμα στὸ δικό σου, καὶ θέλησες νὰ τὸ πάρης ἀπὸ μένα;»

— «Ὁχι! (τοῦ ἀπάντησε περήφανα τὸ Βηλιωρόπουλο). Ὁ σκοπός μου εἶταν νὰ σὲ σκοτώσω γιὰ νὰ σοῦ πάρω τ' ἄρματα, ἀφοῦ δὲν εἶταν δυνατὸ νὰ σὲ ξαρματώσω ζωντανό, οὔτε νὰ σοῦ προσφέρω μαλαματένιο τὸ Τομόρι ἀπὸ τὴν κορφή ὡς τὰ ριζοβούνια του γιὰ νὰ μοῦ τὰ πουλήσης!»

«Βλέποντας οἱ Ἀρβανῖτες ὅτι δὲν εἶχε καμιὰ λογικὴ αἰτία τὸ Βηλιωρόπουλο γιὰ ἐκεῖνο ποῦ εἶχε κάνει, ρίχτηκαν πάλι ἀπ' αὐτὸν, ἀλλ' ὁ πάππος μου ὁ Βασίλης τοὺς ξανάειπε:

— «Ἀφήστε τον λεύτερο!

«Τὸν ἄφησαν λεύτερο γιὰ νὰ ἰδοῦν ὡς τοῦ θὰ πήγαινε τὸ κακό...

Τότε ὁ πάππος μου ὁ Βασίλης ξανάειπε στὸ Βηλιωρόπουλο:

«Νὰ τίς πιστόλες μου! Νὰ καὶ τὸ γιαταγάνι μου! Νὰ καὶ τὸ ντουφέκι μου! Πᾶρ' τα ὅλα! Σοῦ τὰ κάνω χαλάλι, σὰν τὸ γάλα τῆς μάννας μου, γιὰτ' εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θὰ τὰ ἐντροπιάσῃς ποτέ!»

«Οἱ Ἀρβανῖτες, οἱ Σουλιῶτες καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι καλεσμένοι ἔμειναν μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτὸ γιὰ τὴν ἀνεπάντεχη αὐτὴ λύση!

«Παίρνοντας τ' ἄρματα τοῦ πάππου μου τοῦ Βασίλη, τὸ Βηλιωρόπουλο ἔγινε ἄφαντο ἀπὸ τὸν γάμο, κι' ἔτσι γύρισε μὲ ξένα ἄρματα στὸ σπίτι ὁ πάππος μου ὁ Βασίλης! Τὸ ντουφέκι τοῦ τῶς χαρίσει ὁ Βουώνης, τὸ γιαταγάνι ὁ Μήτσο-Μπόνος, τὲς πιστόλες καὶ τὲς παλάσκες ὁ πατέρας τοῦ Βηλιωρόπουλου, ποῦρθε ἀργότερα καὶ στὸ σπίτι μας κι' ἔγινε βλάμης του, καὶ τὸ χαρμπὶ ὁ Γιᾶχο-Μπούζης.»

«Ἔτσι λοιπὸν χάθηκαν τὰ καθαυτὰ ἄρματα τοῦ πάππου μου, κι' ἀπὸ τότε πιάσαμε βλαμιά καὶ μὲ τὸ Σπίτι τοῦ Βηλιώρα.»

Ὑστερα ἀπ' αὐτὴν τὴν ἱστορία ὁ πατέρας μου δὲν θέλησε νὰ εἰπῇ ἄλλη καὶ ἐγὼ ἀποκοιμήθηκα.

Χ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΤΣΑΖ

ΙΟΛΟΓΙΚΗ ΤΩΝ ΕΙΔ

ΚΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ

2 (2012)

Αθήναι, 21 Τετάρτη Αυγούστου 1929

ΔΙΗΓΗΜΑ

61

ΓΙΑ Τ' ΑΡΜΑΤΑ

Μία χειμωνιάτικη βραδυά είχαμε πολλούς φίλους στο σπίτι. Άλλοι έρχονταν από Γιάννινα και πήγαιναν κατά τὸ Τσιάμικο, Φιλιάντες, Σαγιαδά... Άλλοι ἀπὸ τὸ Τσιάμικο καὶ πήγαιναν στὰ Γιάννινα καὶ στὰ Ζαγόρια, καὶ νύχτωσαν στὸ χωριὸ μας, κι' ἄλλοι, —γιατ' εἶταν Σαββατόβραδο— είχαν ἔρθει ἐπίτηδες ὡς τακτικοὶ φίλοι, νὰ φῶν νὰ πιοῦν, νὰ κουβεντιάσουν μὲ τὸν πατέρα μου καὶ ν' ἀκούσουν τὴν Ὀδύσσεια του: τὸ τί εἶχε ὑποφέρει στὴν Ἀνατολή, ποῦ ξενιτεύονταν εἰκοσι χρόνια καὶ παραπάνω, πολεμώντας μὲ Ζεϊμπέκικα, μὲ Γιουρুকίδες μὲ Κιουρτηδες μὲ Κιζιλπασίδες καὶ μὲ διαφόρων λογιῶν κακὰ στοιχεῖα, ἀπὸ τὴν Τραπεζούντα ὡς τὸ Μπαγινάτι, κι' ἀπὸ τὴ Σμύρνη ὡς τὸ Ἐρζερούμ.

Κάποιος ἀπὸ τοὺς φίλους ἐκείνους τῆς βραδυᾶς ἀνέφερε ὅτι ὁ Γούμενος τῆς Παλιωρῆς Ἀνθίμος τοῦ εἶχε δεῖξει κάποτε μιὰ παλιὰ θύρα, μιὰ πιθαμὴ χονδρὴ καὶ δρένια, τρυπημένη πέρα-πέρα στὴν μέση ἀπὸ μιὰ μολυβιά.

Ἀφορμὴ ἤθελε ὁ πατέρας μου, ποῦ ἀγαποῦσε νὰ καυχίεται πλειότερο γιὰ τ' ἀνδραγαθήματα τῶν προγόνων του, παρὰ γιὰ τὰ δικὰ του, ἂν καὶ δὲν ἔστεργε νὰ φαίνεται κατώτερος ὁ ἴδιος οὔτε καὶ ἀπὸ τὸν Διγενῆ Ἀκρίτα.

—Καὶ σοῦ εἶπε ὁ Γούμενος τίνος ντουφεκί εἶχε τρυπήσει ἐκείνη τὴν θύρα;

Τὸν ρώτησε τότε ὁ πατέρας μου μὲ τὰ μάτια ἀναμμένα ἀπὸ τὸ πατραγαδικὸν ἐγωϊσμόν.

—Τὸ ντουφεκί τοῦ παπποῦ σου τοῦ Βασίλη... Καὶ ποῦ δὲν τὸ ζεύει αὐτός...

Τοῦ ἀπολογήθηκε ἐκεῖνος, κι' ὁ πατέρας μου μεθυμένος ἀπὸ τὴν προγονολατρεία του, ἐξηκολούθησε:

—...Εἶταν θεριὸ μοναχὸ ὁ πάππος μου, ὁ Βασίλης! Δὲν τὸν διάβαινε κανεὶς οὔτε στὸ πόδι, οὔτε στὸ χέρι, φτερό τὸ πόδι του καὶ αἶδερο τὸ χέρι του. —Ἡ καρδιά του δὲν εἶχε ποτὲ θηλυκὴ ὥρα.

Φρόνιμος ὅσο δὲν ἔπαιρνε ἄλλο, καὶ δὲν βρίσκονταν δεῦτερος περὶ λεβέντης καμκρωμένος ἀπ' αὐτόν... (Καὶ τᾶλεγε αὐτὰ σὰν νὰ τὸν εἶχε ἰδῇ, ἐνῶ ἦταν ἀγέννητος αὐτός) ὅταν εἶχε σκοτωθεῖ ἐκεῖνος). Κυνηγοῦσε τὰ πουλιὰ μὲ τὸ μολύβι κι' ἔκοβε τὰ βόλια στὸν ἀγέρα μὲ τὸ σπαθί, κι' ὅταν τοῦβρίχνονταν νὰ τραγουδῇ, σῶπαιναν καὶ τ' ἀηδόνια γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν...

Τ' ἄρματα τοῦ δὲν τᾶχε στὸν κόσμο κανέναν...

Τὸν διάκοψε ἕνας ἀπὸ τοὺς φίλους ρωτώντάς τον:

Σὰς σώζονται τ' ἄρματα του;

—Μᾶς σώζονται, πῶς;... Καὶ κάθε μεγάλη Πέφτη καὶ Λαμπρὴ τὰ λειτούργοιμε στὴν ἐκκλησιὰ καὶ τὰ λαδόνουμε μὲ λάδι ἀπὸ τὸ «μέγα εὐκέλαιο», ἀλλ' αὐτὸ τὸ ντουφεκί ποῦ εἶχε τρυπήσει τὴ θύρα τοῦ κάστρου τῆς Παλαορῆς, ἂν κι' εἶναι ἀπὸ τότε ἐπάνω ἀπὸ ἐννενηντὰ χρόνια περασμένα καὶ μποροῦσε νὰ τρυπήσει τρεῖς πλάκες αἶδερο, βαλμένες τὴν μιὰ ὀπίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη, —αὐτὸ τὸ ντουφεκί δὲν σώζεται, καθὼς κι' ὅλα τὰ πρῶτά του τ' ἄρματα. Σώζονται σ' ἐμᾶς μόνον ἕνα σπαθί, τὸ «Σπαθὶ τοῦ Ἀράπη», καὶ δυὸ πιστόλες ἀσημένιες καὶ κάτι παλάσκες.

—Γιατί; τὸν ρώτησεν ἕνας ἄλλος.

—Εἶναι ἀκέρια ἱστορία (τοῦ ἀπήντησε ὁ πατέρας μου μὲ προσποιητὴ μετριοφροσύνη). Τὰ καθαυτὰ ἄρματα τοῦ παπποῦ μου τοῦ Βασίλη—ποῖός ξέρει ἂν βρίσκονται στὸ σαρὰγι τοῦ Μουσταφᾶ-πασᾶ Βλιόρα, στὴν Αὐλῶνα...

—Πῶς ἐκεῖ;

Τὸν ρώτησαν μαζὺ ὅλοι μ' ἕνα στόμα, περίεργοι νὰ μάθουν τὴν ἱστορίαν τῶν ἁρμάτων τοῦ προπάπου μου τοῦ Βασίλη, ἐνῶ ἐγώ, μαζωμένος κοντὰ στὸν πατέρα μου, περίμενα μὲ ὀρθάνοιχτα τὰ μάτια νὰ μὴ χάσω οὔτε μιὰ λέξι ἀπὸ τὴ διήγησή του.

—Εἶναι ὅπως σὰς εἶπα (ἐξηκολούθησε ὁ πατέρας μου πλέοντας σὲ πέλαγο δόξας) ἀκέρια ἱστορία. Ἐχω καιρὸ νὰ τὴν πῶ καὶ καλὰ ποῦ μοῦ τὴ θυμήσατε, γιὰ νὰ τὴν ἀκούση καὶ τὸ παιδί μου.

—Τ' ἄρματα, ποῦ λέτε, τοῦ πάπου μου τοῦ Βασίλη εἶταν ξακουμένα ὡς μέσα στὴν Ἀρβανίτι! Πολλοὶ φίλοι τοῦ Μπέηδες κι' Ἀγάδες Ἀρβανίτες, τοῦ τὰ ζήτησαν γιὰ νὰ τ' ἀγοράσουν, ζυγιάζοντάς τα μὲ φλωριά βενέτικα. Ἀλλὰ ποῦ τᾶβγαζε αὐτὸς ἀπὸ τὰ χέρια του!

Τοὺς εἶχε τόση ἀγάπη καὶ προτιμοῦσε νὰ δώκῃ τὴν ζωὴ του καλύτερα, παρὰ τ' ἀγαπημένα του τ' ἄρματα, ντουφεκί, γιγαντάνι, σπαθὶ χαρμπί, δυὸ πιστόλες καὶ δύο παλάσκες μὲ τὴν τοκκιδες τοὺς.

«Γένοντας ἕνας γάμος στὸ σαρὰγι τῶν Βρυώνηδων στὸ Μπεράτι, οἱ Βρυώνηδες εἶχαν προσκαλέσει πολλὰ φιλικὰ τοὺς σπῆται: Σουλῳίτικα, Παρασουλῳίτικα, Χειμαρῳίτικα, Πωγωνῳίτικα καὶ Τσάμικα, προσκάλεσαν καὶ τὸν παπποῦ μου τὸν Βασίλη, γιατί εἶταν θανατικὸς βλάμης μ' ἕνα Βρυωνάτη—νομίζω θὰ εἶταν αὐτὸς θεῖος τοῦ Ὁμέρ-πασᾶ. Σ' αὐτὸν τὸν γάμο φυσικά, εἶταν καλεσμένο καὶ τὸ σπῆτι τὸ Βηλιωράϊκο, ἀπὸ τὴν Αὐλῶνα. Κατὰ τὰ συνειθισμένα, στὸ γάμο χόρευαν, τραγουδοῦσαν, πηδοῦσαν «τὴν τρεῖς, ἔρριχναν τὸ λιθάρι», ἔκαναν σκο-

ποβολή. Χαρὰ σ' ἐκείνον ποῦ νικούσε τοὺς ἄλλους στὸ κάθε τι ἀπ' αὐτὰ, ἀλλ' ὁ παπποῦς μου ὁ Βασίλης, νικώντας στὴν σκοποβολή, ἔκανε ὅλους νὰ ζηλεύουν τ' ἄρματα του. Πολλοὶ τοῦ πρότειναν βλαμὶά μόνο καὶ μόνον γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ τοῦ ζητήσουν ὑστερὰ ἀνταλλαγὴ ἁρμάτων, ἀλλ' αὐτὸς ἔξυπνος, ὅπως εἶταν στὸ κάθε τι, τοὺς ἀπαντοῦσε ὅτι δὲν συνήθιζε νὰ κἀνῃ βλάμηδες, παρὰ ἐκείνους ποῦ εἶχε φάγει μαζὺ τοὺς «ψωμί κι' ἄλας» ἢ «μαρουτί μὲ τὴ χούφτα», δοκιμασμένους χρόνια στὴν φιλία κι' ὄχι μέρες μόνον. οἱ καλεσμένοι τοῦ γάμου δὲν τὸν κῆτταζαν οὔτε στὴν ὁμορφίαν τοῦ προσώπου του οὔτε στὰ πλοῦσιά του φορέματα, οὔτε στὴν χρυσοκέντητη φέρμελὴ του, οὔτε στὰ κατὰχρῶσα καὶ πλατυὰ τακμπράζια οὔτε στὸ χρυσόπλουμο σελάχου, ἀλλὰ μόνον σ' ἄρματα: ντουφεκί, γιγαντάνι, χαρμπί, πιστόλες καὶ παλάσκες.

Κάποιος Ἀρβανίτης Μπέης τότε τὸν ρώτησε:

«Σὰν τί θὰ ἤθελες καπετὰν-Βασίλη νὰ δώσης τ' ἄρματα σου;»

Κι' ὁ παπποῦς μου ὁ Βασίλης τὸν κῆτταξε καλὰ-καλὰ, ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὰ ποδάρια, κι' ὑστερὰ τοῦ εἶπε:

—«Πῶς τὸ λέν ἐκεῖνο ἐκεῖ-πέρα τὸ βουνό;

—«Τομόρι!»

Τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Ἀρβανίτης.

—«Ὅποιος μπορέσῃ νὰ μοῦ τὸ δώκῃ ὅλο αὐτὸ τὸ βουνὸ χρυσάφι ἀπὸ τὴν χορυφὴ ὡς τὰ ριζοβούλια του, αὐτὸς θὰ λάβῃ ὡς ἀντάλλαγμα τ' ἄρματα μου!»

—«Αὐτὸ θὰ εἶπῃ ὅτι δὲν τὰ πούλας.

Τοῦ ξαναεἶπε ἀπελπισμένος ὁ Ἀρβανίτης.

—«Καὶ ποῖαν οὐ μπορεῖ νὰ τοῦ περάσῃ ἀπὸ τὸν νοῦ (τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ παπποῦς μου ὁ Βασίλης) ὅτι ἐγώ-θὰ δώσω ζωντανὸς τ' ἄρματα μου μὲ χρήματα ἢ μ' ὅτι ἄλλο; Εἶναι προστυχότερο κι' ἀτιμώτερο πρᾶγμα στὸν κόσμο ἀπὸ τὸ νὰ πουλήσῃ κανεὶς τ' ἄρματα. ποῦ τὸν δούλεψαν, ποῦ τοῦ φύλαξαν τὸ κεφάλι ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς; Τ' ἄρματα ποῦ καθέννας εἶναι ἡ ἱστορία του.

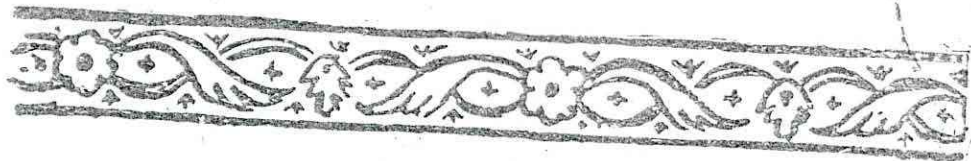
Τὸ ἕνα θυμίζει τὸ Ὀχτρό, ποῦ σκότωσε τὸν Ὀχτρό, ποῦ θὰ τῶσβανε τὴν ζωὴ, ἂν δὲν προλάβαινε νὰ τὸν σκοτώσῃ καὶ σὰν τὸ βλέπῃς περφηανεύεται τὸ ἄλλο τὴν δόξα, ποῦ τοῦ εἶχε δώσει κι' ἐγενεῖνε καπετάνος...

—«Ἐχεις δίκιο μὲ τὸ παραπάνω... Τοῦ εἶπε ὁ Μπέης ὁ Ἀρβανίτης καὶ τραβήχτηκε.

—Ὅταν μιλοῦσαν αὐτοὶ οἱ δύο, ἕνα Ἀρβανιτόπουλο μπεόπουλο, ὡς

εἰκοσι χρονῶν, Βλιωράτης, ἄγγελος στὴν ὁμορφίαν, λαμπροφρεμένος ἀγέρας στὴν περπατητικὰ καὶ λεοντάρι στὴν καρδιά, μὲ τρεῖς λαβωματιὰ στὸ κορμί του καθὼς ἔλεγαν, πολλοὶ ἐκεῖ ἀπὸ τοὺς καλεσμένους, τοὺς παρακολοῦσε σκεπτικὰ στὴν ὁμιλία πῶκαναν οἱ δύο τοὺς μὲ τ' αὐτὴ τεντωμένο, κάνοντας τάχα ὅτι δὲν πρόσεχε καὶ κυττάζοντας ἄλλοι, ἰδόντας ὅμως ὑστερὰ τὸν παπποῦ μου τὸν Βασίλη νὰ κάθεται ἀνάμεσα στοὺς πρώτους τοῦ γάμου, καὶ νὰ κουβεντιάξῃ μ' αὐτούς—τί ἄλλο παρὰ γιὰ πολέμους καὶ γιὰ παλληκαριές.

Χρ Χρηστοβασίλης

ΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

ΓΙΑ Τ' ΑΡΜΑΤΑ

Μιά χειμωνιάτικη βραδειά είχαμε πολλούς φίλους στο σπίτι. Άλλοι έρχονταν από τὰ Γιάννινα και πήγαιναν κατά τὸ Τσιάμικο: Φιλιάτες, Σαγιάδα... άλλοι από τὸ Τσιάμικο και πήγαιναν στὰ Γιάννινα και στὰ Ζαγόρια, και νύχτωσαν στὸ χωριό μας, κι' άλλοι, — γιὰ τ' εἶπαν Σαβ. δατόβραδο — είχαν έρθει ἐπίτηδες, ὡς ταχτικοί φίλοι, νὰ φᾶν, νὰ πιοῦν, νὰ κουβεντιάσουν με τὸν πατέρα μου και ν' ἀκούσουν τὴν Ὀδύσειά του: τὸ τί εἶχε ὑποφέρει στὴν Ἀνατολή, ποῦ ξενητεύονταν εἰκοσι χρόνια και παραπάνω, πολεμώντας με Ζεῖμπέκια, (1) με Γιουρούκηδες (2) με Κιούρτηδες (3) με Κιζιλπάσιδες (4) και με διαφόρων λογίων κακὰ στοιχεῖα, ἀπὸ τὴν Τραπεζοῦντα ὡς τὸ Μπαγινάτι, κι' ἀπὸ τὴ Σμύρνη ὡς τὸ Ἐρζερούμ.

Κάποιος ἀπὸ τοὺς φίλους ἐκαίνους τῆς βραδειᾶς ἀνέφερε ὅτι ὁ Γούμενος τῆς Παλιωρῆς (5) Ἀνθιμος τοῦ εἶχε δείξει κάποτε μιὰ καλὰ θύρα, ὡς μιὰ πιθαμὴ χονδρὴ και ὀρένια, τρυπημένη πέρα—πέρα στὴν μέση ἀπὸ μιὰ μολυδιὰ...

Ἀφορμὴ ἤθελε ὁ πατέρας μου, ποῦ ἀγαποῦσε νὰ καυχιέται πλείοτε γιὰ τ' ἀντραγαθήματα τῶν προγόνων του παρά γιὰ τὰ δικά του, ἂν και δὲν ἔττεργε νὰ φαίνεται κατώτερος ὁ ἴδιος οὔτε κι' ἀπὸ τὸν Διγενῆ Ἀκρίτα...

—Και σοῦ εἶπε ὁ Γούμενος τίνος ντουφέκι εἶχε τρυπήσει ἐκεῖνη τὴν θύρα;

Τὸν ρώτησε τότε ὁ πατέρας μου με τὰ

1. Μικρασιατικὴ φυλὴ μάχημη, μοάγρια και ληστές.

2. Χωρικοὶ ἀγρότες.

3. Κοῦρδοι.

4. Εἶδος μικρασιατικοῦ λαοῦ ποῦ εἶνε στὸ φανερό σάν Τούρκοι και λατρεύουν κρυφὰ τὴν Ἀσάρτη, ὅπως οἱ Δρούζοι.

5. Μέγα μοναστήρι τῆς ἐπαρχίας Κουρέντων.

μάτια ἀναμμένα ἀπὸ πατραγαθικὸν ἐγνώσμὸ.

—Τὸ ντουφέκι τοῦ πάππου σου τοῦ Βασίλη... Καὶ ποῖός δὲν τὸ ξέρει αὐτό;...

Τοῦ ἀπολογήθηκε ἐκεῖνος, κι' ὁ πατέρας μου, μεθυσμένος ἀπὸ τὴν προγονολατρεία του, ἐξακολούθησε:

—... Εἶταν θεριὸ μοναχὸ ὁ πάππος μου, ὁ Βασίλης! Δὲν τὸν διάβαινε κανεὶς οὔτε στὸ πόδι, οὔτε στὸ χέρι — πτερό τὸ πόδι του και σίδερο τὸ χέρι του — Ἡ καρδιά του δὲν εἶχε ποτὲ θηλυκὴ ὥρα. Φρόνιμος ὅσο δὲν ἔπαιρνε ἄλλο, και δὲν ἐρίσκονταν δεύτερος πλεῖο λεβέντης κμαρωμένος ἀπ' αὐτόν... (Καὶ τᾶλγε αὐτὰ σάν νὰ τὸν εἶχε ἰδεῖ, ἐνῶ εἶπαν ἀγέννητος αὐτὸς ὅταν εἶχε σκοτωθεῖ ἐκαῖνος). Κυνηγοῦσε τὰ πουλιὰ με τὸ μολύδι κι' ἔκοβε τὰ βόλια στὸν ἀγέρα με τὸ σπαθί, κι' ὅταν τοῦ ρέχνονταν νὰ τραγουδήσῃ, σῶπαιναν και τ' ἀηδόνα γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν... Τ' ἄρματα τοῦ δὲν τᾶχε στὸν κόσμον κανένας...

Τὸν διάκοψε ἕνας ἀπὸ τοὺς φίλους, ρωτώντάς του:

—Σὰς σώζονται τ' ἄρματα τοῦ;

—Μὰς σώζονται, πῶς;... και κάθε μεγάλη Πέφτη και Λαμπρὴ τὰ λειτουργοῦμε στὴν ἐκκλησιὰ και τὰ λαδόνουμε με λάδι ἀπὸ τὸ «μὲ γ α ε ὕ κ ε λ α ι ο», ἀλλ' αὐτὸ τὸ ντουφέκι ποῦ εἶχε τρυπήσει τὴ θύρα τοῦ κάστρου τῆς Παλιωρῆς, ἂν κι' εἶναι ἀπὸ τότε ἀπάνω ἀπὸ ἐννεήντα χρόνια περασμένα και μποροῦσε νὰ τρυπήσῃ τρεῖς πλάκες σίδερο, θαλμένες τὴν μιὰ ὀπίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη, — αὐτὸ τὸ ντουφέκι δὲν σώζεται, καθὼς κι' ὅλα τὰ πρῶτά του τ' ἄρματα. Σῶζονται σ' ἐμᾶς μόνο, ἕνα σπαθί, τὸ «Σ π α θ ι τ ο ὺ Ἀ ρ ᾶ π η», και δυὸ πιστόλες ἀσημένιες και καὶ παλάσκες.

—Γιατί;

Τὸν ρώτησε ἕνας ἄλλος.

«ΗΠΕ

ὁ πατ
σύνη).
μου το
ται στ
ρα, στ

—

Τὸν
περίερ
μάτων
ἐνῶ ἐγ
μου, πε
μὴ χάσ

—

ὁ πατέρ
ἀκέρια
και κα
ἐκούτῃ

Τ' ἄρ

οὔ Βασ

στὴν Ἀ

δες κι'

σαν γιὰ

με φλωρ

αὐτὸς ἀπ

πη, ποῦ

λικὲς καρ

του και

ἄρματα,

μπί, δυὸ

τοκκαδες

Γένον

Βρουνηδ

εἶχαν προ

τια: Σουλ

ριώτικα,

σκάλεσαν

λη, γιὰτί

1. Β λ α

Οἱ ἐλάμῃδες

στὸ Βιγγέλι

οὔμενοι ἦταν

ση τῶν αἰμά

θηρηκείας ὁ

στὸ Βαγγέλι

αἱμάτων προ

θανάτου» (ε)

τρίτος τρόπος

κὸς», γιὰτί

γίνονταν ἐλα

τὴν τελετὴν

—Είναι άκέρια ιστορία (του άπάντησε ο πατέρας μου με προσποιητή μετρίσφροσύνη). Τά καθαυτά άρματα του πάππου μου του Βασίλη—ποιός ξέρει άν βρίσκωνται στο σαράγι του Μουσταφά-πασά Βιλλώρα, στην Αδλώνα...

—Πώς έκεϊ;

Τόν ρώτησαν μαζί δλοι μ' ένα στομά, περίεργοι να μάθουν την ιστορία των άρμάτων του προπάππου μου του Βασίλη, ένθ' έγώ, μαζωμένος κοντά στον πατέρα μου, περίμενα μ' όρθάνοιχτα τά μάτια να μη χάσω ούτε μία λέξη από τη διήγησή του.

—Είναι όπως σας είπα (έξακολούθησε ο πατέρας μου πλέοντας σε πέλαγο δόξας) άκέρια ιστορία. Έχω καιρό να την πω και καλά μου τη θυμήσατε, για να την ακούση και το παιδί μου.

Τ' άρματα, που λέτε, του πάππου μου ού Βασίλη είταν ξακουσμένα ως μέσα στην Άρδανιτιά! Πολλοί φίλοι του Μπέηδες κι' Άγάδες Άρδανίτες του τά ζήτησαν για να τ' αγοράσουν. Ξυγιάζοντάς τα με φλωριά δενέτικα, αλλά που τ'άβγαζε αυτός από τά χέρια! Τους είχε τόση άγάπη, που προτιμούσε να χαλάση, χίλες φιλικές καρδιές, προτιμούσε να δώκη την ζωή του καλύτερα παρά τ' αγαπημένα του τ' άρματα, ντουφέκι, γιαταγάνι, σπαθί, χαρμπί, δυό πιστόλες και δυό παλάσκες με τέσ τοκκάδες τους.

Γέγονταν έναν γάμος στο σαράγι των Βρυώνηδων υπό Μπεράτι. Οί Βρυώνηδες είχαν προσκαλέσει πολλά φιλικά τους σπίτια: Σουλιώτικα, Παρασουλιώτικα, Χιμαριώτικα, Πωγωνιώτικα, και Τσιάμικα. Προσκάλεσαν και τόν πάππου μου τόν Βασίλη, γιατί είταν θανατικός δλάμη (') μ' έ-

1. Β λ ά μ η ς, λέξη άρδανίτικη=άδερφοποιτός. Οί δλάμηδες είταν τριών λογίων: α) ώρκεισμένοι στο Βαγγέλιο ή στον Σταυρό όταν οί άδερφοποιούμενοι ήταν χριστιανοί, β) ώρκεισμένοι στην ένωση των αίμάτων τους, όταν είταν διαφορετικής θρησκείας ο ένας από τόν άλλον, και γ) ώρκεισμένοι στο Βαγγέλιο ή τόν Σταυρό, ή στην ένωση των αίμάτων πρώτα κι' ύστερα από το τραπέζι του θανάτου («Κι' όποιον εύρη ο θάνατος»). Ο τρίτος τρόπος της δλαμιάς όνομάζεται «θανατικός», γιατί κινδύνεον κάποιος να σκοτωθή όταν γέγονταν δλάμηδες, και πολλοί σκοτώνονταν κατά την τελετή της «θανατικής» βλαμιάς. Ίδε το διή-

ναν Βρυωνάτη—νομίζω θά είταν αυτός θεός του Όμέρ-πασσία. Σ' αυτόν τόν γάμο, φυσικά, είταν καλεσμένο και τό σπίτι το Βηλιωραϊκό, από την Αδλώνα. Κατά τά συνηθισμένα, στο γάμο χόρευαν, τραγουδούσαν, πηδούσαν «τέες τρεϊς», έρχιχναν «τό λιθάρι», έκαναν σκοποβολή. Χαρά σ' έκείνον που νικούσε τους άλλους στο κάθε τί άπ' αυτά. Άλλ' ο πάππος μου ο Βασίλης, νικώντας στην σκοποβολή, έκανε δλους να ζηλεύουν τ' άρματά του. Πολλοί του πρότειναν δλαμιά μόνο και μόνον για να του ζητήσουν ύστερα άνταλλαγή άρμάτων, άλλ' αυτός, έξυπνος όπως είταν στο κάθε τί, τους άπαντούσε ότι δέν συνήθιζε να κάνη δλάμηδες, παρά εκείνους που είχε φάγει μαζί τους «ψωμί κι' έλας», ή «μπαρούτι με την χούφτα», δοκιμασμένους χρόνια στη φίλια κι' όχι μέρες μόνον. Οί καλεσμένοι του γάμου δέν τόν κύτταζαν, ούτε στην ώμορφιά του προσώπου, ούτε στα πλούσιά του φορέματα, ούτε στην χρυσοκέντητη φέρμελή του, ούτε στα κατάχρυσα και πλατυά τσαπράζια ούτε στο χρυσόπλουμο σελάχι του, αλλά μόνον στ' άρματα: ντουφέκι, γιαταγάνι, χαρμπί, πιστόλες και παλάσκες.

Κάποιος Άρδανίτης Μπέης τότε τόν ρώτησε:

—Σάν τι θά ήθελες καπετάν—Βασίλη, να δώσης τ' άρματά σου;

Κι' ο πάππος μου ο Βασίλης τόν κύταζε καλά—καλά, άπ' το κεφάλι ως τά ποδάρια κι' ύστερα του είπε:

—Πώς τό λέν εκείνο εκει-πέρα τό δουνό;

—«Τομόρι» Του άπολογήθηκε ο Άρδανίτης.

—Όποιος μπόρеше να μου δώκη δλο αυτό τό δουνό χρυσάφι από την κορυφή ως τά ριζοδούνια του, αυτός θά λάβη ως άντάλλαγμα τ' άρματά μου!

—«Αυτό θά είπή ότι δέν τά πωλάς...» Του ξανάειπε άπελπισμένος ο Άρδανίτης.

—Και ποιανού μπορεί να του περάση από τόν νού (του άποκρίθηκε ο πάππος μου ο Βασίλης) ότι έγώ θά δώσω ζωντανός τ' άρματά μου με χρήματα ή μ' ό,τι

γηνιά μου «Κι' όποιον εύρη ο θάνατος» (Τό Έλληνικόν Διήγημα. Κωνστ. Φ. Σκόκου. Άθήναι 1920).

άλλο; Είναι προστυχώτερο κι' ατιμότερο πράγμα σὶν κόσμῳ ἀπὸ τὸ νὰ πούλησιν κανεὶς τ' ἄρματα, ποῦ τὸν δούλεψαν, ποῦ τοῦ φύλαξαν τὸ κεφάλι ἀπὸ τοὺς ὀχτρούς; Τ' ἄρματα τοῦ καθενὸς εἶναι ἡ ἱστορία του. Τὸ ἓνα θυμίζει τὸν Ὀχτρό, ποῦ σκότωσε τὸν ὀχτρό, ποῦ θὰ τῷ σῶνε τὴν ζωὴ, ἂν δὲν προλάβαινε νὰ τὸν σκοτώσῃ καὶ σὺν τῷ βλέπῃ, περηφανεύεται τὸ ἄλλο τοῦ θυμίζει τὴν ὑπεράσπισιν, ποῦ τοῦ εἶχε κάνει κι' εἶναι ζωντανός· τὸ ἄλλο τὴν δόξάν, ποῦ τοῦ εἶχε δώσει κι' ἔγεινε καπετάνος...

— «Ἐχεις δίκιο μὲ τὸ παραπάνω...». τοῦ εἶπε ὁ Μπέης ὁ Ἀρβανίτης καὶ τραδῆχτηκε.

Ὅταν μιλοῦσαν αὐτοὶ οἱ δύο, ἓνα ἄρδανιτόπουλο· μπέσπουλο, ὡς εἰκοσι χρόνων, Βηλιωράτης, ἄγγελος στὴν ὠμορφιά, λαμπροφρεμένος, ἀγέρας στὴν περπατήσιάν καὶ λεοντάρι στὴν καρδιά, μὲ τρεῖς λαβωματιῖς στὸ κορμὶ του, καθὼς ἔλεγαν πολλοὶ ἔκει ἀπὸ τοὺς καλεσμένους, τοὺς παρακολουθοῦσε σκεφτικὰ στὴν ὁμιλίαν πῶ-καναν οἱ δύο τοὺς μὲ τ' αὐτὴν τεντωμένο, κάνοντας τάχα ὅτι δὲν πρόσεχε καὶ κυττάζοντας ἄλλοῦ. Ἰδόντας ὅπως ὕστερα τὸν πάππου μου τὸν Βασίλη νὰ κάθεται ἀνάμεσα στοὺς πρώτους τοῦ γάμου, καὶ νὰ κουδεντιάξῃ μ' αὐτοὺς—τὴν ἄλλο παρὰ γιὰ πολέμους καὶ γιὰ παλληκαριές; — λύσσιαζε ἀπὸ τὸν πόθο ν' ἀποχτήσῃ τὰ πολυθυάμαχτα ἄρματα του καὶ παρακινούμενος ἀπὸ τὸν ἄγραφο Νόμο ἐκείνου τοῦ καιροῦ, στὰ μέρη μας, τ' ἄρματα τοῦ σκοτωμένου τᾶ-παιρνε ὁ νικητής—φονιάς του, ἀδιάφορο κατὰ πόσο μπορούσε νὰ θεωρηθῇ νικητής ἓνας δολοφόνος, χωρὶς ἀφορμὴ τιμῆς καὶ χωρὶς πόλεμο, ἀδιάφορο, ἂν θὰ τὸν ἄρναν γὰρ ζήσῃ οἱ Βρυωνάτοι, ποῦ θὰ γένονταν στὸ σπίτι τοῦς ἓνα τέτοιο ἀνάνδρῳ φονικό, καὶ πῶς θὰ μπορούσε νὰ βγῇ ζωντανός ἀπ' ἐκεῖ, ἀδιάφορο ἀκόμα κι' ἂν θὰ τὸν ἐπαινοῦσαν οἱ δικοί του γιὰ μιὰ τέτοια δόλια κι' ἀπιστὴ παλληκαριά, λύσσιαζε, λέγω, τ' ἄρδανιτόπουλο ἀπὸ τὸν πόθο ν' ἀποχτήσῃ καὶ νὰ φορέσῃ τ' ἄρματα τοῦ πάππου μου, τοῦ Βασίλη, ρίχνεται μπροστὰ τοῦ σὲν ἀστραπὴ μὲ σηκωμένη τὴν μιὰ, ἀπὸ τῆς δὲ ἀσημένιες πιστόλες του, στὸ χέρι του, τὴν ἀκουμπάει στὰ στήθια τοῦ πάππου μὲ τοῦ

Βασίλη, καὶ τραβάει τὸ σκάνταλο! Ὁ λύκος πέφτει, ἀλλὰ τ' ἀγεζότι δὲν παίρνει φωτιά! Ὅλοι οἱ Ἀρβανίτες ποῦ εἶταν μὲ-σα σ' ἐκεῖνο τὸ δοξάτο, ἄρπαξαν τ' ἄρδανιτόπουλο στὰ χέρια τοὺς κι' οἱ Σιουλιώτες κι' οἱ ἄλλοι καλεσμένοι Χριστιανοὶ τραδῆχτηκαν ἀμέσως ξίμακρά ὅλοι μαζί μὲ τὰ χέρια στὰς πιστόλες κι' ἔτοιμοι νὰ φύγουν ἀπὸ τὸν γάμο ὡς ἐχτροί, ἂν δὲν ἱκανοποι-ῶνταν στὸ πρόσωπο τοῦ σὺθηρησκού τοῦς.

Ὁ πάππος μου, ὁ Βασίλης, προχώρησε κι' εἶπε στοὺς Ἀρβανίτες, ποῦ εἶχαν πιάσει τὸ Βηλιωρόπουλο:

— «Μος ἐγγὰ ὦρ βλέζαρ!» (Μὴν τὸν πειράζετε ὦρ ἀδέρφια).

Ἐνας ἀπὸ τοὺς Ἀρβανίτες, ὁ Μήτσο-Μπόνος, ξικουσιμένος καὶ γιὰ τὸ ἀρχαῖο σπῆτι του, προπάντων ὁμοῦ γιὰ τὴν φρονιμάδα του, τοῦ εἶπε:

— «Σοῦ τὸν παραδίνω στὰ χέρια σου, καπετάν Βασίλη, καὶ κάνε τον ὅ,τι θέλεις...»

Θυαμαίνοντας τὴν ὠμορφίαν τοῦ Βηλιωρόπουλου ὁ παππὸς μου, ὁ Βασίλης, καὶ τὴν τόλμην του, ποῦ εἶταν πλεῖο μεγάλη κι' ἀπὸ ἡρωισμό, εἶπε στὸν Μήτσο-Μπόνον:

— Ἀφ' οὗ τον λεύτερο!

Οἱ Ἀρβανίτες νόμισαν ὅτι ὁ πάππος μου κατὰ τὸ δίκαιωμα ποῦ εἶχε, θὰ τὸ σκότωνε τὸ Βηλιωρόπουλο, καὶ τὸ ἄρψαν.

Τὸ Βηλιωρόπουλο πέταξε τὴν ἀσημένια πιστόλα του ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο λέγοντας:

— «Χαράμι τὲ κώφτ!» (Νὰ σοῦ γείνη χαράμι!).

Τότε τοῦ εἶπε ὁ πάππος μου ὁ Βασίλης:

— Γιατί, ὦρ, θέλησες νὰ μὲ σκοτώσῃς; Μὴν καὶ χρωστάει τὸ σπῆτι μου αἷμα στὸ δικό σου, καὶ θέλησες νὰ τὸ πάρῃς ἀπὸ μένα;

— Ὁχι! (τοῦ ἀπάνησε περήφανα τὸ Βηλιωρόπουλο). Ὁ σκοπός μου εἶταν νὰ σὲ σκοτώσω γιὰ νὰ σοῦ πάρω τ' ἄρματα, ἀπὸ δὲν εἶταν δυνατό νὰ σὲ ξαρματώσω ζωντανό, οὐτὶ νὰ σοῦ προσφέρω μαλαματένιο τὸ Τομόρι ἀπὸ τὴν κορυφὴ ὡς τὰ ριζο-δούνια τοῦ γιὰ νὰ μοῦ τὰ πούλῃς!

Βλέποντας οἱ Ἀρβανίτες ὅτι δὲν εἶχε καμμιὰ λογικὴ αἰτία τὸ Βηλιωρόπουλο γιὰ ἐκεῖνο ποῦ εἶχε κάνει, ρίχτηκαν πάλε ἀπά-

γῶ του, ἀλλ' ὁ πάππος τοὺς ξανάειπε:

— Ἀφήστε τον λεύτερο!

Τὸν ἄρψαν λεύτερο ποῦ θὰ πήγαινε τὸ κα-

Τότε ὁ πάππος στὸ Βηλιωρόπουλο:

— Νὰ τίς πιστόλες ταγάνι μου! Νὰ καὶ τὰ ὅλα! Σοῦ τὰ κάνω λα τῆς μάνας μου, γὰρ δὲν θὰ τὰ ἐντροπιάσῃς.

Οἱ Ἀρβανίτες, οἱ ἄλλοι καλεσμένοι ἀνοιχτὸ γιὰ τὴν ἀντα-παίρνοντας τ' ἄρ-

Κι
πο
δω
ν'
Σε
στ
Π
πε
κα
Π
να
με
σ
Μ
τι
'
π
Δ
ν
τ

ταλοι! 'Ο λύ-
δεν παίρνει
ου είταν μέ-
αν τ' ἀρβανι-
Σιουλιωτές
ιανοί τραδή-
μαξὺ με τὰ
νὰ φύγουν
ἐν ἱκανοποι-
ησκού τους.
ης, προχώρη-
που είχαν

(Μὴν τὸν

ς, ὁ Μήτσο-
τὸ ἀρχαίο
ἀ τὴν φρονι-

χέρια σου,
τι θέλεις...»
τοῦ Βηλιω-
σίλης, καί
μεγάλη κι'
Μπόνος:

ὁ πάππους
χε, θὰ τὸ
τὸ ἀρῆσαν.
τὴν ἀσημέ-
ράθυρο λέ-

σου γείνη

μου ὁ Βα-

σκοτώσης:
αἷμα στὸ
τάρης ἀπὸ

ήφανα τὸ
εἶταν νὰ
τ' ἀρμάτα,
ἀρματώσω
ιαλαματέ-
ς τὰ ριζο-
σης!
δὲν εἶχε
πούλο γιὰ
νάλε ἀπά-

νω του, ἀλλ' ὁ πάππους μου ὁ Βασίλης
τοὺς ξανάειπε:

—'Αφήστε τον λεύτερο!

Τὸν ἀρῆσαν λεύτερο γιὰ νὰ ἰδοῦν ὡς
ποῦ θὰ πήγαινε τὸ κακό...

Τότε ὁ πάππους ὁ Βασίλης ξανάειπε
στὸ Βηλιωρόπουλο:

—Νὰ τίς πιστόλες μου! Νὰ καὶ τὸ για-
ταγάνι μου! Νὰ καὶ τὸ ντουφέκι μου! Πάρ-
τα εἰλα! Σοῦ τὰ κάνω χαλάλι, σὰν τὸ γά-
λα τῆς μάνας μου, γιὰτ' εἶμαι δέδικτος ἐπὶ
δὲν θὰ τὰ ἐντροπιάσης ποτέ!

Οἱ Ἀρβανίτες, οἱ Σιουλιωτές καὶ εἰλοι-
οὶ ἄλλοι καλεσμένοι ἔμειναν μὲ τὸ στόμα
ἀνοιχτὸ γιὰ τὴν ἀνεπάντεχη αὐτὴ λύση!

Παίρνοντας τ' ἀρμάτα τοῦ πάππου μου

τοῦ Βασίλη, τὸ Βηλιωρόπουλο ἔγινε ἄ-
φραντο ἀπὸ τὸν γάμο, κι' ἔτσι γύρισε μὲ
ξένα ἀρμάτα στὸ σπίτι ὁ πάππους μου ὁ
Βασίλης! Τὸ ντουφέκι τοῦ τῶχε χαρίσει
ὁ Βρυώνης, τὸ γιαταγάνι ὁ Μήτσο-Μπόνος
τὲς πιστόλες καὶ τὲς παλάσκες ὁ πατέρας
τοῦ Βηλιωρόπουλου, ποῦρθε ἀργότερα καὶ
στὸ σπίτι μας κι' ἔγινε δάμας του, καὶ
τὸ χαρμπὶ ὁ Γιαχο-Μπούζης.

Ἔτσι λοιπὸν χάθηκαν τὰ καθαυτὰ ἀρ-
μάτα τοῦ πάππου μου, κι' ἀπὸ τότε πιὰ
σαμε δλαμιὰ καὶ μὲ τὸ Σπίτι-τοῦ Βηλιώρα.

Ἵστερα ἀπ' αὐτὴν τὴν ἱστορία ὁ πατέ-
ρας μου δὲν θέλησε νὰ εἰπῇ ἄλλη καὶ ἐγὼ
ἀποκαιμήθηκα.

ΑΤΙΤΛΟ

Κύριε, ποὺ στέκεις πιά μακριὰ κι' ἀμίλητος,
ποὺ μέσ στα πλάσματα μὲ ξέχασες,
δῶσε νὰ πνέψει πάλι ἡ ἄβυσσο στὴν ὕψη μου,
ν' ἀναδυθῶ ἀπ' τὰ σκοτεινὰ Σου κύματα.
Σταλαματιά τῆς ἄβυσσος νὰ πέσει ἀπάνω μου,
στὴ νύχτα σὰν καὶ πρὶν νὰ Σ' ἀγορικοῦ.
Ποὺ ἔρχομαι ἀπὸ μακριά,
ποὺ βγαίνω ἀπὸ τῆς γῆς αὐτῆς τὰ δάκρυα,
καὶ τὸ δικό Σου πρόσωπο ζητῶ νὰ βρῶ.
Ποὺ μιὰ ζωὴ Σὲ ζήτησα,
νὰ Σ' ἀντικρύσω μὲς ἀπὸ τὰ σύννεφα,
μὲς στοὺς ἀνθρώπους γύρω μου,
στὸ λούλουδο τὸ πιὸ φτωχό.
Μὲ τὸν μαντὺ σου, ποὺ τὸν παίρνει ὁ ἄνεμος,
τὴ γύμνια σκέπασέ μου τῆς ψυχῆς.
'Ανάστησέ με πάλι μπρὸς τὴν ὕψη Σου,
ποὺ στέκω ἀγνάντια Σου τόσο μικρή!
Δῶσε ν' ἀναδυθῶ ἀπ' τὰ σκοτεινὰ Σου κύματα,
νὰ γίνω ἡ ἀστράπη στὸ σκοτεινὸ Σου βλέφαρο,
τὸ σάλεμα τοῦ δυνατοῦ Σου τοῦ χεριοῦ.

ἽΟλγα Βότση